“የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አዋጅ” (ረቂቅ)

ማብራሪያ (Explanatory Note)

ግንቦት 2018 ዓ.ም

መግቢያ

የግብርና ዘርፉ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ የጀርባ አጥንት፣ የኢንዱስትሪ ልማት መነሻና የሥራ ዕድል ፈጠራ ዋነኛ ምንጭ ነው። ይሁን እንጂ ዘርፉ ካለበት ተለምዶአዊ አሠራር ወጥቶ ወደ ዘመናዊ፣ ገበያ ተኮርና ተወዳዳሪ የንግድ ሥርዓት እንዲሸጋገር ማድረግ የሀገሪቱ የኢኮኖሚ ማሻሻያ አጀንዳ ቀዳሚ ተግባር ነው።

በኢትዮጵያ በአሁኑ ወቅት አነስተኛ አምራቾች የሚደራጁባቸው የህግ ማዕቀፎች በዋናነት በህብረት ስራ ማህበራት አዋጅ ላይ የተመሰረቱ ሲሆኑ እነዚህ ህጎች አርሶ አደሩን በኅብረት ስራ ማህበር አቅፎ ግብዓት በማቅረብና ምርትን በጋራ ለመሸጥ የተወሰነ ሚና ቢጫወቱም፤ አርሶ አደሩን እንደ አንድ ዘመናዊ የንግድ ድርጅት ቆጥረው እሴት በሚጨምሩ የንግድ እንቅስቃሴዎች ላይ በስፋት እንዲሳተፍ ለማድረግ ውስንነት ይስተዋልባቸዋል።

አሁን ያሉት ህጎች አርሶ አደሩን ከመደበኛው የንግድ ህግ እና የኢንቨስትመንት ማበረታቻ ስርዓት ጋር በሚገባ የማያስተሳስሩ በመሆናቸው፣ አነስተኛ ይዞታ ያላቸው አምራቾች መሬትና ጉልበታቸውን አስተባብረው ወደ ላቀ የኢንዱስትሪና የንግድ ተዋናይነት ለመሸጋገር የሚያስችል ግልጽና ጠንካራ የህግ ድጋፍ ያጥራቸዋል። ይህንን ታላቅ ዓላማ ዕውን ለማድረግ ደግሞ አነስተኛ ይዞታ ያላቸውን አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮችና ከፊል አርብቶ አደሮችን በተናጠል ከሚሰሩበት አሠራር አውጥቶ በንግድ መርህ ላይ በተመሰረተ "የአግሪ-ቢዝነስ ካምፓኒ" ማደራጀት የግድ ይላል።

ይህ የህግ ማዕቀፍ ክፍተት ገበሬው ትርፍ ተኮር እንዳይሆን የሚያደርገው ዋናው ፈተና፣ አነስተኛ አምራቾች እንደ ህጋዊ የንግድ ተቋም ተቆጥረው ከባንክ ብድርና ፋይናንስ ለማግኘት ያላቸውን እድል መገደቡና በከፍተኛ የንግድ ውሎች ውስጥ እንዳይሳተፉ መሰናክል መፍጠሩ ነው። ነባር አሰራሮች አርሶ አደሩ ምርቱን በጥሬው እንዲያቀርብ እንጂ እሴት ጨምሮ (Processing) እንዲሸጥ የሚያስችል የተሟላ የባለቤትነትና የትርፍ ክፍፍል መዋቅር የማይሰጡ በመሆናቸው፣ አምራቹ ከድካሙ ጋር የሚመጣጠን ትርፍ ከማግኘት ይልቅ በደላሎችና ባልተቀናጀ የግብይት ሰንሰለት ውስጥ እንዲወሰን አድርጎታል። በዚህም ምክንያት አርሶ አደሩ የምርት ዋጋን የመወሰን አቅም ስለሚያጣና በገበያ ውድድር ውስጥ ውጤታማ መሆን ስለማይችል፣ ካለው አነስተኛ ይዞታ የሚገኘው ትርፍ ለኑሮ መደጎሚያ ብቻ ሆኖ እንዲቀር አድርጎታል።

በ“ሀገር በቀል የኢኮኖሚ ማሻሻያ አጀንዳ” እና “በአዲሱ የግብርና ገጠር ልማት ፖሊሲ” መሠረት የኢትዮጵያን ግብርና ከፍጆታ ተኮር አመራረት ወደ ዘመናዊና ንግድ ተኮር ስርአት ለማሸጋገር አነስተኛ አምራቾችን በክላስተር በማደራጀት የምርት ጥራትና ብዛትን ማሳደግ፣ የገበያ ተወዳዳሪነትን ማረጋገጥ እና ለኢንዱስትሪ ግብዓት የሚሆኑ ምርቶችን ማቅረብ እንደ ዋና አቅጣጫ ተቀምጧል፡፡ ይህንንም ለውጥ ውጤታማ ለማድረግ የግብርና ሚኒስቴር ከኢትዮጵያ ግብርና ትራንስፎርሜሽን

ኢንስቲትዩት ጋር በመተባበር ዓለም አቀፍ ተሞክሮዎችንና ነባራዊ ሁኔታዎችን በማጥናት አነስተኛ አምራቾች ወደ "አግሪቢዝነስ ኩባኒያ" እንዲሸጋገሩ የሚያስችል አዲስ ረቂቅ የሕግ ማዕቀፍ (አዋጅ) አቅርቧል።

አዋጁ ለአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ልዩ በሆነ መልኩ የተቀረጸ በመሆኑ እንደ ማንኛውም የንግድ ማኅበር ሳይሆን የአምራቾችን ይዞታ፣ የምርት ተሳትፎ እና የካፒታል አቅም ያገናዘበ ልዩ ድንጋጌዎችን ይዟል። አዋጁ ካምፓኒው ከምስረታ እስከ መፍረስ ያለውን ሂደት፣ የአባላትን መብትና ግዴታ፣ የመንግሥት ድጋፍና ማበረታቻዎችን እንዲሁም የቁጥጥር ሥርዓቶችን በግልጽ ይደነግጋል። በአጠቃላይ ይህ የሕግ ማዕቀፍ የኢትዮጵያን አግሪ-ቢዝነስ ኩባኒያ መር ሥርዓት ለማሸጋገርና የገጠር ትራንስፎርሜሽንን ዕውን ለማድረግ እንደ ዋና መሣሪያ የሚያገለግል የታሪክ ምዕራፍ ነው።

<u>የግብርና ሚኒስቴር አዋጁን ለማመንጨት ያለው የሥልጣን መነሻ፡-</u>

የግብርና ሚኒስቴር አነስተኛ አርሶና አርብቶ አደሮችን ወደ መካከለኛ ግብርና አልሚነት ለማሸጋገር የሚያስችል ረቂቅ አዋጅ የማዘጋጀትና የማመንጨት ሥልጣን እንዳለው በሚከተሉት ሁለት መሠረታዊ ድንጋጌዎች ይረጋገጣል፡-

- የፖሊሲ ድጋፍ (Policy Mandate)፡- አዲሱ የግብርናና ገጠር ልማት ፖሊሲ፣ የዘርፉን ዕድገት ለማፋጠን የተሻለ አቅም ያላቸውን አነስተኛ አምራቾች ወደ መካከለኛ አልሚነት የሚያሸጋግር ልዩ የአዋጅ ማዕቀፍ መውጣት እንዳለበት በግልጽ አስቀምጧል። ይህን የፖሊሲ አቅጣጫ ወደ ተግባር የመለወጥ ቀዳሚ ኃላፊነት ደግሞ የሚኒስቴሩ ነው።
- ሕጋዊ ሥልጣን (Statutory Power)፡-በአስፈጻሚ አካላት ሥልጣንና ተግባር መወሰኛ አዋጅ ቁጥር 1263/2014 አንቀጽ 20 ንዑስ አንቀጽ 1(ወ) መሠረት፤ ሚኒስቴሩ የግብርና ልማት በገበያ እንዲመራ፣ ዘመናዊ አመራረት እንዲጎለብትና ለዚህም የሚረዳ ሥርዓት የመዘርጋት ሙሉ ሥልጣን ተሰጥቶታል። አርሶ አደሩን ወደ መካከለኛ ደረጃ ማሸጋገር ዘርፉን የማዘመንና በሥርዓት የመምራት ሂደት አካል በመሆኑ፣ ይህን የሚገዛ ሕግ የማመንጨት ሥልጣኑ ከዚሁ ድንጋጌ የሚመነጭ ነው።

በጠቃላይ ሚኒስቴሩ የፖሊሲውን ግብ ለማሳካትና በአዋጅ የተሰጠውን "ሥርዓት የመዘርጋት" ኃላፊነት ለመወጣት ይህን ረቂቅ አዋጅ የማመንጨት ሙሉ ሕጋዊ ብቃትና ሥልጣን አለው።

<u>የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አስተዳደር አዋጅ አስፈላጊነት ማብራሪያ</u>

የዚህ አዋጅ አስፈላጊነት በዋናነት ከአገሪቱ የኢኮኖሚ ሽግግር ከአነስተኛ ይዞታ አምራቹ ተጠቃሚነት እና ካሉ የሕግ ክፍተቶች አንጻር የሚመነጭ ሲሆን ዝርዝር ምክንያቶቹም የሚከተሉት ናቸው፡-

- ከተለምዷዊ ግብርና ወደ ቢዝነስ መር ሥርዓት ለመሸጋገር የኢትዮጵያ ግብርና ለዘመናት በልማዳዊና በህልውና ደረጃ (Subsistence) ላይ የቆየ ነው። ይህ አዋጅ ግብርናውን ወደ ዘመናዊ፣ በገበያ ወደሚመራና ትርፋማ ወደሆነ የቢዝነስ ሥርዓት ለመቀየር የሚያስችል

ተቋማዊ መሠረት ለመጣል አስፈላጊ ሆኗል። ይህም የሀገር በቀል የኢኮኖሚ ማሻሻያ አጀንዳን ለማሳካት ወሳኝ እርምጃ ነው።

- የአነስተኛ አምራቾችን የገበያ የመደራደር አቅም ለማሳደግ አነስተኛ አርሶና አርብቶ አደሮች በተናጠል ምርት የሚያቀርቡ በመሆናቸው በገበያ ላይ የመደራደር አቅማቸው ዝቅተኛ ነው። አዋጁ እነዚህን አምራቾች በኩባኒያ ደረጃ በማደራጀት ምርታቸውን በጋራ እንዲያቀርቡ፣ የተሻለ ዋጋ እንዲያገኙና ደላሎች በመሃል የሚፈጥሩትን ተጽዕኖ እንዲቀንሱ ለማድረግ አስፈላጊ ነው።
- የእሴት ጭማሪና የኢንዱስትሪ ግብዓት ትስስርን ለመፍጠር ግብርናው ምርት ከመሸጥ ባለፈ ምርቱን የማቀነባበርና እሴት የመጨመር (Value Addition) ደረጃ ላይ እንዲደርስ ማገዝ ያስፈልጋል። አዋጁ አምራቾች በራሳቸው ኩባኒያ አማካኝነት የፋብሪካ ባለቤት እንዲሆኑና ምርታቸውን አቀነባብረው ለሀገር ውስጥና ለውጭ ገበያ በማቅረብ ገቢያቸውን እንዲያሳድጉ መንገድ ይከፍታል።
- ወደ "መካከለኛ አልሚነት" የሚደረገውን ሽግግር በሕግ ለመደገፍ አዲስ የወጣው የግብርናና ገጠር ልማት ፖሊሲ የተሻለ አቅም ያላቸው አርሶ አደሮች ወደ መካከለኛ ደረጃ እንዲሸጋገሩ አቅጣጫ ያስቀምጣል። ይህ ሽግግር ደግሞ ከግለሰብ አምራችነት ወደ ተደራጀ የግብርና ቢዝነስ ተቋምነት መለወጥን የሚጠይቅ በመሆኑ ይህን ሂደት የሚመራና ዕውቅና የሚሰጥ የሕግ ማዕቀፍ ማዘጋጀት የግድ ሆኗል።
- ያሉ የሕግ ክፍተቶችን ለመሙላት በአሁኑ ወቅት ያሉት የህብረት ሥራ ማህበራት ሕጎችም ሆኑ የንግድ ሕጉ አነስተኛ አምራቾችን በኩባኒያ መልክ አደራጅቶ ወደ መካከለኛ አልሚነት ለማሸጋገር ያለውን ልዩ ፍላጎትና ነባራዊ ሁኔታ ሙሉ በሙሉ አይሸፍኑም። ስለሆነም ልዩ ሁኔታዎችን ያገናዘበ፣ ግልጽና ቀልጣፋ አሠራር የሚዘረጋ አዲስ አዋጅ ማውጣት አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል።
- የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥና የሥራ ዕድል መፍጠር አምራቾች በተደራጀ መልኩ ዘመናዊ ቴክኖሎጂንና ግብዓትን እንዲጠቀሙ በማድረግ ምርታማነትን ማሳደግ ይቻላል። ይህም በሀገር ደረጃ የምግብ ዋስትናን ከማረጋገጡም በላይ በግብርናው እሴት ሰንሰለት ውስጥ ለወጣቶች ሰፊ የሥራ ዕድል ለመፍጠር ያስችላል።

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ረቂቅ አዋጅ ሕገ-መንግሥታዊ መሠረት ማብራሪያ

አዋጁን በኢፌዴሪ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 55 (1) መሠረት ማድረግ ያስፈለገባቸው ዋና ዋና ምክንያቶች፦

1. **ብሔራዊ የኢኮኖሚ እና የንግድ ሥርዓት ወጥነትን ለማረጋገጥ** የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ከኅብረት ሥራ ማህበራት አሠራር (በአዋጅ ቁጥር 985/2016 ከሚተዳደሩበት) ተሻግረው በዘመናዊ፣ ተወዳዳሪ እና ትርፍን መሠረት ባደረገ የንግድ ሥርዓት እንዲመሩ፣ በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥነት ያለው የሕግ ማዕቀፍ ያስፈልጋቸዋል። አንቀጽ 55 (1) የሕዝብ ተወካዮች

ምክር ቤት ይህንን አገራዊ ወጥነት ያለው የንግድና የኢኮኖሚ ሥርዓት የሚዘረጋ ሕግ እንዲያወጣ ሥልጣን ይሰጠዋል።

2. **ከክልል ድንበር ለሚያልፍ የገበያ ትስስር እና እንቅስቃሴ** እነዚህ አዳዲስ የግብርና ኩባኒያ ምርቶቻቸውን በአንድ ክልል ብቻ ሳይወሰኑ በብሔራዊ ገበያ፣ በዲጂታል የግብርና ግብይት ሥርዓቶች፣ እንዲሁም በዓለም አቀፍ ደረጃ (ወጪ ንግድ) ያቀርባሉ። ከክልል ክልል የሚደረግን ንግድ እና የውጭ ንግድን መቆጣጠርና ሥርዓት ማስያዝ የፌዴራል መንግሥት ሥልጣን በመሆኑ፣ ሕጉ በአንቀጽ 55 (1) መሠረት መውጣት ግድ ይለዋል።

የአዋጁ ዋና ዋና ይዘቶች

ይህ ረቂቅ አዋጅ በ11 ክፍሎች እና በ66 አንቀጾች የተዋቀረ ነው፡፡ በዚሁ መሰረት በክፍል አንድ አጠቃላይ ድንጋጌዎችን የያዘ ሲሆን በክፍል ሁለት የካምፓኒውን አመሰራረት፣ ምዝገባና ሥልጣንና ተግባር፣ በክፍል ሶስት የካምፓኒው አመራርና አስተዳደር፣ በክፍል አራት የካምፓኒው መብትና ግዴታ፣ በክፍል አምስት የካምፓኒው ሼር፣ በክፍል ስድስት የካምፓኒው ውህደት እና መከፈል፣ በክፍል ሰባት ለካምፓኒው የሚደረግ ድጋፍና ማበረታቻ፣ በክፍል ሰምንት አግባብ ያለው ባለስልጣን ሥልጣንና ተግባር፣ በክፍል ዘጠኝ የካምፓኒው የኦዲት ስርአት፣በክፍል አስር ስለፋይናንስ ምንጭ፣ የብድር አገልግሎት፣ እና ኢንቨስትመንት እንዲሁም በክፍል አስራ አንድ ልዩ ልዩ ድንጋጌዎችን ያካተተ ነው።

ክፍል አንድ
ጠቅላላ

ይህ ክፍል የአዋጁን መጠሪያ፣ ቁልፍ ቃላት ትርጓሜ፣ የተፈጻሚነት ወሰን፣ ዓላማና መርሆዎችን የያዘ ሲሆን፣ የአዋጁን ተፈጻሚነት ግልጽ የሚያደርጉ የሚከተሉትን ነጥቦች ይዟል፦

የአዋጁ መጠሪያ

አዋጁ በሀገር አቀፍ ደረጃ “ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አዋጅ” ተብሎ እንዲታወቅ ተደርጓል። ይህም አዲሱን የንግድ ግብርና አደረጃጀት ከነባሮቹ የህብረት ሥራ ማህበራት ወይም መደበኛ የንግድ ድርጅቶች በስም ለይቶ ለማወቅ ይረዳል።

ቁልፍ ትርጓሜዎች (አንቀጽ 2)

ይህ አንቀጽ አሻሚነትን ለማስወገድ በአዋጁ ውስጥ ያሉ ቃላት የሚኖራቸውን ሕጋዊ ትርጉም ይወስናል።

- **አምራቾች (አርሶ አደር፣ አርብቶ አደርና ከፊል አርብቶ አደር)፦** ትርጓሜው የሚያተኩረው ግብርናውን "መተዳደሪያቸው" ባደረጉ አነስተኛ ይዞታ አምራቾች ላይ ነው። ይህም አዋጁ

ከንግድ ባለሀብቶች ይልቅ ወደ አግሪቢዝነስ ለሚሸጋገሩ አነስተኛ አምራቾች ትኩረት እንደሚሰጥ ያሳያል።

- **አግሪቢዝነስ ካምፓኒ፦** ትርጓሜው ካምፓኒው የንግድ ተቋም ብቻ ሳይሆን አነስተኛ አምራቾችን ወደ "መካከለኛ አልሚነት" የሚያሸጋግር ተቋማዊ መሣሪያ መሆኑን ያረጋግጣል።
- **የትርፍ ክፍፍል ሥርዓት፦** ትርፍ፣ የተጣራ ትርፍና የሚከፋፈል ትርፍን ለይቶ በማስቀመጥ በካምፓኒው አባላት መካከል ግልጽና ፍትሐዊ የጥቅም ክፍፍል እንዲኖር መሠረት ጥሏል።

የተፈጻሚነት ወሰን፡-

አዋጁ በፌዴራል ደረጃ የወጣ እንደመሆኑ በመላው የሀገሪቱ ክፍሎች (በሁሉም ክልሎችና የከተማ አስተዳደሮች) ውስጥ በዚህ አዋጅ መሠረት በሚቋቋሙ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ላይ ወጥ የሆነ ተፈጻሚነት ይኖረዋል።

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ዓላማ፡-

ካምፓኒዎቹ የሚቋቋሙባቸው ዋና ዋና ግቦች ተለይተዋል፦

- **መዋቅራዊ ሽግግር፦** አርሶ አደሩን ከባህላዊ ወደ ዘመናዊ መካከለኛ አልሚነት ማሸጋገር።
- **የእሴት ሰንሰለት ግንባታ፦** ግብዓት ማቅረብ፣ ምርትን ማቀነባበርና የገበያ ተደራዳሪነትን ማሳደግ።
- **ትስስር መፍጠር፦** በግብርናውና በኢንዱስትሪው መካከል ያለውን የሥራ ዕድልና የጥሬ ዕቃ ትስስር ማጠናከር።
- **ፋይናንስን ተደራሽ ማድረግ፦** የገጠሩ ማኅበረሰብ የባንክና የኢንሹራንስ አገልግሎት ተጠቃሚ እንዲሆን ማስቻል።

መሠረታዊ መርሆዎች

ካምፓኒዎቹ የንግድ ተቋም ቢሆኑም የሚመሩባቸው እሴቶች ተለይተዋል። እንደ እኩልነት፣ ፍትሐዊነት፣ ራስ ገዝነት (Autonomy) እና አካታችነት ያሉ መርሆዎች መካተታቸው ካምፓኒዎቹ የአባላቶቻቸውን ጥቅም የሚያስጠብቁና በሥነ-ምግባር የሚመሩ መሆናቸውን ያረጋግጣል።

በአጠቃላይ ይህ ክፍል አዋጁ በማን ላይ ተፈጻሚ እንደሚሆን ምን ግብ ለማሳካት እንደታለመና ካምፓኒዎቹ በሚንቀሳቀሱበት ጊዜ ሊከተሏቸው የሚገቡ ጠቅላላ ደንቦችን በአንድ ላይ አቀናጅቶ የያዘ የአዋጁ መነሻ ምሰሶ ነው።

ክፍል ሁለት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ምስረታ፣ ምዝገባ እና አሰራር

ይህ ክፍል አንድ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ከመነሻ ሃሳብ ጀምሮ እስከ ሕጋዊ ሰውነት ማግኘትና ተግባራትን ማከናወን ድረስ ያለውን ሂደት የሚወስን የአሠራር ማዕቀፍ ነው።

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የሀሳብ አመንጭነት (Source of Idea)

በአዋጁ ላይ የሰፈረው ድንጋጌ የቢዝነስ ሀሳቡ የግድ ከባለሙያ ወይም ከባለሀብት ብቻ ሳይሆን በቀጥታ ከአርሶ አደሩ/አርብቶ አደሩ ሊነሳ እንደሚችል በሕግ እውቅና ይሰጣል። ይህም ከታች ወደ ላይ (Bottom-up approach) የሚመጣ የልማት ሞዴል መሆኑን ያሳያል። በተጨማሪም የመንግስት ምርምር ተቋማት ሀሳብ እንዲያቀርቡ መፈቀዱ ቢዝነሱ በሳይንሳዊ ግኝቶች ላይ እንዲመሰረት ያደርገዋል። በመደበኛ የንግድ ማህበር (S.C) የቢዝነስ ሀሳቡ ብዙውን ጊዜ የሚመነጨው ጥቂት መስራቾች (Promoters) በሚባሉ ባለሀብቶች ወይም ነጋዴዎች ነው። ሀሳቡ ከጥናትና ከነባራዊ ሁኔታ ትንተና እንዲነሳ መደረጉ፣ ቢዝነሱ ከአካባቢው ማህበረሰብ ፍላጎትና አቅም ጋር የተቆራኘ (Context-specific) እንዲሆን ያደርገዋል። በመደበኛ የንግድ ማህበር (S.C) ሀሳቡ የአካባቢውን ነባራዊ ሁኔታ ባያገናዝብ እንኳ መስራቾቹ ትርፋማ መሆኑን ካመኑበት ሊመሰርቱት ይችላሉ። በአግሪቢዝነስ ኩባኒያ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ የምርምር ድርጅቶች ሀሳብ እንዲያቀርቡ መፈቀዱ ካምፓኒው የቴክኖሎጂ ሽግግር ማዕከል እንዲሆን ያስችለዋል።በመደበኛ የንግድ ማህበር (S.C) ምርምርና ልማት የሚከናወነው ኩባንያው ከተመሰረተ በኋላ በራሱ ወጪ እንጂ በመንግስት የምርምር ተቋማት አነሳሽነት ኩባንያ አይመሰረትም።

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አመሰራረት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በዋነኝነት የባለቤትነት እና የአባልነት መሰረት (Ownership & Membership) በአነስተኛ ይዞታ አምራቾች (Smallholder Farmers) ላይ ነው፡፡ ይኸውመም በመደበኛ በአግሪቢዝነስ ኩባኒያ ውስጥ አባል ለመሆን በገጠር የአነስተኛ ይዞታ አምራች መሆን ወይም በክላስተር የተደራጀ ቡድን ወይም የአነስተኛ ይዞታ አምራች ድርጅት መሆን እንደ ቅድመ ሁኔታ ይቀመጣል። ይህም ካምፓኒው የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ማህበራዊ መሰረት እንዳይለቅ ያደርገዋል።

በሌላ በኩል አግሪቢዝነስ ኩባኒያ ለመመስረት የተቀመጠው ዝቅተኛ የአባላት ቁጥር ከመደበኛ የንግድ ማህበራት እጅግ ከፍ ያለ ነው። በአዝርዕት መስክ ቢያንስ 300፣ በሆርቲካልቸርና እንስሳት ደግሞ 150 መስራች አባላት ያስፈልጋሉ።ይህ የሆነበት ምክንያት ካምፓኒው የኢኮኖሚ አቅም (Economies of Scale) እንዲኖረውና ሰፊውን አምራች እንዲያካትት ታስቦ ነው። በንግድ ሕግ (S.C) በአምስት (5) ሰዎች ወይም ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማህበር (PLC) ከአንድ እሰከ ሃምሳ ሰዎች ምስረታው ሊጀመር ይችላል።

ስለአደራጅ ኮሚቴ ማቋቋም፡-

እውቅና ያለው አደራጅ ኮሚቴ ከተለያዩ አካላት ተውጣጦ የመመሰረትና ከመንግስት ወይም አግባብ ካለው ባለስልጣን እውቅና ተሰጥቶት የሚቀሳቀስ ህጋዊ አካል ነው፡፡ የአደራጅ ኮሚቴ ስብጥር አባላቱ ከአርሶ አደሩ ከግሉ ዘርፍ ወይም ከልማት ድርጅቶች ሊመረጡ መቻላቸው የተለያዩ ዕውቀቶችን ወደ ምስረታ ሂደቱ ለማምጣት ይረዳል፡፡ ይህም ቁጥራቸው በሕግ የመወሰኑ ሂደቱ በጥቂት ግለሰቦች ፍላጎት ብቻ እንዳይመራና የጋራ ውሳኔ ሰጪነት እንዲሰፍን ያደርጋል።

የዝቅተኛ አባላት ቁጥር መነሻ ምክንያት፡-

ይህ ቁጥር በዘፈቀደ የተቀመጠ ሳይሆን የካምፓኒውን **"የኢኮኖሚ አዋጭነት"** (Economy of Scale) ለማረጋገጥ ነው። ጥቂት አባላት ይዘው የሚመጡት ምርት በገበያ ላይ ትልቅ ተጽዕኖ መፍጠር አይችልም። በሰብል ላይ 300 አባላት መኖራቸው ካምፓኒው ሰፊ ምርት እንዲሰበስብና በጅምላ በመሸጥ የተሻለ ዋጋ እንዲያገኝ (Mass marketing) ያስችለዋል። ከዚህ አንጻር የአባላት ቁጥር በጨመረ ቁጥር በሼር ሽያጭ የሚሰበሰበው ገንዘብ ያድጋል። በሌላ በኩል ሆርቲካልቸርና እንስሳት ምርቶች እሴት ለመጨመር (ለምሳሌ ወተት ማቀነባበር) እና ገበያ ላይ ተፈላጊ ለመሆን ጥቂት ግን ጥራት ያላቸው አምራቾች ውጤታማ ሊሆኑ ስለሚችሉ ቁጥሩ ዝቅ እንዲል ተደርጓል።

<u>የአደራጅ ኮሚቴ ማቋቋም፡-</u>

አደራጅ ኮሚቴው ካምፓኒው ከሃሳብ ወደ ሕጋዊ ተቋም የሚሸጋገርበትን ድልድይ የሚገነባ የምስረታውን ደህንነትና ተዓማኒነት የሚያረጋግጥ ሕጋዊ ተቋም አዋላጅ ነው።ካምፓኒው ሕጋዊ ሰውነት እስኪያገኝ ድረስ ሂደቱን የሚመራ ከ5 እስከ 13 አባላት ያሉት አደራጅ ኮሚቴ ይቋቋማል።

ባለቤት አልባ ሽግግርን ለማስቀረት አንድ ኩባኒያ ከመመዝገቡ በፊት ሕጋዊ ሰውነት ስለሌለው ውል መፈረምም ሆነ ንብረት ማፍራት አይችልም። በዚህ የሽግግር ወቅት ሂደቱን በኃላፊነት የሚመራ፣ አባላትን የሚያቀናጅና ውሳኔዎችን የሚያሳልፍ ሕጋዊ ወኪል (Promoter) የግድ ስለሚያስፈልግ ነው። የአባላት ድርሻ (Share) መሰብሰብ ከፍተኛ ጥንቃቄና እምነት የሚጠይቅ ሥራ ነው። ገንዘቡ የት እንደሚቀመጥ፣ በምን አግባብ እንደሚሰበሰብና ለምስረታ ሂደቱ የሚወጡ ወጪዎች በምን ዓይነት ሥርዓት እንደሚመዘገቡ የሚቆጣጠር ተጠያቂነት ያለው አካል በመኖሩ አርሶ አደሩ ገንዘቡን በልበ ሙሉነት እንዲያወጣ ይረዳል። የምስረታ ሂደቱን በሙያዊ ብቃት ለመምራት ኩባኒያ መመስረት የመመስረቻ ጽሑፍ ማዘጋጀት፣ የቢዝነስ ዕቅድ መቅረጽና የተለያዩ የመንግሥት መስፈርቶችን ማሟላትን ይጠይቃል። እነዚህን ቴክኒካዊ ሥራዎች በተናጠል አነስተኛ ይዞታ አምራቾች ከሚሠሩት ይልቅ፣ ተመጣጣኝ ዕውቀትና ልምድ ያላቸውን ሰዎች ያቀፈ ኮሚቴ በውክልና ቢሠራው ሂደቱን ያቀላጥፈዋልተብሎ ታምኖበታል።ሕጋዊ ተጠያቂነትን ለማስፈን አደራጅ ኮሚቴው በአዋጁ የታወቀ ኃላፊነት ስላለው በምስረታው ወቅት ለሚፈጠሩ ግድፈቶች ወይም ለሚጠፉ ገንዘብ ተጠያቂ ይሆናል። ይህም ካምፓኒው ከመወለዱ በፊት በዝምታ የሚፈጸሙ ማጭበርበሮችን ወይም ብክነቶችን ለመከላከል የሚያስችል የሕግ ከለላ ነው። የጥቅም ግጭትንና ወጪን ለመቆጣጠር ኮሚቴው ላወጣቸው ወጪዎች ክፍያ የሚያገኘው በኦዲት ሲረጋገጥና በጠቅላላ ጉባኤ ሲጸድቅ ብቻ መሆኑ ኮሚቴው የግል ጥቅሙን ሳይሆን የካምፓኒውን ጥቅም አስቀድሞ እንዲሠራ (Check and Balance) ያደርገዋል።

ምዝገባና ሕጋዊ ሰውነት

ማንኛውም ኩባኒያ አግባብ ባለው ባለሥልጣን ተመዝግቦ የምስክር ወረቀት ሲያገኝ የሕግ ሰውነት ይኖረዋል። ካምፓኒው "**ኃላፊነቱ የተወሰነ አግሪቢዝነስ ካምፓኒ**" የሚል መጠሪያ የሚኖረው ሲሆን የአባላቱ ኃላፊነትም በሼር መጠናቸው ብቻ የተወሰነ ነው። ይህ አደረጃጀት አርሶ አደሩ በግል ሀብቱ ላይ ሳይሰጋ በንግድ ሥራ እንዲሳተፍ ዋስትና ይሰጣል።

የካምፓኒው ተግባራት

ይህ አዋጅ ካምፓኒው በስፋት እንዲንቀሳቀስና በርካታ የቢዝነስ መስኮች ላይ እንዲሰማራ ይፈቅድለታል። ካምፓኒው እንደ ምርጥ ዘር፣ ማዳበሪያና ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን ለአባላቱ ከማቅረብ ጀምሮ ምርትን ማሰባሰብ፣ ደረጃ መወሰን፣ ማቀነባበርና ለሀገር ውስጥና ለውጭ ገበያ የማቅረብ ኃላፊነት ይኖርበታል። ከዚህም በተጨማሪ የእርሻ መሣሪያዎች ኪራይ፣ ጥገና፣ የመጋዘንና የትራንስፖርት አገልግሎት በመስጠት ሜካናይዜሽንን የማሳለጥ ሥራ ይሠራል፡፡ በፋይናንስ ረገድም በአባላት መካከል የቁጠባ ባህልን በማሳደግና የብድር አገልግሎት በማመቻቸት ረገድ ከፍተኛ ሚና ይኖረዋል። ከሀገር ውስጥና ከውጭ ባለሀብቶች ጋር በጋራ የመስራትና መሬትን በኪራይ አልምቶ የማስተዳደር መብት የተሰጠው ሲሆን፣ ይህም አርሶ አደሩ እንደ አንድ ትልቅ የንግድ ተቋም እንዲንቀሳቀስና በገበያ ውስጥ የመሪነት ድርሻ ኖሮት ተጠቃሚነቱን እንዲያረጋግጥ የሚያስችል ነው።

ክፍል ሶስት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አመራርና አስተዳዳር

የአግሪ-ቢዝነስ ካምፓኒው የውስጥ አደረጃጀትና የአመራር ሥርዓት ተጠያቂነትን፣ ግልጽነትን እና ፕሮፌሽናል አሠራርን መሠረት አድርጎ የተቀረጸ ሲሆን፣ አወቃቀሩም እያንዳንዱ አካል የራሱ የሆነ ግልጽ ድርሻ እንዲኖረውና የሥልጣን መደራረብ እንዳይከሰት ታስቦ የተዘጋጀ ነው። የአግሪ-ቢዝነስ ካምፓኒው የአመራር እርከንና የተዋረድ ግንኙነት የሥልጣን መደራረብ እንዳይኖር እና እያንዳንዱ አካል የራሱ የሆነ ግልጽ ድርሻ እንዲኖረው ተደርጎ የተቀረጸ ነው።

- ጠቅላላ ጉባዔው የካምፓኒው ከፍተኛውና የበላይ ውሳኔ ሰጪ አካል ሲሆን፣ ተጠሪነቱም ለመላው የካምፓኒው አባላት ነው።
- የሥራ አመራር ቦርዱ ተጠሪነቱ ለጠቅላላ ጉባዔው ሆኖ፣ የካምፓኒውን የረጅም ጊዜ ስትራቴጂ የመንደፍ፣ ፖሊሲዎችን የመቅረፅና የሥራ አስኪያጁን አፈጻጸም የመቆጣጠር ኃላፊነት አለበት።
- የቁጥጥር ኮሚቴው ተጠሪነቱ ቀጥታ ለጠቅላላ ጉባዔው ሆኖ፣ የካምፓኒው የፋይናንስ እንቅስቃሴና አስተዳደራዊ ውሳኔዎች ሕግና ደንብን የተከተሉ መሆናቸውን በገለልተኝነት ያረጋግጣል።
- ሥራ አስኪያጁ ተጠሪነቱ ለሥራ አመራር ቦርዱ ሆኖ፣ የካምፓኒውን ዕለታዊ የንግድ እንቅስቃሴዎች የመምራት፣ ሠራተኞችን የማስተዳደርና የቦርዱን ውሳኔዎች በተግባር የመተርጎም ኃላፊነት ይወጣል።
- የአማካሪ ቦርዱ ተጠሪነቱ እንደ አስፈላጊነቱ ለቦርዱ ወይም ለጠቅላላ ጉባዔው ሆኖ፣ ምንም ዓይነት የውሳኔ ሰጪነት ሥልጣን ሳይኖረው የቴክኒክና የሙያ ምክር አገልግሎት ብቻ ይሰጣል።

በዚህ ክፍል የአማካሪ ቦርድ በአብዛኛው የንግድ ኩባንያዎች ወይም ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ በሕግ ደረጃ ግዴታ ሆኖ አይታይም። የግብርና ቢዝነስ ዘርፉን ውስብስብነት (ቴክኒካዊና አካባቢያዊ ጉዳዮችን) ለመወጣት ታስቦ የተካተተ ነው። የዚህ ቦርድ መኖር በካምፓኒው ውስጥ ካሉት ውሳኔ ሰጪ አካላት (ጠቅላላ ጉባኤ እና ሥራ አመራር ቦርድ) ጋር የሚኖረው ቅንጅት ካምፓኒው ከባህላዊ አሠራር ወጥቶ ወደ ዘመናዊ የንግድ ተቋም እንዲቀየር በማድረግ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ይኖረዋል፡፡ አማካሪ ቦርዱ ድጋፍ በማድረጉ የሚያመጣቸው ዋና ዋና ታሳቢ ለውጦች የሚከተሉት ናቸው፦

- ተዓማኒነትና መተማመን በመፍጠር አባላቱ ካምፓኒው በገለልተኛ ባለሙያዎች ምክር እንደሚመራ ሲያውቁ፣ በአመራሩ ላይ ያላቸው እምነት ይጨምራል። ይህም ተጨማሪ ሼር ለመግዛትና በካምፓኒው ውስጥ በንቃት ለመሳተፍ ያነሳሳቸዋል። በተጨማሪም **ግልጽነትን በማጎልበት** አማካሪ ቦርዱ ለጠቅላላ ጉባኤው የሚያቀርባቸው ምክሮችና ግምገማዎች ቦርዱና

ሥራ አስኪያጁ በትክክለኛው መንገድ ላይ መሆናቸውን አባላቱ እንዲረዱና በቂ ቁጥጥር እንዲያደርጉ መረጃ ይሰጣቸዋል።

- የዕውቀት ክፍተትን በመሙላት የሥራ አመራር ቦርድ አባላት አብዛኛዎቹ አባላት ሊሆኑ ይችላሉ። በተጨማሪም አማካሪ ቦርዱ ግን እንደ ሕግ ፋይናንስ፣ እና ግብርና ቴክኖሎጂ ያሉ ጥልቅ ዕውቀት ያላቸውን ባለሙያዎች ስለሚይዝ፣ ቦርዱ **በዕውቀት ላይ የተመሠረተ ውሳኔ** (Informed Decision) እንዲያስተላልፍ ያግዘዋል። በተጨማሪ **አዳዲስ ዕድሎችን በማሳየት** አማካሪዎች ካላቸው ዓለም አቀፍና አገራዊ ግንኙነት አንጻር፣ ቦርዱ አዳዲስ የገበያ መዳረሻዎችንና የኢንቨስትመንት ዕድሎችን እንዲመለከት በማድረግ የካምፓኒውን ገቢ ያሳድጋሉ። እንዲሁም **የስጋት አስተዳደር** (Risk Management) **በመደገፍ** ቦርዱ ትላልቅ ወጪዎችን የሚጠይቁ ውሳኔዎችን ከመወሰኑ በፊት፣ አማካሪዎቹ ሊመጣ የሚችለውን ኪሳራና ትርፍ በባለሙያ ነቅሰው ስለሚያሳዩ ቦርዱን ከተሳሳተ ኢንቨስትመንት ይታደጋሉ።

በመጨረሻም የአግሪቢዝነሱ የጠቅላላ ጉባኤ፣ ስራ አመራር ቦርድ፣ ቁጥጥር ኮሚቴ፣ስራ-አስኪያጅ ተቀናጅተው ሲሠሩ የሚከተሉት ፋይዳዎች ይኖሩታል፦

- የአርሶ አደሩ የካምፓኒው የበላይ አካል መሆኑን ያረጋግጣል። ይህም አባላቱ በካምፓኒው ላይ እምነት እንዲኖራቸውና ምርታቸውን በታማኝነት እንዲያቀርቡ (Ownership sense) ያደርጋል።
- ካምፓኒው ከዕለት ተዕለት ሥራ ባለፈ የረጅም ጊዜ ራዕይ (ለምሳሌ፦ ፋብሪካ መገንባት፣ የውጭ ገበያ መፈለግ) እንዲኖረው ያደርጋል።
- የገንዘብ ብክነትና ሙስናን በመከላከል የአባላቱን ድርሻ ይጠብቃል። ግልጽነት ባለበት ኩባኒያ ውስጥ ደግሞ አባላት ተጨማሪ ሼር ለመግዛት መተማመን ይፈጥርላቸዋል።
- የቦርዱን ዕቅድ ወደ ተግባር በመለወጥ ምርት በወቅቱ እንዲሰበሰብና ሽያጭ እንዲከናወን በማድረግ እና የተለያዩ አገልግሎቶች በማቅረብ ካምፓኒው ትርፋማ እንዲሆን ይሠራል።

ክፍል አራት
መብትና ግዴታ

የአዋጁ አራተኛ ክፍል በካምፓኒውና በአባላቱ መካከል ያለውን ሕጋዊ ትስስር መብትና ግዴታ በዝርዝር የሚደነግግ ሲሆን ይህም ተቋሙ በሕግና በሥነ-ምግባር የታነጸ እንዲሆን በማድረግ የሁለቱንም ወገኖች የጋራ ተጠቃሚነት ያረጋግጣል። በዋንኛነት የአባላትና በካምፓኒው መብትና ግዴታ የድምፅ አሰጣጥ ላይ ትኩረት በማድረግ ከዚህ ቀጥሎ ተብራርቷል፡፡

አባላቱ የካምፓኒው ባለቤቶች እንደመሆናቸው በውሳኔ አሰጣጥ በትርፍ ክፍፍል እና በመረጃ የማግኘት እኩል መብት አላቸው። ይሁን እንጂ አባላት ሼር የመግዛት መብታቸው ከባለቤትነት በተጨማሪ ባስመዘገቡት የመሬት ስፋት ላይ የተመሠረተ ነው፡፡

ሰፊ መሬት ያለው አምራች በካምፓኒው ውስጥ ሰፊ ድርሻ (Share) እንዲኖረው ዕድል ይሰጠዋል። ይህም ያዋጣው መሬት ካለው ዋጋ ጋር የሚመጣጠን የትርፍ ክፍፍል እንዲያገኝ ያስችለዋል። አምራቹ መሬቱን ለብቻው ከሚያርስ ይልቅ የመሬቱን ስፋት መሠረት በማድረግ በካምፓኒው ውስጥ ሼር ሲገዛ መሬቱ እንደ ካፒታል ያገለግለዋል። ይህም ከመሬቱ ከሚያገኘው ምርት በተጨማሪ የካምፓኒው የትርፍ ተካፋይ ያደርገዋል። በመሆኑም ብዙ መሬት ያላቸው ትልልቅ አምራቾች ወደ ካምፓኒው እንዲሳቡ ያደርጋል። እነዚህ አምራቾች በብዛት ሲገቡ ደግሞ ካምፓኒው ሰፊ የሼር ካፒታል እንዲሰበስብና ትልልቅ የማቀነባበሪያ ፋብሪካዎችን ለመገንባት አቅም እንዲኖረው ያደርጋል።

ይህ አዋጅ የአባላት ድምፅ በተመለከተ ከሌሎች የኅብረት ሥራ ማህበራት (Cooperatives) እና ከንግድ ማህበራት በጣም የተለየ ያድርገዋል። በአብዛኛው የኅብረት ሥራ ማህበራት "አንድ ሰው አንድ ድምፅ" የሚል መርህ ይከተላሉ። ከንግድ ማህበራት የአባላት ከአንድ በላይ ድምጽ ሊኖረው እንደሚችልና የዚህ ደምጽ ብዛት የሚወሰነው አባላት ባላቸው የአክሲዮን ብዛት ነው፡፡ ነገር ግን የግብርና ቢዝነስ አባል በዚህ አዋጅ ከአንድ በላይ ድምፅ ሊኖረው ይችላል። አባላት የሚኖራቸው የድምፅ ብዛት የሚወሰነው አባሉ ባስመዘገበው የመሬት ስፋት እና ለካምፓኒው ባቀረበው ምርት መጠን ነው። ይህም ብዙ መሬትና ምርት ያቀረቡ አባላት በካምፓኒው ውሳኔ ላይ ብዙ ድምፅ እንዲኖራቸው በማድረግ ትልልቅ አምራቾች ወደ ካምፓኒው እንዲሳቡ ለማበረታታት ታስቦ የተደነገገ ነው። በመሆኑም ብዙ መሬት ያስመዘገበ አባል በካምፓኒው ስትራቴጂካዊ ውሳኔዎች ላይ የጎላ ድምፅ እንዲኖረው ያደርጋል።

ይህ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አዋጅ የአባላትን እና የካምፓኒውን መብትና ግዴታ የደነገገበት መንገድ ተቋሙን ከተለመዱት ማህበራዊ አደረጃጀቶች አውጥቶ ወደ ዘመናዊና ተወዳዳሪ የንግድ መዋቅር የሚያሸጋግር ነው። ከተለምዶው የኅብረት ሥራ ማህበር በተለየ መልኩ ይህ አዋጅ በአባላቱ ላይ ጥብቅ የንግድ ግዴታዎችን ይጥላል። አባላት ምርታቸውን ለካምፓኒው የማቅረብ ግዴታቸው በ"ውል" የታሰረ ነው። ይህም ማለት አንድ አነስተኛ ይዞታ አምራች በገበያ ላይ የተሻለ ዋጋ ስላገኘ ብቻ ምርቱን ለሌላ ነጋዴ አሳልፎ መስጠት አይችልም። ይህ ግዴታ ካምፓኒው ከውጭ ገዢዎች ጋር ለሚገባው ውል ዋስትና የሚሰጥና በገበያ ውስጥ አስተማማኝ አቅራቢ ተብሎ እንዲታወቅ የሚያደርግ ነው፡፡ በተለመዱት የንግድ ማህበራት ውስጥ የንግድ ሚስጥር ጥበቃ ብዙም ትኩረት አይሰጠውም። በዚህ አዋጅ ግን አባላት የካምፓኒውን ሚስጥራዊ የንግድ መረጃዎች ለራሳቸው ጥቅም እንዳያውሉ ወይም ለሶስተኛ ወገን አሳልፈው እንዳይሰጡ በጥብቅ ተከልክለዋል። ይህ ድንጋጌ ካምፓኒው የገበያ የበላይነቱን እንዲያስጠብቅና ከሌሎች ተቀናቃኝ ነጋዴዎች ጋር በሚያደርገው ፉክክር ውስጥ ስልቶቹ እንዳይሰረቁበት የሕግ ከለላ ይፈጥርለታል። አባላቱ ካምፓኒውን መልካም ስም የሚያጎድፍ ተግባር እንዳይፈጽሙና ብድሮችን በወቅቱ እንዲመልሱ መገደዳቸው ለካምፓኒው የፋይናንስ ጤናማነት ወሳኝ ነው። ካምፓኒው በባንኮች ዘንድ ጥሩ ስም እንዲኖረውና በቀላሉ የብድር አገልግሎት እንዲያገኝ ይረዳዋል።

የግብርና ቢዝነስ ካምፓኒው ግዴታዎች በአዋጁ ውስጥ መካተታቸው ካምፓኒው እንደ አንድ ሕጋዊ የንግድ ተቋም ራሱን ችሎ እንዲቆምና ከአባላቱ ጋር ያለው ግንኙነት በስሜት ሳይሆን በሕግና በውጤት ላይ የተመሰረተ እንዲሆን ያደርገዋል። የካምፓኒው ግዴታዎች በአንድ በኩል አባላቱ የድካማቸውን ውጤት እንዲያገኙ የሚያረጋግጥ የመብት ከለላ ሲሆኑ በሌላ በኩል ደግሞ ካምፓኒው በንግድ ዓለም ውስጥ ጠንካራ ተወዳዳሪና ተከታታይነት ያለው እድገት እንዲያስመዘግብ የሚያስገድዱ የስኬት መለኪያዎች ናቸው። ካምፓኒው የተመሰረተበትን መርህ የማክበርና ለአባላቱ አገልግሎት የመስጠት ግዴታው፣ በአባላት ዘንድ የባለቤትነት መተማመንን ይፈጥራል። አባላቱ ካምፓኒው ግዴታውን ይወጣል የሚል እምነት ሲኖራቸው ምርታቸውን በታማኝነት ለማቅረብና ተጨማሪ ሼር ለመግዛት አይሰጉም። ይህም ካምፓኒው በየጊዜው የሚያድግ ካፒታልና የተረጋጋ የምርት አቅርቦት እንዲኖረው በማድረግ ለጤናማ እድገቱ መሰረት ይሆናል። ይህም ድንጋጌ ለአባላቱ ትልቅ የኢኮኖሚ ዋስትና ነው። አባላቱ ከሚያመርቱት ምርት ሽያጭ በተጨማሪ የካምፓኒው ባለቤት በመሆናቸው ብቻ ተከታታይ ገቢ ማግኘታቸው የኑሮ ደረጃቸውን ያሻሽላል። ለካምፓኒው ደግሞ ትርፍን ለባለቤቶቹ ማከፋፈሉ አዳዲስ ባለሀብቶችና አርሶ አደሮች ወደ ካምፓኒው እንዲሳቡ በማድረግ የገበያ አቅሙን ያሰፋዋል። ካምፓኒው ግብር የመክፈልና ሪፖርት የማቅረብ ግዴታውን መወጣቱ፣ ከመንግስትና ከፋይናንስ ተቋማት ጋር ያለውን ግንኙነት ያጠናክራል። ግብር የሚከፍልና ግልጽ ሪፖርት የሚያቀርብ ኩባኒያ በባንኮች ዘንድ የመበደር አቅሙ (Creditworthiness) ይጨምራል። ይህም ካምፓኒው ትላልቅ የማቀነባበሪያ ኢንዱስትሪዎችን ለመገንባት የሚያስፈልገውን የብድር ፋይናንስ በቀላሉ እንዲያገኝና እድገቱን እንዲያፋጥን ይረዳዋል። የሰራተኞችን መብት መጠበቅና ሕጎችን ማክበር ካምፓኒው "ኃላፊነት የሚሰማው የንግድ ተቋም" (Responsible Business) እንዲሆን ያደርገዋል። ይህ መሆኑ ካምፓኒው በዓለም አቀፍ ገበያ ተቀባይነት እንዲኖረውና ምርቶቹን ለውጭ ገበያ ሲያቀርብ "ደረጃውን የጠበቀና ሰብአዊ መብትን የሚያከብር" ተብሎ በልዩ ዋጋ እንዲሸጥ ዕድል ይከፍታል።

ክፍል አምስት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሼር እና የትርፍ ክፍፍል

የአዋጁ አምስተኛ ክፍል የካምፓኒውን የፋይናንስ መዋቅር፣ የባለቤትነት ድርሻ እና የትርፍ አጠቃቀም ሥርዓትን የሚደነግግ የሕጉ የጀርባ አጥንት ሲሆን ይህም አነስተኛ ይዞታ አምራቾች የካምፓኒው እውነተኛ ባለቤት ከማድረጉም በላይ በፋይናንስ ረገድ ራሱን ችሎ እንዲያድግ ያደርጋል። እነዚህ ድንጋጌዎች በአንድ በኩል የካምፓኒውን የፋይናንስ ጥንካሬ ሲያረጋግጡ በሌላ በኩል ደግሞ አባላት በስራ ተሳትፏቸው እንዲጠቀሙ እና የካምፓኒው ባለቤትነት በፍትሃዊነት እንዲከፋፈል ያደርጋሉ።

ዝቅተኛ የሼር መጠን ድንጋጌ የግብርና ስራዎች የሚጠይቁትን የኢንቨስትመንት መጠን እና የስራ ባህሪ ግምት ውስጥ ያስገባ ነው። ሆርቲካልቸር እና የእንሰሳት እርባታ ከአዝርዕት ሰብሎች በተለየ ከፍተኛ መነሻ ካፒታል፣ ዘመናዊ ቴክኖሎጂ እና የመሠረተ ልማት ይፈልጋሉ። ዝቅተኛው ሼር ከፍ እንዲል መደረጉ ካምፓኒው ስራውን ለመጀመር የሚያስፈልገውን በቂ ገንዘብ ከአባላቱ እንዲያገኝ ይረዳል። ከፍተኛ ሼር የገዛ አባል ለንግዱ ያለው ትኩረት እና ቁርጠኝነት ይጨምራል ይህም ለስራው ስኬታማነት ወሳኝ ነው።

በአዋጁ የሼር ድርሻ ገደብ ድንጋጌ ካምፓኒው በጥቂት ግለሰቦች ቁጥጥር ስር እንዳይወድቅ የሚከላከል የዴሞክራሲያዊ አሰራር መገለጫ ነው። ጥቂት ባለሀብቶች ከፍተኛ ድርሻ ይዘው የካምፓኒውን ውሳኔዎች ብቻቸውን እንዳይቆጣጠሩ ያደርጋል። በተጨማሪም ካምፓኒው የብዙሃን የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ወይም ባለሀብቶች መሆኑን በማረጋገጥ ጥቅሙ ለብዙዎች እንዲደርስ እና የባለቤትነት ስሜት እንዲሰርጽ ያደርጋል።

በዓይነት የተከፈለ ሼር (In-kind Contribution) በተመለከተ አርሶ አደሩ ወይም ባለሀብቱ ጥሬ ገንዘብ ባይኖረው እንኳ ያላቸውን ሃብት ወደ ካፒታል እንዲቀይሩ እድል ይሰጣል። ይህም የገንዘብ እጥረት ያለባቸውን አባላት እምቅ የግብርና ሃብት ያላቸውን አባላት ወደ ቢዝነሱ ለማምጣት ትልቅ ፋይዳ አለው። በዚሁ መሰረት አባላት ያላቸውን የግብርና መሣሪያዎች ወይም የእርባታ እንስሳትን እንደ ሼር መክፈያ እንዲጠቀሙ በማድረግ ካምፓኒው ወዲያውኑ ወደ ምርት እንዲገባ ይረዳል።

የሼር ዝውውር በአባላት መካከል ብቻ መሆኑ ካምፓኒው የተመሠረተበትን ዓላማ እና ዝግ ተፈጥሮውን ለመጠበቅ የሚረዳ ስልት ነው። ከካምፓኒው ውጭ ያሉ ሰዎች (Non-members) ካምፓኒው ውስጥ ገብተው አቅጣጫውን እንዳያስቀይሩት ወይም ለግብርናው ዘርፍ ግድ የሌላቸው ግለሰቦች ትርፍ ብቻ ፍለጋ እንዳይገቡ ይከላከላል። አባላቱ እርስ በርሳቸው የሚተዋወቁና ተመሳሳይ ግብ ያላቸው በመሆኑ የሼር ዝውውሩ በመካከላቸው መሆኑ መረጋጋትንና የውስጥ አንድነትን ይፈጥራል።

የካምፓኒው አባል ዓመታዊ ትርፍ የማግኘትና ካምፓኒው ቢፈርስ በድርሻው ልክ ንብረት የመካፈል መብት የሚኖረው ሲሆን ካምፓኒው የአምራቾች ብቻ ሆኖ እንዲቀጥል ሲባል ሼርን ከአባላት ውጪ ለሌላ ሰው ማስተላለፍ አይቻልም። ይህ አሰራር ካምፓኒውን ከባህላዊ የሼር ኩባንያዎች ለየት የሚያደርገው እና አባላትን ለስራ የሚያነቃቃበት መንገድ ነው። ትርፍ የሚከፋፈለው በሼር መጠን ብቻ ሳይሆን አባሉ ለካምፓኒው ባቀረበው የምርት መጠን እና በተጠቀመው አገልግሎት ጭምር መሆኑ አባላት ምርታቸውን ለካምፓኒው እንዲያቀርቡ ያበረታታል።ብዙ ሼር ያለው ብቻ ሳይሆን ለካምፓኒው እድገት በስራው (በምርቱ) አስተዋጽኦ የሚያደርገው አባል የተሻለ ትርፍ እንዲያገኝ በማድረግ ታታሪ ሰራተኛ አባል እንዲፈጠር ያደርጋል። ቢያንስ 40% የሚሆነው ትርፍ በሼር መጠን እንዲከፋፈል መደረጉ ደግሞ ኢንቨስትመንት (ካፒታል) ያፈሰሱ አባላት ተገቢውን ጥቅም እንዲያገኙ ዋስትና ይሰጣል።

በካምፓኒው ሥራውን ለማስፋት ሲፈልግ አዳዲስ ሼሮችን ለሽያጭ በማውጣት ወይም የነባር ሼሮችን ዋጋ በመጨመር ካፒታሉን ማሳደግ ይችላል። አዳዲስ ሼሮች በሚወጡበት ወቅት ነባር አባላት ባላቸው የሼር መጠንና ባስመዘገቡት የመሬት ስፋት ልክ ቅድሚያ የመግዛት መብት ይኖራቸዋል። ይህ ሥርዓት አምራቹ በፋይናንስ ረገድ ተጠቃሚ እንዲሆንና የንግድ ተቋሙም በሂደት እያደገ እንዲሄድ የሚያስችል ጠንካራ መሠረት ይጥላል።

ክፍል ስድስት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ውህደት፣ መከፈልና መፍረስ

የአዋጁ ስድስተኛ ክፍል የአግሪ-ቢዝነስ ኩባኒያዎች በንግድ እንቅስቃሴያቸው ሂደት ውስጥ ሊያጋጥሟቸው የሚችሉትን መዋቅራዊ ለውጦችና የሕልውና ማብቂያ ሂደቶችን በዝርዝር የሚደነግግ የሕግ ማዕቀፍ ነው። ይህ ክፍል ኩባኒያ የገበያ አማቸውን ለማጎልበት፣ የአሠራር ቅልጥፍናን ለመጨመር ወይም በሂደት ሥራቸውን ለማቆም ሲገደዱ የሚከተሉትን ግልጽ የሕግ መስመሮች ያስቀምጣል።

ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ኩባኒያ አቅማቸውን አስተባብረው የላቀ ተወዳዳሪነትን ለመፍጠር በሚፈልጉበት ወቅት አዲስ ኩባኒያ በመመሥረት መዋሃድ (Merger) ወይም አንዱ ኩባኒያ ሌላውን በመዋጥ (Consolodation or Absorption) የጠቅላላው ባለቤት እንዲሆን ማድረግ ይችላሉ። ትናንሽ ኩባኒያ ለብቻቸው ሰፊ ገበያ ማግኘት ወይም ለውጭ ገበያ የሚሆን ምርት ማቅረብ ሊከብዳቸው ይችላል። ሲዋሃዱ ግን የምርት መጠናቸው ስለሚጨምር ትልቅ የገበያ ድርሻ ያገኛሉ። ከፍተኛ ወጪ የሚጠይቁ ማሽነሪዎችን፣ የቀዝቃዛ መጋዘኖችን እና የባለሙያ እውቀትን በጋራ በመጠቀም ወጪን ይቀንሳሉ። በተጨማሪም ትልቅ ኩባኒያ ከባንክ ብድር ለማግኘትና ኢንቨስትመንት ለመሳብ የተሻለ ዕድል አለው። በእነዚህ የውህደት ሂደቶች ወቅት የፈረሱት ኩባኒያ አባላት የነበራቸውን የባለቤትነት መብት ሳያጡ በአዲሱ ወይም በዋጠው ኩባኒያ ውስጥ የሚተካ የሼር ድርሻ እንዲያገኙ ይደረጋል ይህም የአባላቱን ካፒታል ድርሻ ሳይሸራረፍ ወደ ተሻለ አቅም እንዲሸጋገር ዋስትና ይሰጣል።

በሌላ በኩል፣ አንድ ኩባኒያ ለሥራ አመቺነት ወይም ለተሻለ የአመራር ቅልጥፍና ሲባል ራሱን ወደ ሁለትና ከዚያ በላይ ወደሆኑ ራሳቸውን የቻሉ ኩባኒያ የመክፈል (Division) መብት አለው። ለምሳሌ አንድ ኩባኒያ በአዝርዕት፣ በከብት እርባታና በሆርቲካልቸር ሁለገብ ሆኖ ውጤታማ ካልሆነ ተከፋፍሎ እያንዳንዱ ዘርፍ በራሱ በገለልተኝነት እንዲያድግ ያደርጋል። በሌላ በኩል ለአስተዳደር ቅልጥፍና ሲባል ካምፓኒው በጣም ግዙፍ ሆኖ መቆጣጠር ሲያቅት በመከፈል አነስተኛና በቀላሉ የሚመሩ ቢዝነሶችን መፍጠር ይቻላል። በዚህ ወቅት የነበረው ሀብትና ዕዳ ለተከፋፈሉት ኩባኒያ በሥርዓት የሚተላለፍ ሲሆን አባላቱም እንደ ምርጫቸውና እንደ ስምምነቱ በተከፈሉት ኩባኒያ ውስጥ ምትክ ሼር ያገኛሉ። በእነዚህ መዋቅራዊ ለውጦች ወቅት የአባላትና የአበዳሪዎች መብት

እንዳይጣስ ልዩ ጥንቃቄ ተደርጓል። ማንኛውም ውሳኔ ከመወሰኑ አንድ ወር በፊት ለባለድርሻ አካላት በጽሑፍ መገለጽ ያለበት ሲሆን በውሳኔው ያልተስማማ አባል ድርሻውን ተረክቦ የመውጣት እንዲሁም አበዳሪዎች የብድር ዋስትና ወይም ቅድሚያ ክፍያ የመጠየቅ ሕጋዊ መብት ተሰጥቷቸዋል።

የካምፓኒው ሕጋዊ ሕልውና የሚያበቃባቸው ወይም የመፍረስ (Dissolution) ሁኔታዎችም በግልጽ ተለይተዋል። ይህም በጠቅላላ ጉባዔው የፈቃድ ውሳኔ የአባላቱ ቁጥር ከሕጋዊው አነስተኛ ገደብ በታች ወርዶ ሳይሟላ ሲቀር በከፍተኛ ኪሳራ ምክንያት መቀጠል ባልተቻለበት ሁኔታ ወይም በፍርድ ቤት ውሳኔ ሊከናወን ይችላል። ካምፓኒው እንዲፈርስ ሲወሰን የሀብትና ዕዳ ክፍፍልን የሚያከናውን የሒሳብ አጣሪ የሚሾም ሲሆን አጣሪው የካምፓኒውን ንብረት በመሸጥ መጀመሪያ ለአበዳሪዎችና ለሠራተኞች ክፍያ የመፈጸም ግዴታ አለበት። ማንኛውም የአባላት የትርፍ ወይም የንብረት ክፍፍል የሚከናወነው ዕዳዎች በሙሉ ተከፍለው ሲጠናቀቁ ብቻ ነው። የሒሳብ ማጣራቱ ሂደት ተጠናቆ በኦዲተር ተረጋግጦ ከመዝገብ ሲሰረዝ የካምፓኒው ሕጋዊ ሕልውና በይፋ ያበቃል። ይህ አጠቃላይ ሥርዓት ካምፓኒው በሥራ ላይ ባለበት ወቅትም ሆነ በሚፈርስበት ጊዜ ግልጽነትና ተጠያቂነት የሰፈነበት የአባላትንና የባለገንዘቦችን ጥቅም በአግባቡ የሚጠብቅ ዘመናዊ የንግድ ሥርዓት እንዲዘረጋ ያደርጋል።

ክፍል ሰባት
ለአግሪቢዝነስ ኩባኒያ የሚደረግ ድጋፍና ማበረታቻ

የአዋጁ ሰባተኛ ክፍል መንግስት ለአግሪ-ቢዝነስ ኩባኒያዎች የሚሰጣቸውን ልዩ ልዩ የኢኮኖሚ ማበረታቻዎችና የቴክኒክ ድጋፎች በዝርዝር የሚደነግግ ሲሆን ይህም ካምፓኒዎቹ በገበያ ውስጥ ጠንካራና ተወዳዳሪ ሆነው እንዲወጡ ለማስቻል ታስቦ የተዘጋጀ ነው።

የማበረታቻ እርምጃዎቹ ካምፓኒዎቹ ገና ከምስረታቸው ጀምሮ በጠንካራ የፋይናንስና የዕውቀት መሠረት ላይ እንዲቆሙ የሚያግዙ ከመሆናቸውም በላይ አነስተኛ ይዞታ አምራቾች ወደ ዘመናዊ የንግድ ሥርዓት ለማሸጋገር የሚደረገውን ጥረት ያፋጥኑታል። በዚህም መሠረት ኩባኒያዎች የፋይናንስ አቅማቸውን እንዲያሳድጉና ወደ ማምረት ሂደት እንዲገቡ ለማምረቻ የሚያስፈልጉ ልዩ ልዩ የግብርና ቴክኖሎጂዎች፣ ግብዓቶች፣ ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ ተሽከርካሪዎች እና የግንባታ ዕቃዎች ከቀረጥ ነፃ ወደ ሀገር ውስጥ እንዲገቡ ይፈቀድላቸዋል። በተጨማሪም ግብዓቶችንና መሣሪያዎችን ከውጭ ሀገር ለማስገባት ለሚፈልጉ ኩባኒያዎች እጥረት ያለበትን የውጭ ምንዛሬ ለማግኘት ቅድሚያ የሚሰጥበት አሠራር ተዘርግቷል።

በታክስ ረገድም አባላት ምርታቸውን ለካምፓኒው በመሸጥ ከሚያገኙት ቀጥተኛ ገቢ ላይ የገቢ ግብር እንዳይከፍሉ በማድረግ የኢኮኖሚ ተጠቃሚነታቸው እንዲረጋገጥ ተደርጓል። ሆኖም ካምፓኒው እንደ አንድ የንግድ ተቋም ከሚያገኘው የተጣራ ትርፍና አባላት ከሚደርሳቸው የትርፍ ድርሻ ላይ ተገቢው የመንግስት ግብር የሚከፈል ይሆናል። እነዚህ ከቀረጥ ነፃ የተገቡ ንብረቶችና የተሰጡ ማበረታቻዎች ለታለመላቸው የልማት ዓላማ ብቻ መዋል ያለባቸው ሲሆን ከዓላማ ውጭ ሆኖ ቢገኙ ግን ሕጋዊ ተጠያቂነትንና ቅጣትን ያስከትላል። ይህ ጥንቃቄ የተሞላበት አሠራር የመንግስት ሀብት ለታለመለት የግብርና ሽግግር ብቻ መዋሉን ለማረጋገጥ የሚረዳ ነው።

ከፋይናንስ ማበረታቻዎች በተጨማሪ መንግስትና የሚመለከታቸው አካላት ኩባኒያዎቹን በሰው ኃይልና በመሠረተ ልማት በስፋት ይደግፋሉ። ይህም ለሥራ አመራር ቦርድ አባላትና ለአጠቃላይ አባላቱ ተከታታይነት ያለው የሥራ አመራር የንግድ ስራ ክህሎትና የቴክኒክ ሥልጠናዎችን መስጠትን ያካትታል። ካምፓኒዎቹ ለሚያከናውኑት የቢዝነስ ሥራዎች እንደ ማቀነባበሪያ ፋብሪካ፣ መጋዘን ወይም ቢሮ የሚውል መሬት ከክልል ወይም ከከተማ አስተዳደሮች በምደባ እንዲያገኙ ምቹ ሁኔታዎች የሚፈጠሩ ሲሆን እንደ አስፈላጊነቱም የመንገድ፣ የውኃና የኤሌክትሪክ መሠረተ ልማቶች እንዲሟሉላቸው ይደረጋል። ካምፓኒዎቹ የሥራ ማስኬጃ እጥረት እንዳይገጥማቸውም ከተዘዋዋሪ ፈንድ (Revolving Fund) የብድር ድጋፍ ሊደረግላቸው የሚችልበት ዕድል ተመቻችቷል። ይህ ሁሉን አቀፍ ድጋፍ አነስተኛ አምራቾች በጋራ ተደራጅተው ውጤታማ የንግድ ማህበረሰብ እንዲሆኑ የሚያስችል የጀርባ አጥንት ነው።

ክፍል ስምንት
የአስፈጻሚ አካላት ተግባርና ኃላፊነት

የፌዴራል ባለሥልጣን ሚና ኩባኒያዎቹ በትልቅ የኢኮኖሚ ማዕቀፍ ውስጥ ውጤታማ እንዲሆኑ ምቹ ሁኔታን መፍጠር ነው፡፡ የምዝገባና የክትትል ሥራው በፌዴራል ደረጃ መመራቱ ካምፓኒዎቹ ወጥ የሆነ ሕጋዊ መዋቅር እንዲኖራቸውና በዓለም አቀፍ ገበያ ተቀባይነትን (Institutional Credibility) እንዲያገኙ ያደርጋል። በተጨማሪም ካምፓኒዎቹ በራሳቸው አቅም ሊያገኟቸው የማይችሏቸውን የብድር ዋስትናዎችና ስትራቴጂካዊ ግብዓቶችን (ምርጥ ዘር፣ ማዳበሪያ) እንዲያገኙ በማድረግ የምርት ሰንሰለቱ እንዳይቋረጥ ያደርጋል፡፡ በጥናት ላይ የተመሰረተ ድጎማና ማበረታቻ መስጠቱ ካምፓኒዎቹ ገና በጅምር ላይ እያሉ ከትላልቅ የውጭ ኩባኒያ ጋር እንዲወዳደሩና የሀገር ውስጥ ምርትን እንዲያሳድጉ ይረዳቸዋል።

የክልል ባለሥልጣናት የአዋጁን ዓላማዎች በመሬት ላይ ካለው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር የማገናኘት ድልድይ ናቸው፡፡ አርሶ አደሩና አርብቶ አደሩ ከልማዳዊ አመራረት ወጥተው ወደ ኩባኒያ መዋቅር እንዲገቡ የማሳመንና የማደራጀት ሥራ (Mobilization) መሥራታቸው የካምፓኒዎቹን መሠረት ያጠነክራል። በተጨማሪም ለግብርና ንግድ ወሳኝ የሆኑትን መጋዘኖች፣ የመንገድና የገበያ ማዕከላት

ፍላጎቶችን በመለየት ድጋፍ ማድረጋቸው ካምፓኒዎቹ ምርታቸውን በዝቅተኛ ወጪና ያለ ብክነት ለገበያ እንዲያቀርቡ ያስችላቸዋል። የፌዴራልና የክልል አካላት ተደጋግፈው መሥራታቸው ካምፓኒዎቹ በቢሮክራሲያዊ እንቅፋቶች እንዳይታጠሩ ያደርጋል። መንግሥት ከአመሠራረት ጀምሮ እስከ ውጤታማነት ድረስ አብሮ መጓዙ ካምፓኒዎቹ በገበያ ውድድር ውስጥ ተስፋ ቆርጠው እንዳይፈርሱና የአባላቱ ጥቅም እንዳይጓደል ዋስትና ይሰጣል።

ክፍል ዘጠኝ

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የኦዲት ሥርዓት

ይህ የረቂቅ አዋጁ ክፍል በአግሪቢዝነስ ኩባኒያ ውስጥ ግልጽነትን፣ ተጠያቂነትን እና የሀብት ጥበቃን ለማረጋገጥ የሚያስችል የክትትል ሥርዓት የሚዘረጋ ነው። የኦዲት ሥርዓት በካምፓኒው አመራርና በአባላቱ መካከል መተማመንን (Trust) የሚገነባ ድልድይ ነው። ጠንካራ የኦዲት ሥርዓት መኖሩ ሙስናንና ብክነትን ከመከላከሉም በላይ ካምፓኒው በዘመናዊ የንግድ መርህ እንዲመራ በማድረግ ለዘላቂ ዕድገት መሠረት ይጥላል።

የውስጥ ኦዲተር (Internal Audit)፡- የካምፓኒው ሃብትና ንብረት እንዳይባክን የቅርብ ጠባቂ ሆኖ ያገለግላል። የንብረት ጥበቃ የካምፓኒው ሀብት ከብክነትና ከጥፋት ከመጠበቅ በተጨማሪ የካምፓኒውን የፋይናንስ ጤንነት ያረጋግጣል። ካምፓኒው አስቀድሞ ያቀዳቸውን ግቦች በአግባቡ መፈጸሙንና አሠራሩ ውጤታማ መሆኑን በማረጋገጥ ለሥራ አመራሩ የማሻሻያ ምክረ-ሀሳብ ይሰጣል። በተጨማሪም ችግሮች ከመከሰታቸው በፊት የቅድመ-ኦዲት ሥራ በመሥራት ስጋቶችን (Risks) ለይቶ ያሳውቃል።አባላት በካምፓኒው ዕለታዊ እንቅስቃሴ ውስጥ በቀጥታ ባይሳተፉም ተጠሪነቱ ለጠቅላላ ጉባኤ የሆነ ኦዲተር መኖሩ መዋጮዋቸውና የካምፓኒው ሀብት በአግባቡ ለታለመለት ዓላማ መዋሉን እንዲያምኑ ያደርጋቸዋል።

የውጭ ኦዲተር (External Audit)፡- የውጭ ኦዲተር ከካምፓኒው ተጽዕኖ ነፃ የሆነና በገለልተኛ ባለሙያ የሚከናወን የምርመራ ሥራ ነው። በገለልተኛ ኦዲተር የተመረመረ የሒሳብ መግለጫ ካምፓኒው ከባንኮች ብድር ለማግኘት፣ ከውጭ ባለሀብቶች ጋር ለመሥራትና ከመንግስት ድጋፍ ለማግኘት ያለውን ተቀባይነት ይጨምራል። የውስጥ ኦዲቱ በቦርድ ወይም በሥራ አስኪያጅ ተጽዕኖ ሊደረግበት ይችላል የሚል ስጋት ቢኖር እንኳ የውጭ ኦዲተሩ በቀጥታ ለጠቅላላ ጉባኤው ሪፖርት ማቅረቡ አባላት ስለ ካምፓኒው እውነተኛ የፋይናንስ ቁመና ትክክለኛ መረጃ እንዲያገኙ ያደርጋቸዋል።

ክፍል አስር

ስለአግሪቢዝነስ ኩባኒያ የፋይናስ ምንጭ፣ የብድር አገልግሎት እና ኢንቨስትመንት

ይህ የረቂቅ አዋጁ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የፋይናንስ አቅማቸው እንዲጠናከር፣ አባላቱ ተጠቃሚ እንዲሆኑ እና የንግድ አድማሳቸውን እንዲያሰፉ የሚያስችሉ መሰረታዊ ድንጋጌዎችን ይዟል።

የካምፓኒው ፋይናንስ ምንጭ፡- ካምፓኒው የገንዘብ እጥረት እንዳይገጥመውና በተለያዩ አማራጮች ራሱን እንዲያጠናክር ያስችላል። ካምፓኒው በአባላት ድርሻ (ሼር) ላይ ብቻ ሳይወሰን ከንግድ

ትርፍ፣ ከመጠባበቂያ ገንዘብ እና ከውጭ ብድሮች የገንዘብ አቅሙን እንዲያሳድግ ይረዳዋል። በተለይም የመንግስት ድጎማ የእርዳታና የልማት ፈንዶች መፈቀዳቸው ካምፓኒው ገና በማደግ ላይ እያለ የሚገጥሙትን የፋይናንስ ስጋቶች ይቀንሳል።አባላት ካፒታል በማዋጣት ባለቤት መሆናቸው ብቻ ሳይሆን ካምፓኒው ከተለያዩ የውጭ ምንጮች ፈንድ የማግኘት ዕድል ስላለው በአባላቱ ላይ የሚጠበቀው የገንዘብ መዋጮ ጫና እንዲቀንስ ያደርጋል።

የብድር አገልግሎት፡- ካምፓኒው ለአባላቱ እንደ ፋይናንስ ተቋም ሆኖ እንዲያገለግል በማድረግ በተለይም ለአባላቱ ግብዓትና ብድር በማቅረቡ ጥራት ያለውና በቂ ምርት ለካምፓኒው እንዲያቀርቡ ያደርጋል። ይህም የካምፓኒውን የጥሬ ዕቃ አቅርቦት ሰንሰለት (Supply Chain) አስተማማኝ ያደርገዋል። በተጨማሪም አነስተኛ ይዞታ አምራቾች ከመደበኛ ባንኮች ብድር ለማግኘት የሚገጥማቸውን የዋስትና (Collateral) እና ቢሮክራሲ ችግር ይቀርፋል። በተለይም ካምፓኒው በዓይነት በሚያቀርበው ግብዓቶች (ለምሳሌ፡- ማዳበሪያ፣ ምርጥ ዘር) ወይም በጥሬ ገንዘብ ብድር ማግኘታቸው ምርታማነታቸውን በቀጥታ ይጨምራል።

ካምፓኒውኢንቨስትመንት፡- ከአንድ ውስን የሥራ መስክ ወጥቶ በሌሎች የንግድ ዘርፎች እንዲሳተፍና ሀብቱን እንዲያባዛ ይፈቅዳል። ካምፓኒው በሌሎች ድርጅቶች ውስጥ ሼር መግዛቱ ወይም እህት ኩባኒያ ን ማቋቋሙ የሥራ ስጋትን (Risk) ለመቀነስ ይረዳል። በአንድ ዘርፍ ኪሳራ ቢገጥም እንኳ ከሌላው ኢንቨስትመንት በሚገኝ ትርፍ ራሱን መደገፍ ይችላል። ይህም ካምፓኒው በገበያ ውስጥ ዘላቂና ተወዳዳሪ ሆኖ እንዲቆይ ያደርገዋል። በተጨማሪም ካምፓኒው እያደገ ሲሄድና የኢንቨስትመንት አማራጮቹ ሲሰፉ ለአባላቱ የሚከፋፈለው የትርፍ ድርሻ (Dividend) ይጨምራል። በተጨማሪም አዳዲስ እህት ኩባኒያ ሲቋቋሙ ለአባላትና ለቤተሰቦቻቸው ተጨማሪ የሥራ ዕድል ይፈጥራል። ኢንቨስትመንቶች እንዲመዘገቡና ሪፖርት እንዲደረጉ መደነገጉ የካምፓኒው ሀብት ያለአግባብ እንዳይባክንና ግልጽነት እንዲኖር ለማድረግ ያስችላል።

ክፍል አስራ አንድ

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

በክፍል አስራ አንድ ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች በዋንኛነት ወደ አግሪቢዝነስ ኩባኒያ ስለመለወጥ እና አለመግባባት ስለመፍታት በተመለከተ የተቀመጠው ወሳኝ የሆኑ ድንጋጌዎችን ይዟል፡፡ እነዚህ ድንጋጌዎች አነስተኛ አምራቾች በገበያ ውስጥ ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ህጋዊ ጥበቃ እንዲያገኙ እና በሥራቸው ላይ የሚገጥሙ እንቅፋቶችን በሰለጠነ መንገድ እንዲፈቱ በማድረግ የግብርናውን ዘርፍ ወደ ኢንዱስትሪነት ለማሸጋገር ወሳኝ ሚና ይጫወታሉ፡፡

አነስተኛ አምራቾች ከባህላዊ ወይም ከህብረት ሥራ ማህበራት መዋቅር ወጥተው ወደ አግሪቢዝነስ ካምፓኒነት እንዲቀየሩ መፈቀዱ የካፒታል አቅምን በማሳደግ ሰፊ የንግድ እንቅስቃሴ ውስጥ ለመግባት ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል። በለውጡ ያልተስማሙ አባላት ድርሻቸውን ሸጠው የመውጣት

መብት መሰጠቱ የግለሰቦችን ንብረት መብት ከማስከበሩም በላይ ካምፓኒው ፍላጎቱ ባላቸውና ንቁ ተሳታፊ በሆኑ አባላት ብቻ እንዲመራ ያደርጋል።በተጨማሪም ድርጅቱ ሲለወጥ መብትና ግዴታው አብሮ መተላለፉ ካምፓኒው ከባዶ ሳይሆን ካለው ሀብትና የገበያ ትስስር እንዲቀጥል ይረዳዋል። ይህም በለውጥ ሂደት ሊመጣ የሚችለውን የሥራ መስተጓጎል ያስቀራል።

በአግሪቢዝነስ ዘርፍ የሚነሱ ክርክሮች በመደበኛ ፍርድ ቤት ሳይሆን በግልግል (Arbitration) ወይም በእርቅ እንዲታዩ መደረጉ ያለው ፋይዳ ከፍተኛ ነው፡፡ የግብርና ምርቶች በባህሪያቸው ቶሎ የሚበላሹ (Perishable) ወይም ወቅታዊ በመሆናቸው ፍርድ ቤት የሚፈጅውን ረጅም ጊዜ ባለመጠበቅ ጉዳዮችን ወጪ ቆጣቢነት በፍጥነት ለመቋጨት ይረዳል። የግልግል ዳኞች ስለ አግሪቢዝነስና ጥልቅ ዕውቀት ያላቸው ሊሆኑ ስለሚችሉ የሚሰጠው ውሳኔ ፍትሃዊና ለንግድ እንቅስቃሴው ምቹ ይሆናል። በተጨማሪም ግልግልና እርቅ ከጥላቻ ይልቅ በስምምነት ላይ የሚያተኩሩ በመሆናቸው ተከራካሪ ወገኖች ከክርክሩ በኋላም የንግድ አጋርነታቸውን እንዲቀጥሉ ዕድል ይሰጣል። በመሆኑም የይግባኝ ሥርዓቱ እስከ ፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ድረስ መወሰኑ በግልግል ሂደቱ ላይ ሊፈጠሩ የሚችሉ መሰረታዊ የህግ ስህተቶችን ለማረም የመጨረሻ ዋስትና ይሆናል።

አዋጅ ቁጥር-----/2018

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አዋጅ

ግብርና የኢትዮጵያ የኢኮኖሚ ዕድገት፣ የኢንዱስትሪ ልማት እና የሥራ ዕድል ፈጠራ ዋነኛ መሠረት መሆኑን በመገንዘብ፤ ኋላቀር ከሆነው የግብርና አሠራር በመላቀቅ ወደ ዘመናዊ፣ ተወዳዳሪ እና ገበያ መር ሥርዓት መሸጋገር አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤

አነስተኛ ይዞታ ያላቸውን አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮችና ከፊል አርብቶ አደሮችን በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በማደራጀትና በማቀናጀት ምርታማነትን ማጎልበት፣ የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ እና ሁሉን አቀፍ የኢኮኖሚ ዕድገት ማስፈን በማስፈለጉ፤

የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን የቢዝነስ እሳቤ በማስፋት ምርት የማሰባሰብ፣ እሴት የመጨመር እና በገበያ የመደራደር አቅማቸውን በማሳደግ ለምርቶቻቸው ተመጣጣኝ ዋጋ እንዲያገኙ በማድረግ ወደ መካከለኛ አልሚነት ለማሸጋገር የሚያስችል አማራጭ ተቋማዊ አደረጃጀት መፍጠር አስፈላጊ በመሆኑ፤

የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን በኩባኒያ በማደራጀት፣ መሬት የመጠቀም መብታቸውን፣ የእንስሳት ሃብታቸውን እና ጉልበታቸውን ወደ ካፒታል በመለወጥ ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነታቸውን ለማሳደግ የሚያስችል ግልጽ የሕግ ማእቀፍ የሌለ በመሆኑ፤ ይህንን የሕግ ክፍተት በመሙላት ለዘርፉ ዕድገት ምቹ የሆነ ግልጽ አሠራር መዘርጋት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤

በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 55 (1) መሠረት የሚከተለው ታውጇል፡፡

ክፍል አንድ

ጠቅላላ

1. <u>አጭር ርዕስ</u>

ይህ አዋጅ "የግብርና ቢዝነስ ኩባንያ አዋጅ ቁጥር _____/2018 " ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል።

2. <u>ትርጓሜ</u>

የቃሉ ወይም የሀረጉ አገባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በስተቀር በዚህ አዋጅ ውስጥ፡-

1/ **"አርሶ አደር"** ማለት ባለው ህጋዊ የእርሻ መሬት ይዞታ ሰብል የማምረት ስራ ላይ ተሰማርቶ እራሱንና ቤተሰቡን የሚደግፍ የተፈጥሮ ሰው ነው፤

2/ **"አርብቶ አደር"** ማለት በዋናነት በእንስሳት እርባታ እራሱን እና ቤተሰቡን የሚያስተዳድር የተፈጥሮ ሰው ነው፤

3/ **"ከፊል አርብቶ አደር"** ማለት ባለው ህጋዊ የእርሻ መሬት ይዞታ ሰብል ማምረትን እና የእንስሳት እርባታን እንደ ዋና መተዳደሪያ አድርጎ እራሱን እና ቤተሰቡን ለማስተዳደር የሚጠቀም የተፈጥሮ ሰው ነው፤

4/ **"እንስሳት"** ማለት ሰውን ሳይጨምር ማንኛውንም አከርካሪ አጥንት ያላቸው አጥቢዎች፣ አዕዋፍ፣ወይም የውሃ ውስጥ እንስሳት ሲሆኑ ንብንና የሐር ትልን ጨምሮ ሌሎች አከርካሪ የሌላቸውንም ይጨምራል፤

5/ **"አምራች"** ማለት ዓመታዊ ወይም ቋሚ ሰብሎች የማምረት፣ እንስሳትን የማርባት ወይም በሁለቱም ተግባራት ላይ የተሰማራ አርሶ አደር፣ አርብቶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር ነው፤

6/ **"አነስተኛ ይዞታ"** ማለት ኑሮው በዋናነት በግብርና ላይ የተመሠረተ አርሶ አደር፣ አርብቶ አደር ወይም ከፊል አርብቶ አደር ራሱንና ቤተሰቡን ለማስተዳዳር በይዞታነት የያዘው የመሬት ወይም የእንስሳት መጠን ነው፤

7/ **"ግብርና ቢዝነስ"** ማለት የግብርና ግብዓትን ማምረትና ማቅረብን፣ የግብርና ምርቶችን ማምረትን፣ ምርት ማከማቸትን፣ ማጓጓዝን፣ ማቀነባበርን፣ ግብይትን፣ ምርት ማከፋፈልን ወይም ተያያዥ የግብርና ልማት ሥራዎችን ያካትታል፤

8/ **"ክላስተር"** ማለት በአንድ አካባቢ በተመሳሳይ የግብርና ምርት ዓይነቶች ምርታማነትንና ተወዳዳሪነትን ለማሳደግ የሰብል ምርት በኩታ ገጠም ማምረትን ወይም በአንድ መንደር በአሰፋፈር ተቀራራቢ በሆኑ አነስተኛ ይዞታ አምራቾች የሚካሄድ እንስሳት እርባታን የሚያካትት የአመራረት ዘዴ ነው፤

9/ **"አደራጅ ኮሚቴ"** ማለት በሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ባለው ባለስልጣን እውቅና የሚቋቋም ሆኖ የአነስተኛ ይዞታ አምራች ግለሰቦች፣ ቡድኖች ወይም ድርጅቶች በግብርና ቢዝነስ

ኩባኒያ እንዲደራጁ የሚያሳምን እና የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ማቋቋምን ዓላማው አድርጎ የሚንቀሳቀስ ቡድን ነው፤

10/ **"የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ"** ማለት የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች የቢዝነስ እሳቤያቸውን በማስፋት ምርት የማሰባሰብ፣ የማደራጀት እና በገበያ የመደራደር አቅማቸውን በማሳደግ፤ እንዲሁም የግብርና ምርትን በማቀነባበርና እሴትን በመጨመር ገቢያቸውን እንዲያሳድጉ፣ ኑሮአቸውን እንዲያሻሽሉ እና ወደ መካከለኛ አልሚነት እንዲሸጋገሩ ለማስቻል የሚቋቋም ህጋዊ ሰውነት ያለው ተቋማዊ አደረጃጀት ነው፤

11/ **"ድርጅት"** ማለት የአነስተኛ ይዞታ አምራች ሆነው በኅብረት ስራ ማህበር ወይም በአነስተኛና ጥቃቅን ኢንተርፕራይዝ የተደራጁ አካላትን የሚመለከት ነው፤

12/ **"አማካሪ ቦርድ"** ማለት ለግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ስትራቴጂካዊ አቅጣጫን የሚያመለክት ወይም ሙያዊ ምክር የሚሰጥ አግባብነት ያለው የትምህርት ደረጃ እና የስራ ልምድ ያላቸውን ባለሙያዎች ያካተተ የኩባኒያው አባል ያልሆኑ የአማካሪዎች ቡድን ነው፤

13/ **"አባል"** ማለት በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የመመስረቻ ጽሑፍ መሰረት የተደነገጉትን የአባልነት መስፈርቶች በማሟላት ለአባልነት ጥያቄ አቅርቦ ተቀባይነት ያገኘ ሰው ነው፤

14/ **"ትርፍ"** ማለት አንድ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በሂሳብ ዓመቱ ካገኘው ጠቅላላ ገቢ ላይ ጠቅላላ የኩባኒያው ወጪዎች ተቀንሰው የሚቀረው ገንዘብ ነው፤

15/ **"የተጣራ ትርፍ"** ማለት አንድ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በሂሳብ ዓመቱ ካገኘው ጠቅላላ ገቢ ላይ የኩባኒያው ጠቅላላ ወጪዎች፣ ግብር፣ የአላቂ ንብረቶች መተኪያ ገንዘብ እና የእርጅና ቅናሽ ሒሳብ ከተቀነሰ በኋላ የሚገኘው ገንዘብ ነው፤

16/ **"የሚከፋፈል ትርፍ"** ማለት ከሂሳብ ዓመቱ የተጣራ ትርፍ ላይ የቀደምት ዓመታት ኪሳራዎች ከተቀነሱ በኋላ በፊት ታስበው ያልተከፋፈሉ ትርፎችን፣ ሌሎች ተጨማሪ ገቢዎችን እና በልዩ ሁኔታ ጠቅላላ ጉባኤው ከመጠባበቂያ ገንዘብ ላይ እንዲከፈል የፈቀደውን ማንኛውንም ገንዘብ በሂሳብ ዓመቱ የተጣራ ትርፍ ላይ በመጨመር የሚገኝ የኩባኒያው ገንዘብ ነው፤

17/ **"ሚኒስቴር"** ማለት ግብርና ሚኒስቴር ነው፤

18/ **"ክልል"** ማለት በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግስት አንቀጽ 47 መሰረት የተቋቋመ ማንኛውም ክልል ሲሆን የአዲስ አበባ ከተማን እና ድሬዳዋ ከተማ አስተዳደርን ይጨምራል፣

19/ **"አግባብ ያለው ባለስልጣን"** ማለት በክልል ይህን አዋጅ ለማስፈጸም ስልጣን የተሰጠው የመንግስት ተቋም ነው፤

20/ **"ሰው"** ማለት የተፈጥሮ ሰው ወይም በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው፤

21/ ማንኛውም በወንድ ጾታ የተገለጸው ሴትንም ይጨምራል፡፡

3. <u>የተፈጻሚነት ወሰን</u>

ይህ አዋጅ በሀገር አቀፍ ደረጃ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

4. <u>ዓላማ</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የሚከተሉት ዓላማዎች ይኖሩታል፡-

1/ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን የአደራጃጀት ሥርዓት በመገንባት ወደ መካከለኛ አልሚነት በመሻገር ኑሮአቸውን እንዲያሻሽሉ ማስቻል፤ የግብርናውን ክፍለ ኢኮኖሚ ማዘመን እና ለገጠር ትራንስፎርሜሽን እውን መሆን አስተዋጽኦ ማድረግ፤

2/ የግብርና ግብዓትና ቴክኖሎጂ አቅርቦትን በማሳለጥ እና ተደራሽ በማድረግ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን ምርት፣ ምርታማነት እና ገቢ ማሳደግ፤

3/ የግብርና ምርትን በከፍተኛ መጠንና ጥራት በማሰባሰብ፣ የግብይትና እሴት ጭመራ ተግባራትን በማዘመንና ውጤታማ በማድረግ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን ኑሮ ማሻሻልና ለኢኮኖሚው እድገት አስተዋጽኦ እንዲያበረክቱ ማስቻል፤

4/ ለአነስተኛ ይዞታ አምራቾች የፋይናንስ እና የኢንሹራንስ ተደራሽነትን በማመቻቸት ከአግልግሎቱ ተጠቃሚ ማድረግ፤

5/ የግብርና ግብይት እና የገጠር መሰረተ-ልማቶችን ማስፋፋት እና የገጠርና የከተማ እንዲሁም የግብርናና የኢንዱስትሪ ትስስር ማጠናከር፤

6/ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾችን አቅም በሁሉም ደረጃ በማጎልበት የእውቀት፣ የክህሎት እና የመደራደር አቅማቸውን ማሳደግ፡፡

5. <u>የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መሰረታዊ መርሆዎች</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መርሆች የሚከተሉት ይሆናሉ፡-

1/ እኩልነት፤

2/ ፍትሃዊነት፤

3/ ዘላቂነት፤

4/ ቅልጥፍና፤ ወጪ ቆጣቢነት፤

5/ መተባበር፤

6/ አካታችነት፤

7/ ግልጽነትና፤ ተጠያቂነት፡፡

ክፍል ሁለት

የግብርና ቢዝነስ ኩባንያ ምስረታ፣ ምዝገባ እና የስራ መስኮች

6. <u>የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አመሰራረት</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የሚመሰረተው፡-

ሀ) በግብርና የስራ መስክ በተሰማሩ አነስተኛ ይዞታ አምራች ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች ወይም የእነዚህ አካላት ጥምረት፤

ለ) በክላስተር በግብርና የስራ መስክ የተሰማራ ድርጅት ራሱን ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሲለውጥ፡፡

2/ የኩባኒያው መስራች አባላት ብዛት፡-

ሀ) በአዝርዕት ሰብሎች ከሆነ ቢያንስ ሶስት መቶ፤ ወይም

ለ) በአትክልትና ፍራፍሬ ሰብሎች ወይም በእንሰሳት እርባታ ከሆነ ቢያንስ አንድ መቶ ሃምሳ

መሆን አለባቸው፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) ከተመለከተው ያነሰ ቁጥር ያለው የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መስራቾች የአካባቢ ነባራዊ ሁኔታዎችና የኢኮኖሚ አዋጭነትን መሠረት በማድረግ ይህን አዋጅ ተከትሎ በሚወጣ መመሪያ ሊወሰን ይችላል፡፡

4/ ማንኛውም የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የሚመሰረተው ከታወጀው የድርሻ መጠን ሃያ አምስት ከመቶ ሲከፈል ነው፡፡

5/ በጥሬ ገንዘብ የተሸጡ ድርሻዎች ጠቅላላ ዋጋ ኩባኒያው ከመመዝገቡ በፊት በመመስረት ላይ ባለው ኩባኒያ ስም በተከፈተ ዝግ ሂሳብ መቀመጥ አለበት፡፡

6/ በዚህ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ (5) እንደተጠበቀ ሆኖ ከአባልነት መመዝገቢያ የሚሰበሰበው ገንዘብ በአደራጅ ኮሚቴ ስም በተከፈተ የባንክ ሂሳብ ገቢ ሆኖ እንደአስፈለጊነቱ ለአስተዳደራዊ ወጪዎች እንዲውል ይደረጋል፡፡

7/ የድርሻ ክፍያ የተፈጸመው በዓይነት ከሆነ ንብረቱ እንደነገሩ ሁኔታ በመመስረት ላይ ባለው ኩባኒያ ስም መመዝገቡንና የባለቤትነት ማስረጃ በኩባኒያው ስም መዘጋጀቱን ማረጋገጥ እና አደራጅ ኮሚቴው በሚወስነው ቦታ መቀመጥ አለበት።

8/ በክላስተር የግብርና ስራ መስክ የተሰማራ ድርጅት የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባል በሚሆንበት ጊዜ በኩባኒያው ውስጥ እንደ አንድ አባል ሆኖ ይቆጠራል፡፡

7. <u>የድርሻ ዋጋ እና የካፒታል መጠን</u>

1/ በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ውስጥ የሁሉም ድርሻ ዋጋ እኩል መሆን አለበት፡፡

2/ የኩባኒያው የአንድ ድርሻ ዋጋ ከአንድ ሺህ ብር በታች መሆን የለበትም፡፡

3/ የኩባኒያው ዝቅተኛው የተከፈለ ዋና ካፒታል ከአንድ ሚሊዮን አምስት መቶ ሺህ ብር ያነሰ መሆን የለበትም፡፡

4/ ጠቅላላ ጉባኤው የድርሻ ዋጋ ለውጥ እንዲደረግ ሲወስን የድርሻ ዋጋ በየጊዜው ሊጨምር ይችላል።

5/ ኩባኒያው የሚደራጅበት የግብርና ስራ ዘርፍ በዋናነት የአዝርዕት ሰብሎች ከሆነ አንድ አባል ሊገዛ የሚችለው ዝቅተኛው ድርሻ አምስት ሲሆን በአትክልትና ፍራፍሬ ሰብሎች ወይም በእንሰሳት እርባታ ከሆነ ዝቅተኛው ድርሻ አስር መሆን ይኖርበታል፡፡

6/ ማንኛውም አባል ኩባኒያው ሲመሠረት ዝቅተኛውን የድርሻ መጠን ሙሉ በሙሉ መክፈል እና በተጨማሪ ሊገዛ ቃል ከገባው ድርሻ ውስጥ ቢያንስ አንድ አራተኛውን ከፍሎ ቀሪውን ከተመሠረተበት ጊዜ ጀምሮ ባሉት ሁለት ዓመታት ውስጥ ክፍሎ መጨረስ አለበት።

7/ ማንኛውም የኩባኒያው አባል በጠቅላላ ጉባኤ እንዲሸጥ ከተወሰነው የድርሻ መጠን አስራ አምስት በመቶ በላይ ድርሻ መግዛት አይችልም፡፡

8/ በዓይነት የተከፈለ ድርሻ የአገማመት ዘዴ በሚኒስቴሩ በሚወጣ መመሪያ ይወሰናል፡፡

8. የ<u>አባልነት መስፈርት</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባል ለመሆን የሚከተሉት <u>መስፈርቶች</u> መሟላት አለባቸው፡-

1/ ዕድሜው አስራ ስምንት ዓመት የሞላው፤

2/ በህግ ችሎታ የሌለው ሰው ከሆነ፤ በህጋዊ ሞግዚት መወከል፤

3/ የአነስተኛ ይዞታ አምራች መሆን፤

4/ የኩባኒያውን ዝቅተኛ ድርሻ መጠን መግዛት የሚችል፤

5/ ሚኒስትሩ ወይም አግባብ ያለው ባለስልጣን በሚወስነው መሰረት የመመዝገቢያ ክፍያ መክፈል የሚችል፤

6/ የኩባኒያውን ዓላማ የተቀበለና ተያያዥ ግዴታዎችን ለመወጣት ፈቃደኛ የሆነ፤ እና

7/ ይህንን አዋጅ እና አዋጁን ለማስፈጸም በሚወጡ ደንቦች እና መመሪያዎች የተወሰኑ ተጨማሪ መስፈርቶችን የሚያሟላ፡፡

9. <u>አደራጅ ኮሚቴ ስለማቋቋም</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አደራጅ ኮሚቴ በሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ባለው ባለስልጣን እውቅና ይቋቋማል

2/ ኮሚቴው ከ5 ያላነሰ ከ13 ያልበለጠ አባላት ይኖሩታል፡፡

3/ የኮሚቴው አባላት ከአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ወይም ከሚቋቋመው ኩባኒያ ዓላማ ጋር ተያያዥነት ካላቸው የግሉ ዘርፍ ወይም በጥምር ሊሆን ይችላል፡፡

4/ የኮሚቴው አባል የአነስተኛ ይዞታ አምራች ከሆነ በሚደራጀው ኩባኒያ ውስጥ አባል ሊሆን ይችላል፡፡

5/ በፍርድ ከመብቱ የታገደ ሰው ወይም ከዚህ በፊት በተመሳሳይ ስራ ወይም ኃላፊነት ላይ ጥፋት ፈጽሞ የነበረ ሰው የአደራጅ ኮሚቴ አባል መሆን አይችልም፡፡

6/ የመንግስት ወይም መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መደራጀት ስለሚኖረው ጠቀሜታ ግንዘቤ የማስጨበጥ ስራ ሊሰሩ ይችላሉ፡፡

7/ ለአደራጅ ኮሚቴው የጥናት፣ የሙያ ድጋፍ ወይም መሰል አገልግሎት ያቀረበ ባለሙያ፣ ቡድን ወይም ተቋም እንደ አደራጅ አይቆጠርም፡፡

10. <u>የአደራጅ ኮሚቴ ተግባራት</u>

አደራጅ ኮሚቴ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ተግባራት ያከናውናል፡-

1/ አነስተኛ ይዞታ አምራቾች በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ እንዲደራጁ የማስተባበር፣ የማሳመን፤ መግለጫ አዘጋጅቶ በኩባኒያው አባል እንዲሆኑ የመጋበዝ እና የኩባኒያ ምስረታን ዓላማ አድርጎ መስራት፤

2/ የኩባኒያው አባል ለመሆን የተመዘገቡት አባላት የገዙትን ድርሻ መክፈላቸውን እና በኩባኒያው ስም ገንዘቡ ገቢ መሆኑን ማረጋገጥ፤

3/ በዓይነት የተከፈሉ ድርሻ በገንዘብ የተተመኑ መሆኑን ማረጋገጥ፤

4/ የኩባኒያው አመሠራረት ሂደት ህጋዊ አሠራርን የተከተለ መሆኑን ማረጋገጥ፡፡

11. <u>ለአደራጅ ኮሚቴ ስለሚፈጸም ክፍያ እና ወጪዎች</u>

1/ አደራጅ ኮሚቴ በኩባኒያው ምስረታ ሂደት ያወጣቸው ወጪዎች ለምስረታው አስፈላጊ መሆናቸው በኦዲተር ተረጋግጦ በጠቅላላ ጉባኤ መጽደቀ አለበት፤ ወጪው ለዚሁ ዓላማ ከተሰበሰበው ገንዘብ በላይ ከሆነ ከኩባኒያው እንዲሸፈን ይደረጋል፡፡

2/ ኩባኒያው በማንኛውም ምክንያት ሳይቋቋም ከቀረ የኩባኒያውን ድርሻ የገዙ ሰዎች አደራጅ ኮሚቴው ላወጣቸው ወጪዎች ኃላፊነት የለባቸውም፡፡

3/ ለአደራጅ ኮሚቴ የሚፈጸም ክፍያን በተመለከተ ሚኒስቴሩ በሚያወጣው መመሪያ መሰረት የሚወሰን ይሆናል፡፡

12. <u>ስለ መመስረቻ ጽሁፍ</u>

1/ ማንኛውም የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የሚቋቋመው በመመስረቻ ጽሁፍ ሆኖ የመመስረቻ ጽሑፍ ሞዴል በሚኒስቴሩ ሊዘጋጅ ይችላል፡፡

2/ የመመስረቻ ጽሁፉ ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩትን መያዝ ይኖርበታል፡-

ሀ) የኩባኒያው አባላት ስም፣ ዜግነት፣ አድራሻ፣ የአባልነት መስፈርት ስለማሟላታቸው የሚገልፅ ጽሑፍ፤

ለ) የኩባኒያው ስያሜ፣ የተመሰረተበት ዘመን፣ ዋና መሥሪያ ቤት የሚገኝበት ቦታ፣ እንዲሁም ቅርንጫፍቹ፤

ሐ) የኩባኒያው ዓላማ፤

መ) የኩባኒያው ካፒታል እና የተከፈለ መጠን የሚያሳይ ማረጋገጫ፤

ሠ) እያንዳንዱ የኩባኒያው አባል የያዘው የድርሻ ብዛት እና የከፈለው የገንዘብ መጠን፤

ረ) በዓይነት የተከፈለ ድርሻ ከሆነ ግምቱን፤

ሰ) በኩባኒያው ውሳኔ አሰጣጥ ውስጥ የእያንዳንዱ አባል ድምጽ የሚወሰነው በኩባኒያው ባስመዘገበው የማምረቻ መሬት ስፋት እና በሚያቀርበው የምርት መጠን መሆኑን የሚገልፅ ጽሑፍ፤

ሸ) የአባልነት መስፈርቶች እና ከአባልነት መሰናበቻ ምክኒያቶች ዝርዝር፤

ቀ) የኩባኒያው ድርሻዎች ስለሚተላለፉበት የአሠራር ሁኔታ፤

በ) የትርፍ ክፍፍል ሥርዓት፤

ተ) የሥራ አመራር ቦርድ አባላት ብዛት፣ ተግባር እና ኃላፊነት፣ የስራ ዘመን እና ከኃላፊነት ስለሚነሱበት ሁኔታ፤

ቸ) የኩባኒያው የቁጥጥር ኮሚቴ አባላት ብዛት፣ ተግባርና ኃላፊነት እና የስራ ዘመን፤

ኀ) የኩባኒያው ሥራ አስኪያጅ ዋና ዋና ተግባራትና ኃላፊነቶች፣ የተጠያቂነት ወሰን፣ የሚሾምበትና የሚሻርበት ሁኔታ፤

ነ) የኩባኒያው የሥራ አፈፃፀም እና የኦዲት ሪፖርት ለጠቅላላ ጉባኤ የሚቀርብበት ጊዜና መንገድ፤

ኘ) በኩባኒያው ሥራ አመራርና በአባላት ወይም በአባላት መካከል ያለውን ግንኙነት የሚመለከቱ ጉዳዮች፤

አ) ሌሎች የዚህን አዋጅ ድንጋጌዎች ባከበረ መልኩ የኩባኒያው አባላት የደረሱባቸው ስምምቶች፡፡

13. <u>ምዝገባ</u>

1/ ማንኛውም የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በዚህ አዋጅ መሰረት ሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ያለው ባለስልጣን ፊት ቀርቦ መመዝገብ አለበት፡፡

2/ በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ 1 በተደነገገው መሰረት ለመመዝገብ የሚቀርብ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የምዝገባ ማመልከቻ ሲያቀርብ የሚከተሉትን መረጃዎች በማያያዝ ማቅረብ አለበት፡-

ሀ) የመሥራቾች ስብሰባ ቃለ-ጉባኤ፤

ለ) የመመስረቻ ፅሁፍ ሦስት ቅጂዎች፤

ሐ) የሥራ አመራር ቦርድ አባላት ስም፣ አድራሻ እና ፊርማ፤

መ) ከሶስት እስከ አምስት ዓመት የሚደርስ ዝርዝር የንግድ ስራ እቅድ፤

ሠ) የመነሻ ካፒታሉን መጠንና ተሰብስቦ በባንክ ሂሳብ ገቢ መደረጉን የሚያረጋግጥ ሰነድ፤

ረ) እውቅና ባለው ኦዲተር የተዘጋጀ የኦዲት ሪፖርት፤

ሰ) ኩባኒያው ሥራውን የሚያካሂድበት ቦታ መግለጫ እና

ሸ) ይህን አዋጅ ለማስፈጸም በሚወጣ መመሪያ የሚወሰኑ ሌሎች ተጨማሪ መረጃዎች፡፡

3/ ሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ያለው ባለስልጣን በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) የተዘረዘሩ መስፈርቶች መሟላታቸውን በማረጋገጥ የምዝገባ ሰርተፍኬት ይሰጣል፡፡

4/ አደራጅ ኮሚቴው ኩባኒያውን ማደራጀት ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ በአራት ወራት ውስጥ የማደራጀት ሂደቱን አጠናቆ ለሚኒስትሩ ወይም አግባብ ላለው ባለስልጣን ለምዝገባ ማቅረብ አለበት፡፡

5/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (4) በተቀመጠው የጊዜ ገደብ ውስጥ በመደራጀት ላይ የሚገኘውን ኩባኒያ ማስመዝገብ ካልተቻለ ፈራሚዎች ገንዘባቸው ከነወለዱ ወይም በአይነት የተደረገ መዋጮ እንዲመለስላቸው በሰላሳ የስራ ቀናት ውስጥ መጠየቅ ይችላሉ፡፡

6/ በዚህ አንቀጽ በተደነገገው መሠረት ምዝገባ ያከናወነ ማንኛውም የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ተጨማሪ ምዝገባ ማድረግ ሳያስፈልገው ከተሰማራበት የግብርና እሴት ሰንሰለት ጋር የተገናኙ ሌሎች ስራዎች ሊሰራ ይችላል፡፡

7/ ኩባኒያው ምዝገባውን በየሁለት ዓመቱ ማሳደስ ይኖርበታል፡፡

14. <u>የኩባኒያው ስያሜ፣ የሕግ ሰውነትና የኃላፊነት ወሰን</u>

1/ ማንኛውም የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መጠሪያ ስም እና መለያ ምልክት ይኖረዋል፡፡

2/ የኩባኒያው ስም እና መለያ ምልክት ሕግን የማይጥስና የሕዝብን ሞራል የማይቃረን መሆን አለበት፡፡

3/ ኩባኒያው ከተመዘገበበት ቀን ጀምሮ የሕግ ሰውነት ይኖረዋል፡፡

4/ የአባላቱ ኃላፊነት በኩባኒያው ውስጥ ባላቸው የድርሻ መጠን ብቻ የተወሰነ ነው፡፡

5/ የኩባኒያው ኃላፊነት በኩባኒያው ሀብት ላይ ብቻ የተወሰነ ነው፡፡

6/ ከማንኛውም ኩባኒያ ስም መጨረሻ "**ኃላፊነቱ የተወሰነ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ**" የሚል ሐረግ መጨመር ይኖርበታል፡፡

15. <u>የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የስራ መስኮች</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ከዚህ በታች በተለመከቱት ዋና ዋና ተግባራት ሊሰማሩ ይችላሉ፡-

1/ ምርጥ ዘር፣ ማዳበሪያ፣ የእርሻ መሳሪያዎች፣ አግሮኬሚካል፣ የእንስሳት እና ሌሎች የግብርና ግብዓቶችን እና መገልገለያ መሳሪዎችን ማቅረብ፣

2/ የግብርና ምርትና ግብዓቶችን ማምረት፣ ግዥ መፈጸም፣ ማሰባሰብ፣ በደረጃ መለየት፣ ማስተዳደር፣ ገበያ ማፈላለግና ትስስር መፍጠር፣ ምርትና ግብዓቶችን ለሀገር ውስጥና ለዓለም አቀፍ ገበያ ማቅረብ፣

3/ ምርት ማቀነባበር፣ ማከማቸት፣ ሳይበላሽ ማቆየት፣ ማሸግ፣ የምርት ማሸጊያዎችን ማዘጋጀት፣ የገጠር የግብርና ምርት ማቀነባበሪያ ኢንዱስትሪዎችን ማቋቋም እና ሌሎች የእሴት መጨመር ሥራዎችን ማካሄድ፤

4/ ለሰብል፣ ለእንሰሳት እና ለተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም እንዲሁም ለመሬት ዝግጅት የሚውሉ የመስኖ፣ የድህረ ምርት፣ የምግብ ማቀነባበሪያዎችና የደን ውጤት ማምረቻ ቴክኖሎጂዎች ከውጭ ማስገባትና ወደ ውጭ መላክ፤

5/ ከኩባንያው የሥራ መስክ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን የሥልጠና፣ የትምህርት፣ የጥገና፣ የግብርና ኤክስቴንሽን፣ የሙያ ምክርና የእንስሳት ጤና አጠባበቅ አገልግሎቶችን መስጠት፤ የመለዋወጫ ዕቃዎች ማቅረብ፤ ለግብርናና ለገጠር ልማት የሚውሉ ተስማሚ ቴክኖሎጂዎችን ማምረትና ማቅረብ፤ እንዲሁም ከነዚሁ ሥራዎች ጋር የተያያዙ የጥናትና የልማት ሥራዎችን መሥራት።

6/ መጋዘን፣ ምርት ማሸጊያና ማቀነባበሪያ ፋሲሊቲዎች፣ የትራንስፖርትና ሎጂስቲክስ አገልግሎቶችን እንዲሁም ሌሎች የግብርና ሎጂስቲክስ እና መሰረተ-ልማት አገልግሎት ማቅረብ፤

7/ የግብርና ቢዝነስ ስራ ለማሳለጥ የሚያስፈልግ አማራጭ የአነስተኛ ታዳሽ ኃይልን ማመንጨት፣ ማጎልበት፣ ማስተላለፍ ወይም ማሰራጨት፤

8/ ለመስኖ፣ ለቤት ውስጥ አገልግሎትና ሌሎች የግብርና ቢዝነስ ስራዎችን ለመስራት የሚያስፈልግ የውሃ ሀብት መለየት፣ ማጎልበት፣ መሰረተ ልማት መዘርጋት፣ለአገልግሎት ማቅረብ እና ማስተዳደር፤

9/ በአካባቢና ተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና አጠቃቀም በማሳደግ ላይ ንቁ ተሳትፎ ማድረግ፤

10/ የአባላትን የቁጠባ ባህል ለማጎልባት የሚረዳ ግንዛቤ መስጠት፣ የፋይናንስ አቅርቦትና ተደራሽነት ማስፋት፣ የብድር አገልግሎት ማቅረብ እና የኢንሹራንስ ሽፋን እንዲያድግ ማመቻቸት፤

11/ በተናጥል ወይም ከአገር ውስጥ ወይም ከወጪ ባለሃብቶች ጋር በጋራ በተለያዩ ከግብርና ጋር ተያያዥነት ባላቸው ኢንቨስትመንቶች መሳተፍ፤

12/ የግብርና መሬት በኢንቨስትመንት፣ በኪራይ ወይም በሊዝ በመወሰድ የማምረት ተግባር ላይ መሳተፍ፤

13/ አባላት በተለያዩ ምክንያቶች መሬታቸውን ማልማት ሳይችሉ ሲቀሩ ፈቃደኝነታቸው ላይ ተመስርቶ መሬቱን በውል ተረክቦ ማልማት ወይም ማስተዳደር፣

14/ ተመሳሳይ ዓላማ ካላቸው አገር አቀፍና ዓለም አቀፍ ተቋማት ጋር ግንኙነትና ትብብር መመስረት፡፡

ክፍል ሶስት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ሥራ አመራርና አስተዳዳር

16. ጠቅላላ ጉባዔ

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ጠቅላላ ጉባዔ እያንዳንዱ አባል የሚገኝበት የመጨረሻ ውሳኔ የሚሰጥ የኩባኒያው ከፍተኛው አካል ነው፡፡

2/ ጠቅላላ ጉባዔ የሚከተሉት ተግባርና ኃላፊነቶች ይኖሩታል፡-

ሀ) የኩባኒያውን የሥራና የሀብት አጠቃቀም ዕቅድና ክንውን መገምገም እና ማጽደቅ፤

ለ) የስራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ፣ ምክትል ሰብሳቢ፣ ጸሀፊ እና ሌሎች አባላትን መሾም እና መሻር፤

ሐ) ኦዲተሮችን መሰየም እና እንደአስፈለጊነቱ ማሰናበት፤

መ) የስራ አመራር ቦርድ እና የኦዲተሮችን ሪፖርቶች መገምገም እና ማጽደቅ፤

ሠ) ለአባላት የሚሸጠውን የድርሻ ብዛት እና የአንድ ድርሻ ዋጋ መወሰን፤

ረ) የተጣራ ትርፍ ክፍፍልን መወሰን፤

ሰ) የኩባኒያውን የመመስረቻ ጽሑፍና መተዳደሪያ ደንብ ማጽደቅ እና አስፈላጊ ሲሆን ማሻሻል፤

ሸ) ከሀገር አቀፍ እና ዓለም አቀፍ ተቋማት ጋር ዓላማውን ከግብ ለማድረስ የሚያስችሉ ጥምረት ወይም ግንኙኘነትና ትብብር ለመመስረት ውሳኔ መስጠት፤

ቀ) በስራ አመራር ቦርድ የቀረበለትን የብድር ውል መርምሮ ማጽደቅ፤

በ) የኩባኒያውን መከፈል፣ መዋሃድ ወይም መክሰም በተመለከተ የመጨረሻ ውሳኔ መስጠት፤

ተ) የሥራ አመራር ቦርድ አባላትን የሥራ ድርሻ መወሰን፤

ቸ) በኩባኒያው ዕቅድ መሠረት የቀረበለትን በጀት መርምሮ ማጽደቅ ፡

17. <u>ስለ ጠቅላላ ጉባኤው ስብሰባ</u>

1/ ጠቅላላ ጉባኤው መደበኛ እና አስቸኳይ ስብሰባዎች ይኖሩታል፡፡

2/ የጠቅላላ ጉባኤ መደበኛ ስብሰባ በዓመት አንድ ጊዜ የሚካሄድ ሲሆን አጀንዳው በሥራ አመራር ቦርድ ይለያል፡፡

3/ የጠቅላላ ጉባዔ አስቸኳይ ስብሰባ በሚከተሉት ምክንያቶች ሊጠራ ይችላል፡-

ሀ) ከጠቅላላ ጉባኤው አባላት መካካል አንድ ሶስተኛው ስብሰባ እንዲጠራ በጽሁፍ ሲጠይቁ፤

ለ) የስራ አመራር ቦርድ አስቸኳይ ውሳኔ የሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች አሉ ብሎ ሲያምን፡፡

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (3) (ሀ) በተደነገገው መሠረት አስቸኳይ የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ እንዲጠራ ተጠይቆ የሥራ አመራር ቦርዱ ጥሪ ካላደረገ በሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ባለው ባለስልጣን በኩል ጥሪ ይደረጋል፡፡ በዚህ ጊዜ ስብሰባው በሥራ አመራር ቦርዱ እንደተጠራ አስቸኳይ የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ይቆጠራል፡፡

5/ የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ የሚካሄደው፡-

ሀ) መደበኛ የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ከሆነ ከጠቅላላ አባላቱ ወይም ህጋዊ ተወካዮቻቸው ውስጥ ከግማሽ በላይ ሲገኙ፤

ለ) አስቸኳይ የጠቅላላ ጉባኤ ከሆነ ከጠቅላላ አባላቱ ወይም ህጋዊ ተወካዮቻቸው ውስጥ ከሁለት ሶስተኛ በላይ ሲገኙ ነው፡፡

6/ ጠቅላላ ጉባኤ ለማካሄድ ለአባላቱ ሁለት ጊዜ ጥሪ ተደርጎ ምልዓተ-ጉባኤ ካልተሟላ ጉባኤው በሶስተኛ ጊዜ ጥሪ በተገኙት አባላት ይካሄዳል፡፡

7/ ማንኛውም የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ሊካሄድ ከታሰበበት ቀን ቢያንስ ከሰባት ተከታታይ ቀናት በፊት የስብሰባውን ሰዓትና ቦታ በመግለጽ ለሁሉም አባላት በሚደርስ ሁኔታ ጥሪ ሊተላለፍ ይገባል፡፡

18. ስለ ድምጽ አሰጣጥ

1/ በአንቀጽ 46 የኩባኒያ ውህደትና መከፈል እና በአንቀጽ 47 የኩባኒያ መፍረስ የተቀመጡትን ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው ማንኛውም የካምፓኒው ውሳኔ የሚፀድቀው በአብላጫ ድምፅ ነው፡፡

2/ አንድ አባል በኩባኒያው ውስጥ ቢያንስ አንድ ድምጽ ይኖረዋል፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ (2) የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ አንድ አባል ከአንድ በላይ ድምጽ ሊኖረው ይችላል፡፡ የድምጹ ቁጥርም የሚወሰነው ለኩባኒያው ባስመዘገበው የመሬት ይዞታ ስፋት እና በሚያቀርበው የምርት መጠን መሰረት ይሆናል፡፡

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (3) መሰረት በአባሉ የመሬት ይዞታ ስፋት እና በሚያቀርበው የምርት መጠን መሰረት የሚደረገውን የድምጽ ድልድል በተመለከተ ሚኒስቴሩ በሚያወጣው መመሪያ ይወሰናል፡፡

5/ ማንኛውም የኩባኒያው አባል በስብሰባ ላይ ተገኝቶ ራሱ ድምፅ መስጠት አለበት፤ ሆኖም የኩባኒያው አባላት ቁጥር ከስድስት መቶ በላይ ከሆነ ድምጽ በውክልና ሊሰጥ ይችላል፡፡ ስለውክልና አሰጣጥ ሁኔታ ሚኒስቴሩ በሚያወጣው መመሪያ ይወሰናል፡፡

6/ አምራች ድርጅት አባል ሲሆን ድምጽ የሚሰጠው በተወካዩ አማካኝነት ነው፡፡

19. <u>የስራ አመራር ቦርድ አመሰራረት</u>

1/ የስራ አመራር ቦርድ አባላት ከኩባኒያው አባላት በጠቅላላ ጉባኤው ስብሰባ በአብላጫ ድምጽ ይመረጣሉ፡፡

2/ የስራ አመራር ቦርድ አባላት ቢያንስ አምስት ቢበዛ ዘጠኝ መሆን አለባቸው፡፡፤

3/ ከኩባኒያው የሴት አባላት ቢያንስ ሁለት ሴቶች በስራ አመራር ቦርድ ውስጥ መካተት አለባቸው፡፡

4/ የስራ አመራር ቦርድ በጠቅላላ ጉባኤ የሚመረጥ ሰብሳቢ፣ ምክትል ሰብሳቢ እና ፀሃፊ ይኖሩታል፡፡

20. <u>የሥራ-አመራር ቦርድ አባልነት መስፈርቶች</u>

1/ የሥራ-አመራር ቦርድ አባል ለመሆን የሚችለው ቀጥሎ የተመለከቱትን መስፈርቶች የሚያሟላ አባል ነው፡-

ሀ) መልካም ሥነ-ምግባር ያለው፤

ለ) ከዚህ በፊት በአደራጅነት፣ በሥራ-አመራር ቦርድ አባልነት፣ ሥራ አስኪያጅነት፣ ተቆጣጣሪነት፣ኦዲተርነት ወይም በሌሎች የአመራር ኃላፊነቶች ላይ ተመድቦ ሲሰራ ከኃላፊነቱ ጋር በተያያዘ ወይም በማንኛውም ሌላ ሁኔታ በወንጀል ድርጊት ጥፋተኝነቱ ያልተረጋገጠ ፤ እና

ሐ) በኩባኒያው መመስረቻ ጽሑፍ ወይም በሌላ ሕግ ለቦርድ አባልነት ብቁ የማያደርጉ ተብለው የተዘረዘሩ ምክኒያቶች፡፡

2/ ማንኛውም ሰው በሥራ-አመራር ቦርድ አባልነት በሚመራበት ጊዜ ሥልጣኑን ከኩባኒያው ጥቅም ጋር በሚጋጭ አኳኋን በመገልገል በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ያልተገባ ጥቅም ማግኘቱ የተረጋገጠ እንደሆነ ከሥራ-አመራር ቦርድ አባልነት ሊነሳ ይችላል፡፡

3/ በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ 1 (ሐ) ላይ የተመለከተው እንደተጠበቀ ሆኖ በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ 2 ላይ የተመለከተውን ጥፋት የፈጸመ ሰው ጥፋቱ ከተረጋገጠበት ጊዜ አንስቶ ለሁለት ዓመት በማንኛውም ሁኔታ የኩባኒያው ሥራ-አመራር ቦርድ አባል መሆን አይችልም፡፡

21. <u>የስራ አመራር ቦርድ ተግባርና ኃላፊነት</u>

1/ የስራ አመራር ቦርድ ተግባርና ኃላፊነት በኩባኒያው የመመስረቻ ጽሑፍ ይወሰናል፡፡

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ የስራ አመራር ቦርድ ተግባርና ኃላፊነት ቢያንስ የሚከተሉትን ማካተት ይኖርበታል፡-

ሀ) በጠቅላላ ጉባኤ የጸደቁትን እቅዶችና ውሳኔዎች ያስፈጽማል፤

ለ) ዓመታዊ የሥራ ዕቅድና በጀት እንዲጸድቅ ለጠቅላላ ጉባኤ ያቀርባል፤

ሐ) አዳዲስ አባላትን ይቀበላል፤

መ) የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ይጠራል፤

ሠ) የኩባኒያውን የአጭር፣ የመካከለኛ እና የረጅም ጊዜ ስትራቴጂ ዕቅድ እንዲዘጋጅ ያደርጋል፤ ለጠቅላላ ጉባኤ አቅርቦ ያጸድቃል፤

ረ) በመመስረቻ ጽሑፍ መሰረት ለአባላት የሚሰጥ የብድር መጠን ይወስናል፤ እንዲሰጥ ያደርጋል፤ መመለሱን ይከታተላል፤

ሰ) የኩባኒያው የፋይናንስ አቅርቦት ዘላቂነትን የሚያረጋግጡ ስራዎችን ይሰራል፤

ሸ) የካፓኒውን ህልውና ሊጎዱ የሚችሉ ስጋቶች እንዲለዩ ያደርጋል፣ ይገመግማል፣ አደጋ የመቀነስ ስትራቴጂ ተግባራዊ ያደርጋል፤

ቀ) ሌሎች በጠቅላላ ጉባኤ የሚሰጡትን ተግባራት ይፈጽማል፡፡

22. **<u>የሥራ-አመራር ቦርድ አባላትን ስለመተካት</u>**

1/ የቦርድ አባላት የተጓደሉ እንደሆነ የቀሩት የቦርድ አባላት በሰላሳ የስራ ቀናት ውስጥ ለጠቅላላ ጉባኤ ማቅረብ አለባቸው፤ የተተኪዎቹ አባላት የሥራ ዘመን የሚያበቃው በቀሩት የቦርድ አባላት የሥራ ዘመን በሚያበቃበት ጊዜ ነው፤

2/ ሁሉም የቦርድ አባላት ስራቸውን የለቀቁ ከሆነ የቁጥጥር ኮሚቴ አባላት ይህ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ በ30 (ሰላሳ) የስራ ቀናት ውስጥ ጠቅላላ ጉባኤውን መጥራት አለባቸው፤

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) መሠረት ጠቅላላ ጉባኤው ተሰብስቦ የቦርድ አባላትን እስኪመርጥ ድረስ የቁጥጥር ኮሚቴው ኩባኒያውን ያስተዳድራል፤ በዚህ ጊዜ ውስጥ የቁጥጥር ኮሚቴው ያከናወናቸው ሥራዎች በውጭ ኦዲተሮች መመርመር አለባቸው፡፡

23. **<u>የስራ አመራር ቦርድ አባላት የስራ ዘመን</u>**

1/ የአንድ የስራ አመራር ቦርድ አባል የስራ ዘመን ሦስት ዓመት ሆኖ ለሁለት ተከታታይ የሥራ ዘመን ሊመረጥ ይችላል፡፡

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) የተደነገገው እንደተጠበቀ ሆኖ የስራ አመራር ቦርድ አባል ሁለት ተከታታይ የሥራ ዘመን ጨርሶ ከተሰናበተ ከአንድ ተጨማሪ የስራ ዘመን በኋላ ዳግም ለመጨረሻ ጊዜ ሊመረጥ ይችላል፡፡

3/ የስራ አመራር ቦርድ አባል በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ በማንኛውም ጊዜ ከኃላፊነት ሊነሳ ይችላል፡፡

24. **<u>የስራ አመራር ቦርድ ስብሰባና ምልዓተ-ጉባኤ</u>**

1/ የስራ አመራር ቦርድ ስብሰባ ቢያንስ በየሩብ ዓመቱ ይካሄዳል፡፡

2/ ማንኛውም የስራ አመራር ቦርድ ስብሰባ ከግማሽ በላይ የሚሆኑ አባላት ከተገኙ ይከናወናል።

3/ የስብሰባው አጀንዳ በሰብሳቢው እና በጸሃፊው ተዘጋጅቶ ቢያንስ ከስብሰባው ሰባት ቀናት አስቀድሞ ለስራ አመራር ቦርድ አባላት መድረስ አለበት፡፡

25. **<u>የስራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ</u>**

የስራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ የሚከተሉት ዋና ዋና ተግባራትና ኃላፊነት ይኖሩታል፡-

1/ ለስራ አመራር ቦርድ አባላት በተናጠል ወይም በቡድን የስራ ክፍፍል ይሰጣቸዋል፤

2/ በጠቅላላ ጉባኤ እና በስራ አመራር ቦርድ የተሰጡትን ውሳኔዎች ያስፈጽማል፤

3/ የኩባኒያው አስተዳደራዊ አደረጃጀት የፋይናንስ መግለጫዎቹን እና ቁመናውን ለመቆጣጠር የሚያስችል መሆኑን ያረጋግጣል፤

4/ የቦርዱን ውሳኔ መሰረት በማድረግ የኩባኒያውን የአደጋ ተጋላጭነት እና ውስጣዊ አሰራር ለመቆጣጠር የሚያስችል በቂ የአሰራር ሥርዓት ይዘረጋል፣ ተግባራዊ ያደርጋል፣

5/ ኩባኒያው ዕዳውን የመክፈል አቅሙ እየቀነሰ ከሄደ ወይም ዕዳውን መክፈል ካቋረጠ እንደ ሁኔታው ዕዳን መልሶ የማዋቀር ወይም የማደራጀት ወይም የመክሠር ሥነ-ሥርዓት እንዲጀመር ያደርጋል፣

6/ የቦርዱን ውሳኔ መሰረት በማድረግ ኩባኒያው የዋና ገንዘቡን ሦስት አራተኛ በኪሣራ ሲያጣ አስቸኳይ ጠቅላላ ጉባኤ እንዲጠራ ያደርጋል፣

7/ የጠቅላላ ጉባኤ እና የሥራ አመራር ቦርድ ስብሰባዎችን ቃለ ጉባኤ፣ የሒሳብ መዝገብ፣ የአባላት እና የሥራ አመራር ቦርድ መዛግብት እንዲሁም ሌሎች ሰነዶች በአግባቡ እንዲያዙ ያደርጋል፣

8/ የፋይናንስ እንቅስቃሴን ያካተተ ዓመታዊ የሥራ አፈጻጸም ሪፖርት ለጠቅላላ ጉባኤ ያቀርባል፣

9/ በዚህ አዋጅ ወይም በመመስረቻ ጽሑፍ መሠረት የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ እንዲጠራ ለስራ አመራር ቦርድ አቅርቦ ያስወስናል፣

10/ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ መሠረት የመጠባበቂያ ገንዘብ እንዲቋቋምና ተግባራዊ እንዲሆን ያደርጋል፣

11/ በስራ አመራር ቦርዱ የሚሰጡ ሌሎች ተግባራትን ያከናውናል፡፡

26. <u>የስራ አመራር ቦርድ ምክትል ሰብሳቢ</u>

የስራ አመራር ቦርድ ምክትል ሰብሳቢ የሚከተሉት ዋና ዋና ተግባርና ኃላፊነት ይኖሩታል፡-

1/ የስራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢው በማይኖርበት ጊዜ ሰብሳቢውን ወክሎ ይሰራል፣

2/ የስራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ የሚሰጠውን ተግባራት ያከናውናል፡፡

27. <u>የስራ አመራር ቦርድ ጸሐፊ</u>

የስራ አመራር ቦርድ ጸሐፊ የሚከተሉት ዋና ዋና ተግባራትና ኃላፊነት ይኖሩታል፡-

1/ ከሥራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ ጋር በመሆን የቦርዱን የስብሳባ አጀንዳ ያዘጋጃል፣

2/ የኩባኒያው መረጃዎችና መዛግብት በአግባቡ ተደራጅተው መያዛቸውን ያረጋግጣል፣

3/ የኩባኒያውን ሪፖርቶችና ሌሎች አስፈላጊ መረጃዎች ለሚመለከታቸው አካላት በወቅቱ ያቀርባል፣

4/ የጠቅላላ ጉባኤ እና የሥራ አመራር ቦርድ ስብሰባዎችን ያዘጋጃል፣

5/ በስራ አመራር ቦርዱ የሚሰጡትን ሌሎች ተግባራት ያከናውናል፡፡

28. <u>የቁጥጥር ኮሚቴ አመሰራረት</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የቁጥጥር ኮሚቴ አመሰራረት እንደሚከተለው ይሆናል፡-

1/ የኩባኒያው የቁጥጥር ኮሚቴ ከኩባኒያው አባላት መካከል በጠቅላላ ጉባኤ ይመረጣል፣

2/ የቁጥጥር ኮሚቴ አባላት ቁጥር ሶስት ሲሆን ተጠሪነቱ ለጠቅላላ ጉባኤ ይሆናል፤

3/ የቁጥጥር ኮሚቴ አባላት የሥራ ዘመን ሦስት ዓመት ሆኖ ከሁለት ተከታታይ የሥራ ዘመን በላይ ሊመረጡ አይችሉም፤

4/ የቁጥጥር ኮሚቴ አባላት በማንኛውም ጊዜ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ ሊሻሩ ይችላሉ፤

5/ የኩባኒያው የቁጥጥር ኮሚቴ አባል የሥራ ዘመኑን ጨርሶ ከተሰናበተ ከአንድ ዓመት በኋላ ዳግም ሊመረጥ ይችላል፡፡

29. የቁጥጥር ኮሚቴ ተግባርና ኃላፊነት

የቁጥጥር ኮሚቴ የሚከተሉት ተግባራትና ሃላፊነት ይኖሩታል፡-

1/ የኩባኒያውን ገንዘብና ንብረት በትክክል ሥራ ላይ መዋሉን ይቆጣጠራል፤

2/ የኩባኒያውን ልዩ ልዩ እንቅስቃሴዎች በሕግ፣ በኩባኒያው መመስረቻ ጽሁፍና እና ውስጠ ደንብ መሠረት መከናወናቸውን ይከታተላል፤

3/ በጠቅላላ ጉባኤው ተለይተው የተሠጡትን ውሳኔዎችን ያስፈጽማል፣

4/ በጠቅላላ ጉባኤ የሚሰጡትን ሌሎች ተግባራት ያከናውናል፡፡

30. ስለ ሥራ አስኪያጅ

1/ የኩባኒያው ሥራ አስኪያጅ በሥራ አመራር ቦርድ አቅራቢነት በጠቅላላ ጉባኤ ይሾማል፡፡

2/ የሥራ አስኪያጁ ተጠሪነት ለስራ አመራር ቦርድ ነው፡፡

3/ የኩባኒያው ሥራ አስኪያጅ የሚከተሉት ተግባራትና ኃላፊነቶች ይኖሩታል፡-

ሀ) ኩባኒያውን ወክሎ ይዋዋላል፤ በፍርድ ቤት ይከራከራል፤

ለ) የኩባኒያውን ፋይናንስ ያስተዳድራል፤ ክፍያዎች በወቅቱ መፈጸማቸውን ያረጋጋጣል፤

ሐ) የሒሳብ መዛግብት ለውጪ ኦዲተሮች በአስፈላጊው ጊዜ እንዲቀርቡ ያደርጋል፤

መ) የኩባኒያውን ጠቅላላ የዕለት ተዕለት ሥራ ይመራል፤ ኩባኒያዉን በመወከል ይፈርማል፣

ሠ) የኩባኒያውን አቅም ለማሳደግ የሚጠቅሙ አዳዲስ የቢዝነስ ሀሳቦችንና አካሄዶችን ይቀርጻል፤ በስራ አመራር ቦርድ ሲጸድቁ ተግባራዊ ያደርጋል፤

ረ) በኩባኒያው መመስረቻ ፁሁፍ ተቃራኒ ድንጋጌ ከሌለ በስተቀር፤ ከሦስተኛ ወገኖች ጋር በሚደረግ ግንኙነት ኩባኒያውን ይወክላል፤

ሰ) በሥራ አመራር ቦርድ የሚሰጡትን ተግባራት ያከናውናል፤ የቦርዱን ውሳኔዎች ያስፈጽማል፤

ሸ) የሥራ ዕቅድ እና በጀት አዘጋጅቶ ለቦርዱ ያቀርባል፤ ሲጸድቁ ተግባራዊ ያደርጋል፤

ቀ) የስራ አመራር ቦርዱ ሲፈቅድ ሠራተኞችን ይቀጥራል፤ ያሰናብታል፤

በ) ሠራተኞች ይመራል፣ ያስተዳድራል፤

ተ) በኩባኒያው የመመስረቻ ጽሑፍ የተሰጡትን ሌሎች ተግባራት ያከናውናል፡፡

31. የሥራ አስኪያጁ ተጠያቂነት

1/ በመመስረቻ ጽሑፍ ውስጥ የተመላከቱ ድንጋጌዎችን በመተላለፍ በኩባኒያው ላይ ለሚያደርሰው ጉዳት አግባብ ባለው ሕግ ተጠያቂ ይሆናል፡፡

2/ ኩባኒያው በሥራ አስኪያጁ ውሳኔ አሰጣጥ ምክንያት ለሚደርስበት ኪሳራ የኩባኒያውን ኪሳራ እንዲከፍል ይደረጋል፡፡

3/ ኃላፊነቱን በተገቢው ጥንቃቄና ትጋት መወጣቱን አግባብ ባለው አካል ፊት ቀርቦ ባስረዳ ሥራ አስኪያጅ ላይ የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) ድንጋጌ ተፈፃሚ አይሆንም፡፡

32. <u>ስራ አስኪያጅን ስለማሰናበት</u>

1/ የኩባኒያውን ሥራ አስኪያጅ የመሻር ውሳኔ በኩባኒያው ሥራ አመራር ቦርድ አቅራቢነት በጠቅላላ ጉባኤ ይጸድቃል፡፡

2/ በተሻረው ሥራ አስከያጅ ምትክ ሌላ ስራ አስኪያጅ እስኪሾም ድረስ ከኩባኒያው ተቀጣሪ ሠራተኞች መካከል አንዱ ወይም የሥራ አመራር ቦርድ ሰብሳቢ ተክቶ ይሠራል፡

3/ በተሰናበተው ሥራ አስከያጅ ምትክ ሌላ ስራ አስኪያጅ እንዲሾም የስራ-አመራር ቦርዱ በ30 ቀናት ውስጥ ለጠቅላላ ጉባኤ አቅርቦ ማሾም አለበት፡፡

33. <u>የአማካሪ ቦርድ</u>

1/ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች በጠቅላላ ጉባኤ የሚወሰን የአማካሪ ቦርድ ይኖራቸዋል፡፡

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸው እንደተጠበቀ ሆኖ ለአማካሪ ቦርድ የመክፈል አቅም የሌላቸው፣ በምስረታ ወይም በጅምር ላይ ያሉ፣ ወይም በተደጋጋሚ ኪሳራ የገጠማቸው ኩባኒያዎች የአማካሪ ቦርድ እንዲኖራቸው አይገደዱም፡፡

3/ ኩባኒያው የአማካሪ ቦርድ እንዲኖረው ሲታመንበት የቦርዱ አባላት የብቃት መስፈርት፣ ብዛት፣ የሙያ ስብጥር እና ጥቅማጥቅም በጠቅላላ ጉባኤ ይወሰናል፡፡

4/ የአማካሪ ቦርድ ተጠሪነት ለጠቅላላ ጉባኤው ይሆናል፡፡

5/ የአማካሪ ቦርድ አባላት የኩባኒያውን ዓላማ የሚጋሩ፣ ብቃት ያላቸው እና ከኩባኒያው ጋር ለመስራት የሚፈልጉ ግለሰቦች ከተለያዩ ተቋማት እንዲሁም ከአካባቢው ማሕበረሰብ ተወካዮች ተጠቁመው ሊቀርቡ ይችላሉ፡፡

6/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (5) የተጠቆሙ ግለሰቦች በሥራ አመራር ቦርዱ አቅራቢነት ለጠቅላላ ጉባኤ ቀርበው ይሾማሉ፡፡

7/ የአማካሪ ቦርድ አባላት የሥራ ዘመን ሶስት ዓመት ሆኖ የሥራ ዘመናቸውን ያጠናቀቁ አባላት ለተጨማሪ አንድ የስራ ዘመን ብቻ እንደገና ሊሾሙ ይችላሉ፡፡

8/ የአማካሪ ቦርድ አባላት በዋነኝነት ለስራ-አመራር ቦርድ እና ለጠቅላላ ጉባኤው የምክር አገልግሎት መስጠት ሲሆን ያስፈጻሚነት፣ የአስተዳደራዊና ውሳኔ ሰጪነት ሚና አይኖራቸውም፡፡

9/ የኩባኒያው አማካሪ ቦርድ አባላት ዝርዝር ተግባርና ኃላፊነት እና ሌሎች ተያያዥ ጉዳዮች በመመሪያ ይወሰናል፡፡

ክፍል አራት

ስለ መብትና ግዴታዎች

34. የአባላት መብት

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባላት የሚከተሉት መብቶች ይኖራቸዋል፡-

1/ በጠቅላላ ጉባዔ የመሳተፍ፣ ሃሳብ የመስጠት፣ የመምረጥና የመመረጥ፤

2/ በዚህ አዋጅ በአንቀጽ 17 ንዑስ አንቀጽ (3) በተደነገገው መሰረት አስቸኳይ የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ እንዲጠራ የመጠየቅ፤

3/ የትርፍ ክፍፍል የማግኘት፤

4/ በኩባኒያው ውስጥ የባለቤትነት መብትን የሚወክሉ ድርሻዎችን የመግዛት፤

5/ ድርሻ የመግዛት፣ ለሌሎች አባላት የመሸጥ ወይም ለወራሽ የማስተላለፍ፤

6/ አስፈላጊውን መስፈርት በማሟላት የግብርና ግብዓትና ቴክኖሎጂ አቅርቦት፣ የብድር፣ የገበያ፣ የምክር እና ሌሎች አገልግሎቶችን የማግኘት፣

7/ የኩባኒያውን የስራ እንቅስቃሴ እና አስተዳደር ሁኔታ በተመለከተ መረጃ የማግኘት፤

8/ ኩባኒያው የሚያወጣቸውን አዳዲስ ድርሻዎች የመግዛት፡፡

35. የአባላት ግዴታዎች

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባላት የሚከተሉት ግዴታዎች ይኖራቸዋል፡-

1/ ከኩባኒያው መውጣት ቢፈልግ ከዘጠና ቀናት በፊት ቅድሚያ የማሳወቅ፤

2/ የኩባኒያውን መመስረቻ ጽሑፍ እና በጠቅላላ ጉባኤ የሚተላለፉ ውሳኔዎችን የማክበር፤

3/ የግብርና ምርቶችን በገባው ውል ስምምነት መሰረት የማቅረብ፤

4/ የኩባኒያውን ጥቅም የሚጎዳ የማጭበርበር ወይም ሐቀኝነት የጎደለው ድርጊት አለመፈፀም፣ የኩባኒያውን መልካም ስምና ዝና የሚያጎድፍ ተግባር አለመፈፀም፣

5/ የኩባኒያውን ሃብት በአግባብ መጠቀም፤ ብድሮችን ወይም ቅጣቶችን በወቅቱ መክፈል፣

6/ የኩባኒያውን ሚስጥራዊ የንግድ መረጃዎች ለራሱ ያልተገባ ጥቅም አለማዋል ወይም ለሌላ ሰው አሳልፎ አለመስጠት እና ሌሎች ተመሳሳይ ተግባራት ውስጥ አለመሳተፍ፤

7/ ይህን አዋጅና አዋጁን ለማስፈጸም የሚወጡ ደንብና መመሪያዎችን የማክበር፡፡

36. ከአባልነት መሰናበት

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባል ከአባልነት ሊሰናበት የሚችለው ከዚህ ቀጥሎ በተዘረዘሩት ምክንያቶች ነው፡-

ሀ) በራሱ ፈቃድ ከኩባኒያው ለመሰናበት ጥያቄ ሲያቀርብ፤

ለ) በዚህ አዋጅ አንቀጽ 35 ላይ የተመለከቱትን ግዴታዎች ባለመወጣት ምክኒያት

በኩባኒያው የሥራ አመራር ቦርድ አቅራቢነት በጠቅላላ ጉባዔው ከኩባኒያው እንዲሰናበት ሲወሰን፡፡

2/ ማንኛውም ከኩባኒያው የተሰናበተ አባል የኩባኒያው የመመስረቻ ጽሑፍ በሚፈቅደው መሠረት መብቱ ይጠበቅለታል፡፡

3/ በራሱ ፈቃድ ከአባልነት የተሰናበተ አባል ከአንድ ዓመት በኋላ ወደ ኩባኒያው ለመመለስ ጥያቄ ካቀረበ በሥራ አመራር ቦርድ ውሳኔ ሊመለስ ይችላል፡፡

4/ በዚህ አዋጅ አንቀጽ 35 ላይ የተመለከቱትን ግዴታዎች ባለመወጣቱ በአስተዳደራዊ ቅጣት በጠቅላላ ጉባኤ የተሰናበተ አባል ከተሰናበተበት ከአንድ ዓመት በኋላ ለመመለስ ጥያቄ ካቀረበ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ መሠረት ሊመለስ ይችላል፡፡

5/ ከኩባኒያው ጋር በተያያዘ በወንጀል ጥፋተኝነት ተፈርዶበት ከአባልነት የተሰናበተ አባል ወደ አባልነት ለመመለስ ጥያቄ ካቀረበ የወንጀል ቅጣቱን ከጨረሰ ከሁለት ዓመት በኋላ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ መሠረት ወደ አባልነት ሊመለስ ይችላል፡፡

6/ ማንኛውም አባል በዚህ አዋጅ መሠረት ከአባልነት መሰናበቱ ወይም ሌሎች አስተዳደራዊ ቅጣቶች የተጣሉበት መሆኑ በሌሎች ህጎች የሚኖርበትን ተጠያቂነት የሚስቀሩ አይደሉም፡፡

37. <u>የኩባኒያው ግዴታ</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች የሚከተሉት ግዴታዎች ይኖራቸዋል፦

1/ የተቋቋሙበትን መርህ እና ዓላማ አክብሮ የመስራት፣

2/ አባላት የሚፈልጉትን አገልግሎት በተያዘው ዕቅድ መሠረት የማቅረብ፣

3/ ለአባላት በየዓመቱ የትርፍ ክፍፍል የማድረግ፣

4/ በሀገሪቱ ሕግ መሠረት ለቀጠራቸው ሠራተኞች መብታቸውን የመጠበቅ፣

5/ ለመንግስት መክፈል የሚገባውን ግብር እና ሌሎች ክፍያዎች በሕጉ መሠረት ወቅቱን ጠብቆ ገቢ የማድረግ፣

6/ የመመስረቻ ጽሁፉን፣ ይህን አዋጅ እና አዋጁን ተከትለው የሚወጡ ደንብና መመሪያዎች የማክበር፣

7/ ለሚመለከታቸው አካላት አስፈላጊውን ሪፖርት የማቅረብ እና መረጃ የመስጠት

ክፍል አምስት

ድርሻ ስለሚያስገኛቸው ውጤቶች፣ የትርፍ ክፍፍል እና ስለመጠባበቂያ ገንዘብ

38. <u>ድርሻ የሚያስገኛቸው ውጤቶች</u>

1/ እያንዳንዱ ድርሻ ለአባላት ከሚከፋፈል ትርፍ እንዲሁም ኩባኒያው ሲፈርስ ከሚቀረው የተጣራ ንብረት ድርሻ የማግኘት መብት ይሰጣል፡፡

2/ አንድ አባል የሚያገኘው የትርፍ ክፍፍልና ኩባኒያው ሲፈርስ ከተጣራው ንብረት የሚያገኘው

ድርሻ አባሉ ለኩባኒያው የከፈለውን የድርሻ መጠን ታሳቢ ያደረገ መሆን አለበት፡፡

39. <u>ድርሻ ስለማስተላለፍ</u>

1/ በማንኛውም ምክንያት የሚደረግ የድርሻ ማስተላለፍ በጽሑፍ መሆን አለበት፡፡

2/ የኩባኒያው ድርሻ የሚተላለፈው በአባላት መካከል ብቻ ነው፡፡

3/ የኩባኒያው ድርሻ በአባላት መካከል ያለገደብ ሊተላለፍ ይችላል፡፡

4/ የኩባኒያው ድርሻ በአባላት መካከል ሲተላለፍ በድርሻ መዝገብ ላይ ተመዝግቦ በሚገኘው የድርሻ ዋጋ ይሆናል፡፡

40. <u>ድርሻ በውርስ ስለማግኘት</u>

1/ አንድ አባል በሞት ሲለይ የሟቹ ወራሾች የኩባኒያው አባል የመሆን መብት ይኖራቸዋል፡፡

2/ የሟች ወራሾቹ የኩባኒያው አባል መሆን የማይፈልጉ ከሆነ በመጨረሻው የኩባኒያው ሃብትና ዕዳ መግለጫ መሠረት የሟቹ ድርሻ በኩባኒያው ሀብት ውስጥ የሚወክለው ድርሻ ከመጠባበቂያ ገንዘብ ሊከፈላቸው ይገባል፤

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) ስር የተመለከተው መሠረት ለወራሾች ለመክፈል ኩባኒያው የመጠባበቂያ ገንዘብ ከሌለው ክፍያ ከተጠየቀበት በአንድ አመት ጊዜ ውስጥ ኩባኒያው የመክፈል አቅም ሲያገኝ ከነወለዱ ለመክፈል ዋስትና ይሰጣል፡፡

41. <u>የትርፍ ክፍፍል</u>

1/ ኩባኒያው በዓመቱ ካገኘው የተጣራው ትርፍ ላይ ለመጠባበቂያ ገንዘብ እንዲሆን የተወሰነው እና በኩባኒያው መመስረቻ ጽሁፍ መሠረት ተቀናሽ የሚሆን ገንዘብ ከተቀነሰ በኋላ ቀሪው ለአባላት ይከፋፈላል፡፡

2/ የትርፍ ክፍፍል የሚደረገው በእያንዳንዱ አባል የድርሻ መጠን፣ ለኩባኒያው በሚያቀርበው የምርት መጠን እና በሚጠቀመው አግልግሎት መሠረት ይሆናል፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) ሥር ከተደነገጉት የትርፍ ክፍፍል መስፈርቶች ውስጥ የድርሻ መጠን የሚያስገኘው የትርፍ ክፍፍል ድርሻ ከአርባ ከመቶ ማነስ የለበትም፡፡

4/ ኩባኒያው መክሰሩ በኦዲት ሪፖርት ሲረጋገጥ፣ ያገኘው ትርፍ ዝቅተኛ ሲሆን፣ አስቀድሞ የተያዙና ኢንቨስትመንት የሚፈልጉ የስራ እቅዶች ሲኖሩ ወይም ኩባኒያው ወደፊት የሚከፍለው እዳ ሲኖር ጠቅላላ ጉባኤው የትርፍ ክፍፍል እንዳይደረግ ሊወስን ይችላል፡፡

5/ ኩባኒያው ዓመታዊ ትርፍ ባይኖረውም የተወሰነ ወይም በየጊዜው የሚሰጥ ወለድ ለአባላት ይከፈላል ተብሎ በመስረቻ ጽሑፍ ሊወሰን ይችላል፡፡

42. <u>ስለመጠባበቂያ ገንዘብ</u>

1/ የኩባኒያው መጠባበቂያ ገንዘብ በትርፍና ኪሳራ ሒሳብ መግለጫ ላይ ከተመለከተው የተጣራ ትርፍ ላይ አስቀድሞ ተቀንሶ ወደ መጠባበቂያ ገንዘብ ይዘዋወራል፡፡

2/ የኩባኒያው መጠባበቂያ ገንዘብ የሚከተሉትን ይጨምራል፡-

ሀ) ይህን አዋጅ ለማስፈጸም በሚወጣ መመሪያ ወይም በኩባኒያው መመስረቻ ጽሑፍ መሠረት እንዲቀመጥ የተወሰነ መጠባበቂያ ገንዘብ፤

ለ) በመመሪያ ወይም በኩባኒያው የመመስረቻ ጽሑፍ መሠረት እንዲቀመጥ ከተወሰነው ውጭ በጠቅላላ ጉባኤው እንዲቀመጥ የተወሰነ የመጠባበቂያ ገንዘብ፡፡

43. <u>ዋና ገንዘብ ስለማሳደግ</u>

1/ የኩባኒያው ጠቅላላ ጉባኤ ሳይፈቅድ የኩባኒያውን ዋና ገንዘብ ማሳደግ አይቻልም፡፡

2/ የኩባኒያውን ዋና ገንዘብ ተጨማሪ ሼሮች በማውጣት ወይም የነባር ሼሮችን ዋጋ በመጨመር ማሳደግ ይቻላል፡፡

3/ ጠቅላላ ጉባኤው የኩባኒያውን ዋና ገንዘብ ለማሳደግ ሲወስን የሚያድግበትን መንገድም አብሮ መወሰን አለበት፡፡

ክፍል ስድስት

መዋሃድ፣ መከፈል እና መፍረስ

44. <u>መዋሃድ</u>

1/ የኩባኒያ መዋሃድ ማለት ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ውህደት በመፍጠር ኩባኒያዎቹ ተቀላቅለው አንዱ ሌላውን ወይም ሌሎቹን በመዋጥ፣ አልያም ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ኩባኒያዎች አዲስ ኩባኒያ በመመስረት ነባር ኩባኒያዎቹ በአዲሱ ኩባኒያ ውስጥ በመጠቃለል ሊሆን ይችላል፡፡

2/ አዲስ ኩባኒያ በመመስረት በሚደረግ መዋሃድ ጊዜ የሚዋሃዱት ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ሙሉ ንብረት እና እዳቸውን አዲስ ወደ ተመሠረተው ኩባኒያ በማስተላለፍ የንብረት ማጣራት ሳይደረግ ይከስማሉ፡፡ ለከሰሙት ነባር ኩባኒያዎች አባላት በአዲሱ ኩባኒያ ውስጥ ምትክ ድርሻ ይሰጣቸል፡፡

3/ አንዱ ኩባኒያ በሌላ ኩባኒያ በመዋጥ በሚደረግ መዋሃድ ጊዜ አንድ ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች ሙሉ ንብረት እና እዳ ወደሚውጠው ኩባኒያ በማስተላለፍ የንብረት ማጣራት ሳይደረግ የተዋጠው ኩባኒያ ይከስማል፡፡ ለተዋጡት ኩባኒያዎች አባላት በዋጠው ኩባኒያ ውስጥ ምትክ ድርሻ ይሰጣቸዋል፡፡

4/ ለመፍረስ በመጣራት ላይ ያለ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የንብረት ክፍፍል ከመደረጉ በፊት ከሌላ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ጋር ሊዋሀድ ይችላል፡፡

45. <u>መከፈል</u>

1/ የኩባኒያ መከፈል ማለት የአንድ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሙሉ ንብረት እና እዳዎች ከአንድ በላይ ለሆኑ ነባር ወይም አዲስ ለሚመሠረቱ ኩባኒያዎች በማከፋፈል የሒሳብ ማጣራት ሳይደረግ የሚከፈለው ኩባኒያ የሚከስምበት ሁኔታ ነው፡፡

2/ ወደ ነባር ኩባኒያዎች በመጠቅለል የሚደረግ መከፈል ማለት የአንድ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሙሉ ንብረት እና ዕዳዎች ለነባር ኩባኒያዎች ተከፋፍለው የሒሳብ ማጣራት ሳይደረግ የሚከፈለው ኩባኒያ የሚከስምበት ሁኔታ ነው፡፡

3/ አዲስ ኩባኒያ በመመሥረት የሚደረግ መከፈል ማለት አንድ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሁሉንም ንብረትና ዕዳ ራሱ ለመሠረተው አዲስ ኩባኒያ በማስተላለፍ የሒሳብ ማጣራት ሳይደረግ የሚከስምበት ሁኔታ ነው፡፡

4/ የአንድ የተከፈለ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባላት የተከፈለውን ኩባኒያ ንብረትና ዕዳዎች በተከፋፈሉት ኩባኒያዎች ውስጥ ምትክ ድርሻ ይሰጣቸዋል፡፡

46. <u>የውህደት እና መከፈል ውሳኔ</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ውህደት ወይም መከፈልን የሚመለከቱ ውሳኔዎች በጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ከተገኙት አባላት በሁለት ሶስተኛ ድምጽ ሲደገፍ ውሳኔው ይጸድቃል፡፡

2/ በኩባኒያው ውህደት እና መከፈል ወቅት ንብረት እና እዳዎችን የሚመለከቱ ውሳኔዎች ከመተላለፋቸው አሰቀድሞ ባሉ ሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት ውስጥ የውሳኔ ሀሳቡ ለሁሉም የኩባኒያው አባላት እና ገንዘብ ጠያቂዎች በፅሁፍ ሊደርሳቸው ይገባል፡፡

3/ በኩባኒያው የመመስረቻ ጽሑፍ ወይም በሌላ ውል ውስጥ ተቃራኒ የሆነ ስምምነት ቢኖር እንኳን፤ የውህደት ወይም የመከፈል ውሳኔን ያልተቀበለ የኩባኒያው አባል ወይም ባለገንዘብ ውሳኔውን እንዲያውቅ ከተደረገበት ቀን ጀምሮ በሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት ጊዜ ውስጥ፡-

ሀ) የኩባኒያው አባል ሲሆን ሌላ የኩባኒያው አባል ለሆነ ሰው ድርሻውን በማስተላለፍ አባልነቱን ማቋረጥ፤ ወይም

ለ) የኩባኒያው ባለገንዘብ ሲሆን ካፓኒው ገንዘቡን እንዲመለስለት መጠየቅ ይኖርበታል፡፡

4/ በኩባኒያው ውህደት ወይም መከፈል ውሳኔ ያልተስማማ አባል ወይም ባለገንዘብ በተሰጠው በሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት ጊዜ ውስጥ ያለመስማማቱን ሪፖርት ሳያደርግ የቀረ እንደሆነ ውሳኔውን እንደተቀበለ ይቆጠራል፡፡

5/ በዚህ አንቀፅ በንኡስ አንቀጽ (3) የተጠቀሰው በሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት ጊዜ ሳይጠናቀቅ የሚሰጥ የውህደት ወይም የመከፈል ውሳኔ ተፈፃሚነት አይኖረውም፡፡

6/ የኩባኒያው ውህደት ወይም መከፈል የሚፀናው የቀድሞው ኩባኒያ ምዝገባ ከመዝገብ ሲሰረዝ እና በውህደት ወይም በመከፈል የተፈጠረው ኩባኒያ መመዝገቡ ሲረጋገጥ ይሆናል፡፡

7/ የመዋሃድ ወይም የመከፈል ውሳኔ የሚጸድቀበት የጠቅላላ ጉባኤ ስብሰባ ከመደረጉ በሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት አስቀድሞ የውህደት ወይም የመከፈል እቅድ፣ ሪፖርት፣ የገለልተኛ ገምጋሚ ሪፖርት እና ሌሎች አግባብነት ያላቸው መረጃዎችና ሰነዶች በኩባኒያው ዋና መሥሪያ ቤት እና በቅርንጫፎቹ መቀመጥ አለባቸው።

8/ በመዋሃዱ ወይም በመከፈሉ ምክኒያት ህልውናውን ያጣ ኩባኒያ አባላት በኩባኒያው ውስጥ ከነበራቸው ድርሻ ተመጣጣኝ የሆነ ድርሻ ድርሻ ድርሻ መስጠት ባልተቻለ ጊዜ በሼራቸው ልክ በጥሬ ገንዘብ የማስተካከያ ክፍያ ይከፈላቸዋል።

47. <u>ስለ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መፍረስ</u>

1/ ኩባኒያ ከሚከተሉት በአንዱ ምክንያት ሊፈርስ ይችላል፦

ሀ) ጠቅላላ ጉባኤ በስብሰባው ከተገኙት አባላት በሁለት ሶስተኛ ድምጽ የተደገፈ የመፍረስ ውሣኔ ሲያሳልፍ፤

ለ) ኩባኒያው እንዲፈርስ በፍርድ ቤት ሲወስን፤

ሐ) የኩባኒያው አባላት ቁጥር በዚህ አዋጅ አንቀጽ 6 ንዑስ አንቀጽ (4) ወይም (5) ከተወሰነው ቁጥር ዝቅ ካለ እና በዘጠና ተከታታይ ቀናት ውስጥ ሌላ ሰው በአባልነት ካልገባ፤

መ) በሂሳብ ምርመራ ውጤት መሠረት ኩባኒያው የከሰረና የኪሳራውም መጠን የኩባኒያውን ህልውና የሚያሳጣ መሆኑ በሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ባለው ባለሥልጣን ሲረጋገጥና በጠቅላላ ጉባኤ ሲጸድቅ፡፡

2/ ኩባኒያው እንዲፈርስ ጠቅላላ ጉባኤው ሲወስን የማፍረስ ውሳኔውን ለሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ላለው ባለሥልጣን በሰባት የስራ ቀናት ውስጥ ማሳወቅ ይኖርበታል፡፡

48. <u>ሂሣብ አጣሪ ስለመሰየም</u>

1/ በዚህ አዋጅ አንቀጽ 47 ንኡስ አንቀጽ (1) መሠረት አንድ ኩባኒያ እንዲፈርስ ሲወሰን ሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ያለው ባለሥልጣን ሂሣብ አጣሪ እንዲመደብ ያደርጋል፡፡

2/ ሂሣብ አጣሪው እንደተመደበ የኩባኒያውን መዛግብት፣ ሰነዶችና ንብረት ተረክቦ ሂሳብ የማጣራት ስራውን ወዲያውኑ ይጀምራል፡፡

49. <u>የሂሣብ አጣሪው ሥልጣንና ተግባር</u>

1/ የኩባኒያው ሂሳብ አጣሪ የኩባኒያውን ገንዘብ መሰብሰብ፣ ዕዳዎችን መክፈል፣ ሀብቱ በሙሉ መሸጥ፣በማንኛውም ጉዳይ ካምኒውን መወከል፣ በፍርድ ቤት ክርክር የሚያስነሳ ጉዳይ ሲያጋጥም ጠበቃ መወከል ወይም በራሱ በስምምነት ወይም በግልግል ዳኝነት መጨረስ ይችላል፡፡

2/ ኩባኒያው ያለው ሀብት ዕዳዎቹን ለመክፈል በቂ እንደማይሆን ከተገመተ ሒሳብ አጣሪው የኩባኒያው አባላት ገቢ ያላደረጉት የ ድርሻ ዋጋ ካለ ማስከፈል ይኖርበታል፡፡

3/ ኩባኒያው ለሁሉም ገንዘብ ጠያቂዎች ያልከፈላቸውን እዳዎች ሳይከፍል ወይም እዳዎቹን ለመከፈል የሚያስፈልገው የገንዘብ በፍርድ ቤት ውሳኔ በባንክ እንዲቀመጥ ሳያደርግ የኩባኒያውን ሃብት ለአባላት ማከፋፈል አይችልም፡፡

50. <u>የገንዘብ ጠያቂዎችን ክፍያ ስለመፈጸም</u>

1/ ስማቸው በሒሳብ መዝገብ ውስጥ ለተመለከተ ገንዘብ ጠያቂዎች ስለኩባኒያው መፍረስ በደብዳቤ እንዲያውቁት እና የሚጠይቁትን ገንዘብ ሊያስረዱ የሚችሉ ሰነዶችን እንዲያቀርቡ ይገለጽላቸዋል፡፡

2/ ለኩባኒያው ገንዘብ ጠያቂዎች የሚደረገው ክፍያ ሒሳብ አጣሪው ሥራውን በጀመረበት ጊዜ ባዘጋጀው የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫ መሠረት ይፈጸማል፡፡

3/ ለገንዘብ ጠያቂዎች የሚፈጸሙ ክፍያዎች እስከሚፈጸሙ ድረስ የመፈጸሚያ ጊዚያቸው ያልደረሰ ወይም አከራካሪ የሆኑ ክፍያዎችን ለመፈጸም የሚያስችል ተመጣጣኝ ገንዘብ በፍርድ ቤት መቀመጥ ይኖርበታል፡፡

51. <u>የመጨረሻ የሃብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫ</u>

1/ ሒሳብ አጣሪው የኩባኒያው ዕዳ ከተከፈለ በኋላ ከተረፈው ንብረት ላይ እያንዳንዱ አባል በመቶኛ ምን ያህል ሊደርሰው እንደሚችል የሚያሳይ የመጨረሻ የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫ ማዘጋጀት አለበት፡፡

2/ ሒሳብ አጣሪው የኩባኒያው አባላት የሼራቸውን ዋጋ ሙሉ በሙሉ መክፈላቸውንና ከአባላቱ ጋር የተያያዙ ቀዳሚ መብቶች ካሉ ይህንኑ ግምት ውስጥ በማስገባት በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) ላይ የተመለከተውን የንብረት ክፍፍል ይወስናል፡፡

3/ ሒሳብ አጣሪው የፈረመበት የመጨረሻ የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫ ሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ያለው ባለስልጣን ጋር መቀመጥ አለበት፡፡

4/ ማንኛውም አባል የመጨረሻ የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫው ከተቀመጠበት ጊዜ ጀምሮ ባሉት ሦስት ወራት ያለውን ቅሬታ ለፍርድ ቤት ካላቀረበ የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫው እንደጸደቀ ይቆጠራል፡፡

5/ የመጨረሻው የሀብትና ዕዳ ሒሳብ መግለጫ ከፀደቀ በኋላ ሒሳብ አጣሪው ኩባኒያው ከመዝገብ እንዲሰረዝ ማድረግ ይኖርበታል፡፡

ክፍል ሰባት
ለግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች የሚደረግ ድጋፍና ማበረታቻ

52. <u>ማበረታቻ</u>

1/ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ በማንኛውም ጊዜ ከስራው ጋር በተያየዘ የሚያስፈልጉትን ከውጪ የሚገቡ የግብርና ግብዓቶችና ቴክኖሎጂዎች፣ ለእርሻ አልግሎት የሚውሉ መሳሪያዎችና ተሸከርካሪዎች እና ለነዚሁ መሳሪያዎች እና ተሸከርካሪዎች የሚውሉ የመለዋወጫ እቃዎች፣ የግንባታ ዕቃዎች ከታክስ ነጻ ይደረግለታል፡፡

2/ በዚህ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ (1) የተዘረዘሩትን እቃዎችና ግብዓቶች ከውጪ ለማስገባት የሚያፈልገው የውጪ ምንዛሬ ቅድሚያ ይሰጠዋል፡፡

3/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ አባላት ያመረቱተትን የግብርና ምርት ሲሸጡ ወይም ከኩባኒያው በሚያገኙት የትርፍ ክፍፍል ላይ የገቢ ግብር አይከፍሉም፡፡ሆኖም ኩባኒያው ከሚያገኘው ገቢ ላይ በገቢ ግብር አዋጁ መሰረት ግብር ይከፍላል፡፡

53. <u>ድጋፍ</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ለስራ አመራር ቦርድ፣ ለአባላቱ ወይም ለሰራተኞች ከአገር ውስጥና ከውጭ የአቅም ግንባታ ስልጠና እና የሰለጠነ የሰው ሃይል ድጋፍ ሊያገኝ ይችላል፡፡

2/ ኩባኒያው ለሥራው አስፈላጊ የሆኑ መሰረተ-ልማቶችን፣ ተዘዋዋሪ ፈንድ እና ተመሳሳይ የሆኑ ድጋፎችን ከሚመለከታቸው መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ አካላት ሊያገኝ ይችላል፡፡

3/ ኩባኒያው ከስራው ጋር ለተያየዘ አገልግሎት የሚውል መሬት በምደባ ከክልል እና ከከተማ አስተዳደሮች ያገኛል፡፡

4/ ሚኒስትሩ በሚያወጣው መመሪያ መሰረት ተመሳሳይ የሆኑ ሌሎች ድጋፎችን ያገኛል፡፡

ክፍል ስምንት

የአስፈጻሚ አካላት ተግባርና ኃላፊነት

54. <u>የሚኒስቴሩ ተግባርና ኃላፊነት</u>

ሚኒስትሩ የሚከተሉት ተግባርና ኃላፊነቶች ይኖሩታል:-

1/ በዚህ አዋጅና አዋጁን ተከትለው በሚወጡ ደንብና መመሪያዎች መሰረት መስፈርቱን አሟልቶ ለሚቀርብ ኩባኒያ የምዝገባ ምስክር ወረቀት ይሰጣል፣

2/ ለኩባኒያው የብድር ፋይናንስ አቅርቦትን ያመቻቻል፣

3/ የግብርና ግብዓት አቅርቦት በእራሱና ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመሆን ያመቻቻል፣

4/ ለኩባኒያው ሥራ አመራር እና አባላት የክህሎት ስልጠና ይሰጣል፣

5/ ጥናት ላይ በመመስረት ኩባኒያው ድጎማና ማበረታቻ እንዲያገኝ ያመቻቻል፣

6/ የኩባኒያው ሥራ አመራር እና አባላት ገበያ ተኮር በሆኑ የግብርና ምርቶች ላይ ትኩረት በመስጠት እንዲሰሩ የምክር አገልግሎት ይሰጣል፣

7/ ኩባኒያው በዚህ አዋጅና አዋጁን ተከትለው በሚወጡ ደንብና መመሪያዎች መሠረት መስራቱን ይከታተላል፣ ጉድለትም ከተገኘ አስፈላጊውን የማስተካከያ እርምጃ ይወስዳል።

55. <u>አግባብ ያለው ባለስልጣን ተግባርና ኃላፊነት</u>

አግባብ ያለው ባለሥልጣን የሚከተሉት ተግባርና ኃላፊነቶች ይኖሩታል፣

1/ በሚኒሰቴሩ በሚሰጠው ውክልና መሰረት መስፈርቱን አሟልቶ ለሚቀርብ ኩባኒያ የምዝገባ ምስክር ወረቀት ይሰጣል፡፡

2/ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች በግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ እንዲደራጁ ግንዛቤ ይፈጥራል፤ የክህሎት ስልጠና ይሰጣል፤ ክትትልና ድጋፍ ያደርጋል፡፡

3/ ኩባኒያውን ከፋይናንስ ተቋሚት ጋር በማስተሳሰር የብድር አቅርቦትና ዋስትና እንዲያገኝ ያመቻቻል፡፡

4/ የኩባኒያውን የእለት ተእለት ተግባር ለማቀላጠፍ የሚያስችሉ የግብርናና ተያያዥነት ያላቸው መሰረተ ልማቶችን በጥናት በተደገፈ መልኩ ድጋፍ ያደርጋል፡፡

ክፍል ዘጠኝ

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎች የኦዲት ሥርዓት

56. <u>የውስጥ ኦዲተር</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የውስጥ ኦዲተር፡-

1/ በኩባኒያው መመስረቻ ጽሁፍ መሠረት ይቀጠራል፤

2/ ተጠሪነቱ ለጠቅላላ ጉባኤ ይሆናል፤

3/ የፋይናንስ መዝገቦችን ትክክለኛነት ያረጋግጣል፤

4/ የአሠራር ቅልጥፍናን እና ውጤታማነትን ይገመግማል፤

5/ የኩባኒያውን ንብረት ከብክነትና ጥፋት ይጠብቃል፤

6/ ስጋቶችን በማጉላት ድክመቶች እንዲሻሻሉ ምክረ ሃሳብ ይሰጣል፤

7/ የኩባኒያው እቅድ በአግባብ መተግበሩን በሪፖርትና በመስክ ክትትል ያረጋግጣል፤

8/ ለሥራ አመራር ቦርድ እና ለጠቅላላው ጉባዔ ገለልተኛ ሪፖርት ያቀርባል፤

9/ ለውጭ ኦዲተር አሰራር እንዲመች በማድረግ ሰነዶች እንዲደራጁ መምከር፤ በምክረ ሃሳቡ መሰረትም መደራጀቱን ይከታተላል፤

10/ የቅድመ-ኦዲት ዕቅድ፣ የመስክ ስራ ምርመራ እና ትንተና ስራዎችን ያከናውናል፤

11/ ሥነ ምግባራዊ ልምዶችን እና የመረጃ ጠቋሚ ዘዴዎችን ያስተዋውቃል፤

12/ በኦዲት ግኝትና ምክረ ሃሳብ መሰረት የማስተካከያ እርምጃ መወሰዱን መከታተልና ለጠቅላላ ጉባኤ ያቀርባል፤

13/ የኩባኒያውን ምስጢር ይጠብቃል፡፡

57. <u>የውጭ ኦዲተር</u>

የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የውጭ ኦዲተር፡-

1/ በኩባኒያው ደንብ እና በመንግስት አሰራር መሰረት ይሾማል ፤

2/ በስራ አመራር ቦርድና በውስጥ ኦዲተር አማካኝነት ተመርጦ በጠቅላላ ጉባኤ እንዲጸድቅ ይደረጋል፤

3/ የኦዲት ግኝት ሪፖርቱን ለጠቅላላ ጉባኤ በጽሁፍ ያቀርባል፤ በአካል በመገኘት የኦዲት ግኝቱን ያብራራል፤

4/ በሚመለከታቸው የመንግስት ተቋማት የግኝት ሪፖርቱን በተመለከተ ለማብራራት ሲጠየቅ ትብብር ያደርጋል፤

5/ የኩባኒያውን ምስጢር ይጠብቃል፡፡

ክፍል አስር

ስለግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የፋይናስ ምንጭ፣ ብድር እና ኢንቨስትመንት

58. <u>የፋይናንስ ምንጭ</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የውስጥና የውጭ የፋይናንስ ምንጮች ይኖሩታል፡፡

2/ የኩባኒያው የውስጥ የፋይናንስ ምንጮች፡-

ሀ) ከአባላት የሚሰበሰብ ድርሻ ዋጋ፤

ለ) ከምርት ወይም ከአገልግሎት ሽያጭ የተገኘ ትርፍ፤

ሐ) ከኩባኒያው ኢንቨስትመንቶች የሚገኝ ትርፍ፤

መ) የኩባኒያው መጠባበቂያ ገንዘብ፤

3/ ከውጭ የሚገኝ የፋይናንስ ምንጭ፡-

ሀ) ከፋይናንስ ተቋማት የሚገኝ ብድር፤

ለ) ያለቅድመ ክፍያ ለምርት ማምረቻና ማቀነባበሪያ የሚያገለግሉ የካፒታል ዕቃዎች ለማግኘት አማራጭ የፋይናንስ ምንጭ፤

ሐ) እንዳስፈላጊነቱ ከመንግስት የሚገኝ ድጎማና ማበረታቻዎች፤

መ) ከልማት ፈንድ የሚገኝ ሃብት፤

ሠ) መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች እና ከፋውንዴሽኖች የሚገኙ የፋይናንስ ድጋፎች፡፡

59. <u>የብድር አገልግሎት</u>

1/ ከኩባኒያው ተግባራት ጋር በተያያዘ አባላቱ ለሚያከናውኑት ሥራዎች በዓይነት ወይም በጥሬ ገንዘብ ብድር ያመቻቻል፡፡

2/ የስራ አመራር ቦርዱ ብድር የሚፈቅድበት ሁኔታ፣ የብድር መጠን እና የመመለሻ ጊዜ በኩባኒያው የውስጥ ደንብ ይወሰናል፡፡

60. <u>ኢንቨስትመንት</u>

1/ ማንኛውም ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ዓላማውን ከግብ ለማድረስ ጠቃሚ ሆኖ ሲያገኝ በጠቅላላ ጉባኤ በሚተላለፍ ውሳኔ መሰረት፡-

ሀ) ከሌሎች ኩባኒያዎች ድርሻ መግዛት ይችላል፤

ለ) እህት ኩባኒያ ማቋቋም፤

ሐ) የእሽሙር ማህበር ድርሻ መግዛት፤

መ) ከማንኛውም ህጋዊ ኩባኒያ ጋር ኢንቨስት ለማድረግ የሚያስችል ስምምነት ማድረግ ይችላል፡፡

2/ በዚሁ አንቀጽ መሰረት የሚደረጉ የኢንቨስትምንት ስምምነቶች ዝርዝር መረጃዎች ለዚሁ ተብሎ በተዘጋጀ መዝገብ መመዘገብና ለሚኒስትሩ ወይም አግባብ ላለው ባለስልጣን ሪፖርት መደረግ አለባቸው፡፡

3/ በዚሁ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ 2 መሰረት ሊመዘገቡ የሚገባቸው ሰነዶች ዝርዝር በሚኒስቴሩ በሚወጣ መመሪያ ይወሳናል፡፡

ክፍል አስራ አንድ

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

61. <u>ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ስለመለወጥ</u>

ሌሎች ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ድርጅቶች በፈቃዳቸው ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ስፈልጉ በሚከተሉትን ሁኔታዎች ስያሟሉ ሊለወጡ ይችላሉ፡-

1/ ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ድርጅቶች በአባላቱ አብላጫ ድምጽ ውሳኔ መመስረቻ ጽሑፋቸውን በማሻሻል ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መለወጥ ይችላሉ፤

2/ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ሕጋዊ ድርጅቶች ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የመለወጥ ውሳኔያቸውን ለሚኒስቴሩ ወይም አግባብ ላለው ባለስልጣን በጽሁፍ ማሳወቅ ይኖርባቸዋል፤

3/ የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ሕጋዊ ድርጅቶች ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሲለወጡ ይህ አዋጅ ተፈፃሚ ይሆንባቸዋል፣

4/ ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ለመለወጥ ያልተስማሙ አባላት ድርሻቸውን ለኩባኒያው ሸጠው የመውጣት መብት አላቸው፡፡

62. <u>የገንዘብ ጠያቂዎች መብት</u>

1/ በዚህ አዋጅ አንቀጽ 61 መሰረት የአነስተኛ ይዞታ አምራቾች ህጋዊ ድርጅት ወደ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሲለወጥ የነባሩ ድርጅት መብትና ግዴታዎች የአዲሱ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የመመስረቻ ፅሁፍ ከተመዘገበበት ቀን ጀምሮ ለዚሁ ኩባኒያ ይተላለፋሉ፡፡

2/ የአዲሱ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ የመመስረቻ ፅሁፍ እንደተመዘገበ ወዲያውኑ የነባሩ ድርጅት ገንዘብ ጠያቂዎች ማስረጃቸውን እንዲያቀርቡ ይደረጋል፡፡ ቅሬታ ካላቀረቡ ኩባኒያው ዕዳ ከፋያቸው መሆኑ በደብዳቤ ይገለጽላቸዋል፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) መሰረት ለተቃወሙ ገንዘብ ጠያቂዎች አዲሱ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ይከፍላል፤ ገንዘባቸውን መክፈል የማይችል ከሆነ በቂ ዋስትና የመስጠት ግዴታ አለበት፡፡

4/ የአዲሱ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ሥራ አስኪያጅ የነባሩን ድርጅት መለወጥ ሰፊ ስርጭት ባለው ጋዜጣ እንዲገለፅ ያደርጋል፡፡

63. <u>ስለ ሌሎች ህጎች ተፈጻምነት</u>

ከዚህ አዋጅ ጋር የሚቃረኑ ማናቸውም ህጎች፣ ልማዶችና አሠራሮች በዚህ አዋጅ በተሸፈኑ ጉዳዮች ላይ ተፈፃሚነት አይኖራቸውም፡፡

64. <u>የመመስረቻ ጽሑፍ ስለማሻሻል</u>

1/ የግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ መመስረቻ ጽሑፍ ሊሻሻል የሚችለው በኩባኒያው ጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ መሠረት ነው፡፡

2/ የጠቅላላ ጉባኤው የመመስረቻ ጽሑፉን የማሻሻል ውሳኔ የሚጸድቀው በጠቅላላ ጉባኤው ስብሰባ ከተገኙ አባላት በሦስት አራተኛ ድምጽ ከተደገፈ ብቻ ነው፡፡

3/ የመመስረቻ ጽሑፍ በዚህ አንቀፅ መሠረት ከተሻሻለ የማሻሻል ውሳኔው የተላለፈበት ቃለ ጉባኤ ኮፒ ግብርና ቢዝነስ ኩባኒያዎችን ለመመዝገብ እና ለማስተዳደር ስልጣን በተሰጠው አካል ፊት ቀርቦ በ30 ቀናት ውስጥ መመዝገብ አለበት፡፡

65. <u>አለመግባባት ስለመፍታት</u>

1/ ማንኛውም ከግብርና ቢዝነስ ኩባኒያ ምስረታ፣ የሥራ አመራርና እንቅስቃሴ ወይም ከመብት እና ግዴታዎች ጋር በተገናኘ የሚነሳ ክርክር ተከራካሪ ወገኖቹ ጉዳዩን በግልግል ወይም በእረቅ ለመጨረስ በጽሁፍ ስምምነት ላይ ከደረሱ በአዋጅ ቁጥር 1237/2013 መሠረት በግልግል ዳኝነት ወይም በዕርቅ ይፈታል፡፡

2/ ማንኛውም የሚነሳው ክርክር በግልግል ወይም በእርቅ የሚፈታው የክርክሩ ጭብጥ መጠኑ በግልጽ ከታወቀ የገንዘብ ዕዳ ጋር የተያያዘ ከሆነ፣ ወይም ጥያቄው በዋና ተበዳሪው ላይ የሚቀርብ የዋስትና ግዴታን የሚመለከት ከሆነ፣ አሊያም በውሉ መሠረት መቅረብ የነበረበት ምርት ባለመቅረቡ ምክንያት የሚነሳ የውል መጣስ ክርክር ሲሆን ብቻ ይሆናል።

3/ ከዚህ በላይ በተገለጸው መልኩ በግልግል ዳኝነት በተሰጡ ውሣኔዎች ላይ ቅሬታ ያለው አካል በአዋጅ ቁጥር 1237/2013 አንቀፅ 49 መሠረት በፌደራል ደረጃ ሲሆን ለፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት፤ በክልል ሲሆን ለክልል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ማቅረብ ይችላል፡፡

66. <u>ደንብና መመሪያ የማውጣት ሥልጣን</u>

1/ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ይህን አዋጅ ለማስፈጸም የሚያስፈልግ ደንብ ሊያወጣ ይችላል፡፡

2/ ሚኒስቴሩ ይህን አዋጅና አዋጁን ተከትሎ የሚወጣ ደንብ ለማስፈጸም የሚያስፈልጉትን መመሪያዎች ሊያወጣ ይችላል፡፡

67. <u>አዋጁ የሚጸናበት ጊዜ</u>

ይህ አዋጅ በፌደራል ነጋሪት ጋዜጣ ታትሞ ከወጣበት ቀን ጀምሮ የፀና ይሆናል፡፡

አዲስ አበባ፣ ………. ቀን/………..2018 ዓ.ም.

ታየ አጽቀ ሥላሴ

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ

ሪፐብሊክ መንግስት ፕሬዚዳንት

Proclamation No. _____/2026
Agribusiness Companies Proclamation

WHEREAS, realizing that agriculture is a foundation for Ethiopia's economic growth, industrial development and job creation; and, as such, it is necessary to transition from the traditional agricultural practices to a modern, competitive, and market-oriented system;

WHEREAS, it is crucial to organize and integrate smallholder farmers, pastoralists, and agro-pastoralists into agribusiness companies in order to enhance productivity, ensure food security and achieve inclusive economic growth;

WHEREAS, it is necessary to create an alternative institutional organization that enables widening the business mindset of smallholder producers and enhancing their capacity for product aggregation, value addition and market negotiation with the view to securing a commensurate price for their products and ultimately facilitating their transition into medium scale investors;

WHEREAS, there is a lack of legal framework that enables enhancing the economic benefit of smallholder producers by organizing them into companies and converting their land-use rights, livestock resources, and labor into capital; and as such, it has become necessary to fill this legal gap and establish a clear working system conducive for the growth of the sector;

NOW, THEREFORE, in accordance with Article 55 (1) of the Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia, it is hereby proclaimed as follows:

SECTION ONE
General

1. Short Title

This Proclamation may be cited as “Agribusiness Companies Proclamation No. ___/2026”

2. Definitions

In this Proclamation, unless the context requires otherwise:

1/ “**Farmer**” means a natural person who is engaged in crop farming on his legal landholding to sustain himself and his family;

2/ “**Pastoralist**” means a natural person whose livelihood mainly depends on animal production to support himself and his family;

3/ “**Agro-pastoralist**” means a natural person whose livelihood mainly depends on crop farming on his legal landholding and animal production to sustain himself and his family;

4/ **“Animal”** means any vertebrate mammal, excluding humans, and includes bird, or aquatic animals, and other invertebrates, such as bees and silkworms.

5/ “**Producer**” means a farmer, pastoralist or agro-pastoralist engaged in the production of seasonal or perennial crops, animal fishery or both production systems;

6/ “**Smallholding**” means the size of landholding or number of animals held by a farmer, pastoralist or an agro-pastoralist for sustaining himself and his family;

7/ “**Agribusiness**” means the production and supply of agricultural inputs, as well as the production, storage, transportation, processing, marketing and distribution of agricultural products, and includes other related agricultural related activities;

8/ “**Cluster**” means a method of production that includes the producing crop on adjoining farmlands to enhance productivity and competitiveness of similar agricultural products in an area or animal production in a village by smallholder producers settling close to each other;

9/ “**Organizing Committee**” means a group that is established with the approval of the Ministry or appropriate authority, and engaged in convincing smallholder producer individuals, groups or organizations to be organized into agribusiness companies, and operates with the purpose of establishing an agribusiness company;

10/ “**Agribusiness Company**” means an institutional organization that has legal personality and established by smallholder producers, and enables them to widen their business mindset and enhance their capacity for product aggregation, organization and market negotiation, and to increase their income through agricultural products processing and value addition, and ultimately improving their livelihoods and transitioning into medium scale investors;

11/ **“Organization”** refers to entities organized by smallholder producers in the form of cooperatives or micro and small enterprises ;

12/ **“Advisory Board”** means a group of advisors, who are not members of the company, consisting of professionals who possess relevant educational qualifications and work

experience and provide strategic direction or professional advice to an agribusiness company;

13/ "**Member**" means a person that has duly applied and been accepted for membership in an agribusiness company by fulfilling the criteria for membership as stipulated under the company's memorandum of association;

14/ "**Profit**" means the amount of money obtained after the total expenses of an agribusiness company are deducted from the company's total revenue generated in a fiscal year;

15/ "**Net Profit**" means the amount of money obtained after the total expenses of an agribusiness company, taxes, costs of depreciation and consumable assets are deducted from the company's total revenue generated in a fiscal year;

16/ "**Distributable Profit**" means the amount of money obtained after the losses in the previous years are deducted from the net profit in a fiscal year, the company's profits previously calculated but remained undistributed, other additional incomes, and any additional fund specially authorized by the general assembly to be paid from reserve funds are added to the net profit in the fiscal year;

17/ "**Ministry**" means the Ministry of Agriculture;

18/ "**Region**" means any of the regions constituted in accordance with Article 47 of the Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia, and includes the Addis Ababa and Dire Dawa City Administrations;

19/ "**Appropriate Authority**" means a government institution authorized by a Region to implement this Proclamation;

20/ "**Person**" means any natural or juridical person;

21/ In this Proclamation, any expression in the masculine gender shall also include the feminine.

3. Scope of Application

This proclamation shall be applicable throughout the country.

4. Objectives of Agribusiness Companies

An Agribusiness company shall have the following objectives:

1/ Building an organizational system for smallholder producers to transition into medium scale developers and improve their livelihoods, ; and modernizing the agricultural sector and contributing to the realization of rural transformation;

2/ enhancing the production, productivity and income of smallholder producers by facilitating the supply and accessibility of agricultural inputs and technology;

3/ improving the livelihoods of smallholder producers and enabling them to contribute to the economic growth through aggregation of agricultural products in large quantity and quality, and modernization and improved effectiveness of marketing and value addition activities;

4/ Facilitating the supply and accessibility of finance, insurance, and technology for smallholder producers to ensure their benefit from the services;

5/ expanding agricultural marketing and rural infrastructure, strengthening the linkages between rural and urban centers, and the agriculture and industry sectors;

6/ enhancing the capacity of smallholder producers at all levels to improve their knowledge, skills and bargaining power.

5. Fundamental Principles of Agribusiness Companies

Agribusiness companies shall follow the following guiding principles:

1/ Equality;

2/ Justice;

3/ Sustainability;

4/ Efficiency and cost-effectiveness;

5/ Cooperation;

6/ Inclusiveness;

7/ Transparency and accountability.

SECTION TWO

Formation, Registration and Areas o Operation of Agribusiness Companies

6. Formation of Agribusiness Companies

1/ An agribusiness company may be formed:

a) By smallholder producer individuals or organizations engaged in the agriculture sector, or a combination of these entities;

b) When an organization engaged in cluster farming transforms itself into an agribusiness company.

2/ Founding members of an agribusiness company shall be:

a) At least 300 members for crop farming;

b) At least 150 members for horticulture. animal production;

3/ A minimum number of founding members less than those indicated under sub-article (3) of this Article, may be determined by a directive to be issued by the Ministry based on local contexts and economic viability.

4/ An agribusiness company shall be established after collecting 25% of the payments for declared share and its memorandum of association registered.

5/ The total value of shares sold in cash must be deposited in a block bank account opened in the name of the agribusiness company under formation before the company is registered.

6/ Without prejudice to the provision of sub-article (5) of this Article, the money collected from the members as registration fee shall be deposited in a bank account opened in the name of the organizing committee and used to cover administrative costs when necessary.

7/ Where the value of shares is paid in kind, it must be ensured that the property paid in kind is registered in the name of the company under formation, and that the title deed to the

property is prepared in the company's name as the circumstances may require, and it shall be deposited in a place designated by the organizing committee.

8/ When an organization engaged in cluster farming become a member of an agribusiness company, it shall be treated as a single member within the company.

7. Value of Shares and Amount of Capital

1/ The par-value of each share of an agribusiness company shall be equal.

2/ The par value of each share shall not be less than one thousand (1,000.00) Birr.

3/ The minimum paid capital of the company shall not be less than one million five hundred thousand Birr.

4/ The value of share may increase over time when the General Assembly decides to make changes to the value of shares.

5/ Where the primary agricultural activity the company is engaged in is crop farming, the minimum number of shares a member can purchase is five; and where the primary agricultural activity is horticulture or animal production, the minimum number of shares a member can purchase is ten.

6/ Every member should fully pay the value of the minimum share and at least one-fourth of any additional share the member pledged to buy, at the beginning of the formation of the company and pay the remaining amount within two years from the date of the formation of the company.

7/ No member shall hold more than fifteen percent of the total number of shares decided to be sold by the General Assembly.

8/ The method for valuation of shares paid in kind shall be determined by a directive to be issued by the Ministry.

8. Criteria for Membership

The following criteria should be fulfilled in order to become a member of an agribusiness company::

1/ has attained 18 years of age;

2/ be represented by legal guardians, if minors or orphaned children;

3/ be a smallholder producer;

4/ be capable of purchasing the company’s minimum number of shares;

5/ be able to pay the registration fee in accordance with the decision of the Ministry or appropriate body;

6/ has accepted the objectives of the company and be willing to fulfill the associated obligations;

7/ fulfill the criteria specified in the regulations and directive issued for the implementation of this Proclamation.

9. Establishing Organizing Committee

1/ An organizing committee of an agribusiness company shall be established with the recognition of the Ministry or appropriate body.

2/ The committee shall have a minimum of five and maximum of 13 members.

3/ Members of an organizing committee can be from smallholder producers or from private sector relevant to the objectives of agribusiness companies or a combination of these.

4/ Members of organizing committee who are smallholder producers may become members of the company under formation.

5/ A person whose civil rights have been suspended by a court of law or who has committed an offense during a similar task or responsibility in the past, cannot be a member of an organizing committee.

6/ Governmental or non-governmental institutions can be engaged in awareness creation regarding the importance of being organized into agribusiness companies.

7/ A professional, group or an institution that has provided study, professional support or similar services to the organizing committee is not considered as an organizer.

10. <u>Responsibilities of Organizing Committee</u>

The members of an organizing committee are responsible for the following matters:

1/ promoting for smallholder producers to be organized into agribusiness companies, inviting them to join the company, or operating with the purpose of establishing a company;

2/ ensuring that those who have registered for membership of the company have paid the shares they purchased and the payment is deposited in the name of the company;

3/ ensuring that the shares paid in kind are valued in terms of money;

4/ ensuring that legal procedures and requirements are complied with in the process of the formation of the company.

11. <u>Remuneration and Reimbursement of Organizing Committee</u>

1/ The expenses incurred by the organizing committee during the formation of company shall be audited by an auditor and approved by the General Assembly to ensure that the expenses were necessary for the formation of the company, and the expenses shall be reimbursed by the company if it is higher than the amount of money collected for this purpose.

2/ If the company is not established due to whatever reason, those who have purchased shares are not liable for the expenses incurred by the organizers.

3/ Issues regarding the remuneration for organizing committee shall be determined in a directive to be issued by the Ministry.

12. <u>Memorandum of Association</u>

1/ Every agribusiness company shall have a memorandum of association for its establishment, and a model memorandum of association may be prepared by the Ministry.

2/ The contents of the memorandum of association shall include the following:

a) The name, nationality, address of the members of the company, and description of the fulfilment of membership criteria;

b) The name of the company, date of establishment, the location of its head office and branch offices;

c) The objectives of the company;
d) The amount of the company's capital and verification of the amount paid;
e) The number of shares held and amount paid by each member of the company;
f) If shares are paid in kind, the valuation of the shares in terms of money;
g) A statement that the decision-making power of each member of the company is based on the size of the land registered with the company and the amount of product the member supplies to the company;
h) A statement detailing the criteria for membership, and causes for dismissal of the members;
i) The procedure for transfer of shares;
j) The system for payment of dividends;
k) A statement detailing the number of members of the management board, their functions and responsibilities, term of office, and the procedure for removal of the members;
l) The number of members of the control committee of the company, their functions and responsibilities, and term of office;
m) The main functions and responsibilities and extent of liability of the manager of the company and the conditions for appointment and dismissal of the manager;
n) The time and manner in which the performance and audit reports of the company are to be presented to the General Assembly;
o) Matters related to the relationship between the management and the members of the company or between members of the company;
p) Other matters agreed upon by members of the company in accordance with the provisions of this Proclamation.

13. Registration

1/ Every agribusiness company shall be registered by the Ministry or appropriate authority in accordance with this Proclamation.

2/ A company that applies for registration pursuant to sub-article 1 of this Article shall submit the following documents and detailed information with its application:

a) Minutes of the meeting of the founders;
b) Three copies of the memorandum of association;
c) Names, addresses and signatures of the members of the management board,
d) A detailed document of business plan covering three to five years;
e) The amount of initial capital and a document confirming its collection and deposit in a bank account;
f) an audit report prepared by a recognized auditor;
g) Description of the business places of the company;
h) Other information required in accordance with the directives issued for implementation of this Proclamation.

3/ The Ministry or appropriate authority shall issue a certificate of registration upon confirmation of the fulfillment of the criteria and requirements under sub-article (2) of this Article.

4/ The organizing committee should complete the company formation process and submit it to the Ministry or the appropriate authority within four months from the date of commencement of the formation process.

5/ If it is not possible to have the company under formation registered by the Ministry or appropriate authority within the time limit prescribed under sub-article (4) of this Article, subscribers may, within thirty working days, request the return of their cash contributions with interest or the return of their in-kind contributions.

6/ Any company legally registered in accordance with this Article may undertake other activities related to its areas of operation along the agricultural value chain without a need for additional registration.

5/ The company shall renew its registration every two years.

14. <u>Name, Legal Personality and Liability of the Company</u>

1/ Every agribusiness company shall have a name and brand mark.

2/ The name and brand mark of the company should not violate the law and contradict with public morals.

3/ The company shall have legal personality starting from the date of registration.

4/ The liabilities of the members of the company shall be limited solely to their shares in the company.

5/ The liabilities of the company shall be limited to the assets of the company

6/ The phrase "Limited Agribusiness Company" shall be added at the end of name of the company.

15. <u>Areas of Operation of Agribusiness Company</u>

Agribusiness companies may be engaged in the following major activities:

1/ Supplying improved seeds, fertilizers, farming equipment, agrochemicals, animal inputs and other similar agricultural inputs and equipment;

2/ Producing agricultural products and inputs, and purchasing, aggregating, grading, managing, searching for markets and creating linkages, and supplying the products and inputs to domestic and international markets;

3/ Processing, storing, preserving and packaging products, preparing packaging materials, establishing rural industrial processing plants and undertaking other value addition activities;

4/ Importing and exporting technologies for crops, livestock, natural resource development and use, land preparation, irrigation and post-harvest, production of forest products and food processing;

5/ Providing training, education, maintenance, agricultural extension, advisory and animal health services relevant to the areas of operation of the company, supplying spare-parts,

producing and supplying technologies suitable for agriculture and rural development , and undertaking related study and development activities;

6/ Providing warehouse and product packaging and processing facilities, transportation and logistics, and other agricultural logistics and infrastructure services;

7/ Generating, developing, transmitting, or distributing alternative small-scale renewable energy required for facilitating agribusiness operations;

8/ Identifying, developing, infrastructure-building, supplying and administering water resources required for irrigation, domestic use, and other agribusiness activities;

9/ Actively participating in enhancing environmental and natural resource conservation and use;

10/ Promoting a culture of saving among its members, expanding the supply and accessibility of financial resources for members of the company, providing credit services and increasing access to insurance coverage for members;

11/ Participating in various investments related to agriculture independently or in collaboration with domestic or foreign investors;

12/ Undertaking production activities by acquiring agricultural land through investment, lease or rent;

13/Acquiring land through contract from members who are unable to develop the land for various reasons, and developing and administering the land based on the willingness of and contract with the landholders;

14/ Establishing linkages and cooperation with domestic and international institutions that have similar objectives;

SECTION THREE
Management and Administration of Agribusiness Companies

16. General Assembly

1/ The General Assembly of an agribusiness company is the highest body that makes final decisions and constituted by all members of the company.

2. The General Assembly shall have the following main functions and responsibilities:

a) reviewing and approving the work and asset utilization plans and performance of the company;

b) appointing and dismissing the chairperson, deputy chairperson, secretary and other members of the management board;

c) appointing and dismissing auditors as deemed necessary;

d) reviewing and approving the reports of the management board and auditors;

e) determining the number of shares to be sold to the members and the price of each share;

f) determining the net profit distribution;

g) approving the company’s memorandum of association and regulations, and amending the same when deemed necessary;

i) making decisions on establishing linkages and cooperation with institutions that have similar objectives, which may enable achievement of the company's goals;

j) examining and approving loan agreements presented by the management board;

k) making final decision on the division, merger or liquidation of the company;

l) determining the responsibilities of the members of the management board;

m) examining and approving budget in accordance with the company's plan.

17. Meetings of the General Assembly

1/ The General Assembly shall have ordinary and extra-ordinary meetings.

2/ The ordinary meeting of the General Assembly shall be held once a year and the agenda shall be set by the management board.

3/ An extra-ordinary meeting of the General Assembly may be called:

a) When one-third of the members of the general assembly request in writing for a meeting to be called;

c) When the management board believes that there are matters requiring urgent decision of the general assembly.

4/ When an extra-ordinary meeting of the General Assembly is requested in accordance with sub-article 3 (a) of this Article and the management board fails to issue a call, the Ministry or appropriate authority shall issue the call. In such cases, the meeting shall be considered as an extra-ordinary meeting of the general assembly called by the management board.

5/ There shall be quorum for the meeting of the General Assembly when:

a) more than half of the total members or their legal representatives are present, if the meeting is an ordinary meeting;

b) more than two-third of the total members or their legal representatives are present, if the meeting is an extraordinary meeting.

6/ Where a quorum is not constituted after two rounds of notice have been issued to the members to hold a meeting of the General Assembly, the assembly shall be held on the third notice with the members present.

7/ The time and location of every meeting of the General Assembly should be announced in the way that the call can reach all members at least seven consecutive days in advance of the intended date of the meeting.

18. Voting

1/ Without prejudice to the provisions stipulated under Article 46 regarding company merger and division and Article 47 regarding company dissolution, any decision of the company shall be approved by a majority vote.

2/ A member of a company shall have a minimum of one vote

3/ Without prejudice to the provision of sub-article (2) of this Article, a member of an agribusiness company may have more than one vote in the company. In such case, the vote shall be determined by the size of land the member registered with the company, and the amount of product he supplies.

4/ The allocation of vote based on the size of land member registered with the company, and the amount of product he supplies in accordance with sub-article (3) of this Article shall be determined by the directive to be issued by the Ministry.

5/ Any member of the company must attend the meeting and vote in person; however, if the number of members of the company exceeds six hundred, voting may be cast through delegation. The manner of delegation shall be determined by a directive to be issued by the Ministry.

6/ Where a producer organization is a member, it shall cast its vote through its representative.

19. <u>Establishment of the Management Board</u>

1/ The members of management board shall be elected from among the members of the company by a majority vote of the General Assembly.

2/ The members of management board should be at least five and at most nine;

3/ At least two female members of the Company should be included in the management board;

4/ The management board shall have a chairperson, a deputy-chairperson, and a secretary to be elected by the General Assembly.

20. <u>Criteria for membership of the management board</u>

1) A person shall meet the following requirements to qualify for membership of the board:
   a) be of good moral character;
   b) no record of conviction for committing criminal offenses while serving as a promoter, board member, manager, or auditor or holding any other managerial position or under any other circumstance; and
   c) compliance with requirements set by the memorandum of association or other laws.
2) A member of the management board may be dismissed where it is established that the member used his powers in a way that causes conflict of interest with that of the company and directly or indirectly obtained undue benefit.
3) Without prejudice to the provision of Sub-Article (1) (c) of this Article, a member of board who has committed the fault under Sub-Article (2) of this Article shall be barred from serving as a board member of any business organization for two years starting from the date of the establishment of the fault.

21. <u>Functions and Responsibilities of the Management Board</u>

1/ The detailed functions and responsibilities of the management board shall be determined in the memorandum of association of the company,

2/ Without prejudice to the provision of sub-article 1 of this Article, the functions and responsibilities of the management board shall include at least the following:

a) executes the plans and decisions approved by the general assembly;
b) submits annual work plans and budgets to the general assembly for approval;
c) admits new members to the company;
d) calls the meetings of general assembly;
e) causes preparation of short, medium and long-term strategic plans and submits for approval by the general assembly;
f) determines the amount and facilitates the provision of credit to the members in accordance with the memorandum of association, and monitors repayment of the credit;
g) ensures the sustainability of the company's financial supply;
h) identifies risks that could threaten the existence of the company, evaluates them, and implements appropriate risk reduction strategy;
i) performs other responsibilities assigned by the general assembly.

22. Replacing Members of the Management Board

1/ Where there are vacancies in the management board, the remaining board members shall submit the matter to the general assembly within thirty working days; the term of office of the replacement members shall expire at the same time as the term of office of the remaining board members.

2/ Where all board members have resigned, the members of the Control Committee must call a meeting of the general assembly within 30 (thirty) working days from the date such event occurred.

3/ the Control Committee shall administer the company until the general assembly convenes and elects board members in accordance with sub-article (2) of this Article; the activities carried out by the Control Committee during this period shall be audited by external auditors.

23. Term of Office of the Members of the Management Board

1/ The term of office of a member of the management board is three years with the possibility of being reelected for two consecutive terms.

2/ Without prejudice to the provision of Sub-Article (1) of this Article, , a member of the management board, who has been dismissed after completing two consecutive terms, may be re-elected for one last term after one additional term has passed.

3/ A member of the management board can be removed at any time by a decision of the general assembly

24. Meeting and Quorum of the Management Board

1/ Meeting of the management board shall be held at least once quarterly.

2/ There shall be quorum for the meeting of the management board if more than half of the members are present.

3/ The agenda for the meeting shall be set by the chairperson and the secretary and should be shared with the members of management board at least seven days before the date of meeting.

25. The Chairperson of the Management Board

The chairperson of the management board shall have the following main functions and responsibilities:

1/ Assigning jobs to the members of management board individually or in group;

2/ Executing decisions made by the general assembly and the management board;

3/ Ensuring that the administrative structure of the company enables the control of its financial statements and position

4/ Establishing and implementing adequate procedures to control the risk exposure and internal processes of the company;

5/ Initiating a debt restructuring or reorganization system, or bankruptcy proceedings in cases where the company's ability to pay debts decreases or it stops paying its debts;

6/ Calling an extraordinary meeting of the general assembly based on the decision of the board, if the company loses three-fourth of its main capital due to losses;

7/ Ensuring that minutes of the meetings of the general assembly and the management board, accounting records, records of the members and the management board, and other necessary documents are kept properly;

8/ Presenting annual performance report, including financial activity, to the general assembly;

9/ Submitting requests for the meeting of general assembly to the management board for decision in accordance with this Proclamation or the memorandum of association;

10/ Ensuring that reserve funds are established and maintained in accordance with the decision of the general assembly;

11/ Performs other responsibilities as may be assigned by the management board.

26. The Deputy Chairperson of the Management Board

The deputy chairperson of the management board shall have the following main functions and responsibilities:

1/ Acting as chairperson of the management board in the absence of the chairperson of the board;

2/ Performing other responsibilities assigned or delegated by the chairperson.

27. <u>The Secretary of the Management Board</u>

The secretary of the management board shall have the following main functions and responsibilities:

1/ Prepares agenda for the meeting of the management board, in collaboration with the chairperson;

2/ Ensures that the information and records of the company are organized and kept properly;

3/ Provides reports and other necessary information to the relevant bodies;

4/ Organizes the meetings of the general assembly and the management board;

5/ Performs other responsibilities assigned by the management board.

28. <u>Establishment of the Control Committee</u>

The establishment of the control committee of an agribusiness company shall be as follows:

1/The members of the control committee of the company shall be selected by the general assembly from among the members of the company;

2/ The control committee shall have three members and be accountable to the general assembly;

3/ The term of office of the members of the control committee is three years and no member shall be reelected for more than two consecutive terms;

4/ The members of the control committee can be dismissed at any time by the general assembly;

5/ A member of the control committee, who has been dismissed after completing his term, may be re-elected after one year.

29. <u>Functions and Responsibilities of the Control Committee</u>

The control committee shall have the following functions and responsibilities:

1/ controls that the company's funds and assets are properly utilized;

2) monitors that the various activities of the company are conducted in accordance with the law, the company's memorandum of association and regulations

3/ executes decisions specifically assigned by the general assembly

4/ performs other responsibilities assigned by the general assembly

30. <u>The Manager</u>

1/ The manager of the company shall be presented by the management board and appointed by the general assembly.

2/ The manager of the company shall be accountable to the management board.

3/ The manager of the company shall have the following functions and responsibilities:

a) entering into agreement on behalf of the company and representing the company at court of law;

b) administering the financial affairs of the company and ensures that payments effected duly;

c) making sure that financial records of the company are presented to external auditors on time;

d) managing all day-to-day operations of the company and signs on behalf of the company;

e) formulating new business ideas and approaches useful for enhancing the capacity of the company, and executing them when approved by the management board;

f) representing the company in its relations with third parties, unless there is a contrary provision in the memorandum of association of the company;

g) performing assignments given by the management board, and executing the decisions of the board;

h) preparing the work plan and budget of the company, submitting it to the board, and implements it when approved;

i) hiring and dismissing employees of the company when authorized by the management board;

j) leading and managing employees of the company;

k) performing other assignments specified in the memorandum of association of the company.

31. <u>Liabilities of the Manager</u>

1/ The manager shall be liable in accordance with the applicable laws for the damage he causes to the company in violation of the provisions of the memorandum of association.

2/ The manager shall pay any loss incurred by the company due to his manner of decision-making.

3/ The provision of sub-article 2 of this Article shall not apply to a manager who can prove to the appropriate body that he carried out his responsibility with due care and diligence.

32. <u>Dismissal of the Manager</u>

1/ A decision to dismiss the manager shall be presented by the management board and approved by the general assembly.

2/ One of the employees of the company or the chairperson of the management board shall act in place of the dismissed manager until another manager is appointed.

3/ The management board shall present a nominee to the general assembly and cause the appointment of another manager within 30 days to replace the dismissed manager.

33. <u>Advisory Board</u>

1/ An agribusiness company shall have an advisory board based on the decision of the general assembly.

2/ Notwithstanding the provision of sub-article 1 of this Article, those companies which don't have the capacity to pay for advisory board or companies which are beginners or have repeatedly suffered losses are not obliged to have an advisory board.

3/ When it is believed that a company should have an advisory board, the criteria for selection of the members of the board, the number of the members, composition of their qualification and their benefits shall be determined by the general assembly.

4/ The advisory board shall be accountable to the general assembly.

5/ Individuals who share the objectives of the company, have the required qualifications, and interested in working with the company may be nominated for membership of the advisory board from various institutions and representatives of local communities.

6/ Individuals who are nominated in accordance with sub-article 5 of this Article shall be presented by the management board for appointment by the general assembly.

7/ The term of office of the members of the advisory board shall be three years with the possibility of reappointment for one additional term.

8/ The advisory board shall provide advisory services primarily to the management board and the general assembly, and the members of the board shall have no executive, administrative, or decision-making roles.

9/ The detailed functions and responsibilities of the advisory board and other related matters shall be determined by a directive.

SECTION FOUR
Rights and Obligations

34. <u>Rights of the Members</u>

The members of an agribusiness company shall have the following rights: -

1/ participating in the general assembly, expressing their ideas, electing and being elected;

2/ requesting an extraordinary meeting of the general assembly to be called in accordance with Article 17 sub-article (3) of this Proclamation;

3/ sharing in the profit of the company;

4/ purchasing shares representing the rights of ownership in the company;
5/ purchasing shares and selling to other members or transferring them to heirs;
6/ getting supply of agricultural inputs and technologies, credit, marketing, advisory and other services by fulfilling the necessary requirements;
7/ accessing information regarding the operations and administration of the company;
8/ purchasing new shares issued by the company.

35. <u>Obligations of the Members</u>

The members of an agribusiness company shall have the following obligations:

1/ providing advance notice ninety days prior to the intended date of withdrawal, if the member decides to withdraw from the membership of the company;
2/ complying with the memorandum of association of the company and decisions passed by the general assembly;
3/ supplying agricultural products in accordance with the contract signed with the company;
4/ refraining from taking part in fraudulent and dishonest activities that cause damage to the good name and reputation of the company,
5/ refraining from embezzling the assets of the company, paying debts or fines on time,
6/ refraining from making undue use of the commercial secrets of the company for personal benefits or sharing them with others, and other similar activities that harm the interests of the company;
7/ complying with the provisions of this Proclamations and the regulations and directives issued for its implementation

36. <u>Termination of Membership</u>

1/ The membership of a member of an agribusiness company may be terminated on one of the following grounds:
   a) When a member submits a request to withdraw from the company;
   b) When a member breaches the obligations stipulated under Article 35 of this Proclamation, and the general assembly decides to terminate the membership based on a proposal from the management board;
2/ Any member whose membership is terminated shall have their rights protected in accordance with the memorandum of association of the company.
3/ A member who decides to withdraw from membership may apply to rejoin the company after one year, and the management board may decide to readmit the member.
4/ A member whose membership is terminated due to breach of obligations stipulated under Article 35 of this Proclamation may be readmitted after one year by the general assembly, if the member applies for readmission.
5/ A member whose membership is terminated due to conviction for committing a criminal offense related to the company may be readmitted based on the decision of the general assembly two years after termination of the membership, provided that he submits an application for readmission.

6/ The administrative penalties or termination of membership in accordance with this Proclamation do not relieve a member from liabilities under other relevant laws.

37. Obligations of Agribusiness Companies

Agribusiness companies shall have the following obligations:

1/ operating with due respect to the principles and objectives of its establishment;

2/ providing the services needed by the members in accordance with plans and schedules;

3/ distributing profits to the members annually;

4/ respecting and protecting the rights of employees in accordance with the laws of the country;

5/ paying taxes and other payments due to the government on time in accordance with the law;

6/ complying with its memorandum of association, this Proclamation and the subsequent regulations and directives;

7/ providing the necessary information and reports to the concerned bodies.

SECTION FIVE
Effects of Share, Profit Distribution and Reserve Funds

38. Effects of Share

1/ Each share entitles the shareholder to the right to receive dividend from the profit and the remaining net assets in case of dissolution of the company.

2/ Each member has the right to receive profit dividends and assets upon dissolution of the company proportional to the value of the share that the member paid to the company.

39. Transfer of Share

1/ Any transfer of shares for whatever reason should be made in writing.

2/ Shares shall be transferred only between the members of the company.

3/ Shares may be transferred among members without restriction.

4/ The transfer of share among members shall be at the par value of the share as it appears in the records of the company.

40. Inheritance of Shares

1/ The heirs of a deceased member of an agribusiness company shall have the right to become the members of the company.

2/ If the heirs of the deceased member do not want to become members of the company, they shall be paid from the reserve fund the value which the shares of the deceased member represent in the assets of company based on the final statement of assets and liabilities.

3/ If the company does not have a distributable reserve fund to pay the heirs in accordance with sub-article (2) of this article, the company shall provide security that it will pay the amount with legal interest within one year from the date the payment is requested.

41. Distribution of Profit

1/ The annual net profit shall be divided among the members of the company after the amount decided for reserve fund and any amount to be deducted in accordance with the memorandum of association are deducted.

2/ The profits shall be divided among the members taking into consideration the number of shares held by each member, the volume of products the member supplies to the company, and the services used by the member.

3/ From the criteria stipulated under sub-article (2) of this Article for distribution of profit, the amount of profit derived from the number of shares held by each member shall not be less than 40%.

4/ If an audit report confirms bankruptcy of the company, the profit amount is low, there are planned investments or there are debts to be paid, the general assembly may decide that the profits not be divided.

5/ It may be decided in the memorandum of association that a fixed or periodic interest shall be paid to the members even if the company does not have annual profit.

42. Reserve Fund

1/ The amount decided for reserve shall be deducted in advance from the net profit indicated in the profit and loss statement and transferred to the reserve fund.

2/ The reserve fund shall include the following:

a) The reserve fund amount determined by a directive issued pursuant to this Proclamation or the memorandum of association of the company;

b) Any reserve amount determined by the general assembly, other than the reserve fund fixed by a directive or the memorandum of association of the company.

43. Increasing Capital

1/ The capital of the company shall not be increased without the approval of the general assembly.

2/ The capital of the company can be increased by issuing new shares or by increasing the value of the existing shares.

3/ The general assembly, if it decides to increase the capital, should also decide on the method for increasing the capital.

SECTION SIX
Merger, Division and Dissolution

44. Merger

1/ Merger of company means an operation whereby two or more agribusiness companies merge into one either by one of them acquiring the rest or two or more agribusiness companies forming a new company and merging into the new one.

2/ In case of a merger through formation of a new company, two or more agribusiness companies transfer all their assets and liabilities to the new company they formed and cease to exist without liquidation of assets. Members of the dissolved companies shall be issued with replacement shares in the new company.

3/ In case of merger through acquisition by an existing company, one or more agribusiness companies transfer all their assets and liabilities to another preexisting company and cease to exist without liquidation of assets. Members of the acquired companies shall be issued with replacement shares in the acquiring company.

4/ An agribusiness company undergoing liquidation for dissolution may merge with another agribusiness company before distribution of assets takes place.

45. <u>Division</u>

1/ Division of company means an operation whereby an agribusiness company ceases to exist without account liquidation by transferring all its assets and liabilities to more than one preexisting or newly formed agribusiness companies.

2/ Division through incorporation into existing companies means an operation whereby an agribusiness company ceases to exist without account liquidation by transferring all its assets and liabilities to more than one other preexisting agribusiness companies.

3/ A division through the formation of a new company means an operation whereby an agribusiness company ceases to exist without account liquidation by transferring all its liabilities and assets to new companies established by itself.

4/ Members of the company that is divided shall be issued with replacement shares in the companies which acquired the assets and liabilities of the divided company.

46. <u>Decisions on Merger and Division</u>

1/ Decisions regarding merger or division of an agribusiness company shall be approved if it is supported by the vote of two-third of the members present at the meeting of the general assembly.

2/ Decisions regarding merger or division of an agribusiness company should be provided, in writing, to all members and creditors of the company one month before the decisions are made.

3/ Notwithstanding any contrary agreement in the memorandum of association or any other contract, any member or creditor of the company who does not consent to the decision of merger or division may, within one month from the date of receiving a copy of the decision:

a) If a member of the company, terminate his membership by transferring his share to any other member of the company;

b) If a creditor of the company, demand the payment of funds he provided to the company depending on the circumstances.

4/ Any member or creditor of the company who fails to communicate his disagreement within one month shall be deemed to have accepted the decision.

5/ Decisions regarding merger or division shall not be effective, if they are made before the expiry of the one-month period mentioned in sub-article (3) of this Article.

6/ The merger or division of a company shall become effective when the registration of the former company is cancelled and the registration of the company created by the merger or division is entered in the register.

7/ The plan, report by independent evaluators, and other relevant information about the merger or division must be kept at the head office and branches of the company one month before the general assembly is convened to approve the decision of merger or division.

8/ If it is not possible to provide members of the company that ceased to exist due to division or merger with shares proportional to the shares, they held in the company that ceased to exist, those members shall be paid compensation in cash proportional to the value of the shares they couldn’t be given.

47. <u>Dissolution of Agribusiness Companies</u>

1/ An agribusiness company may be dissolved for one of the following reasons:

a) When the general assembly of the company makes decision for dissolution supported by the vote of two-third of the members present at the meeting;

b) When a court orders dissolution of the company;

c) If the number of the members of company falls below the number specified in Article 7 of this Proclamation and no new members join within three months;

d) When the Ministry or appropriate authority, based on the result of the financial audit of the company, confirms that the company is insolvent to the extent that prevents its continuation, and this is approved by the general assembly.

2/ When the general assembly decides to dissolve the company for whatsoever reason, it shall notify the Ministry or appropriate authority within seven days from the date the decision was made.

48. <u>Appointment of Liquidators</u>

1/ When an agribusiness company is decided to be dissolved in accordance with sub-article 1 of Article 47of this Proclamation, the Ministry or appropriate authority may appoint a liquidator.

2/ Upon appointment, the liquidator shall start the liquidation task immediately after taking possession of the records, documents and assets of the company.

49. <u>Powers and Functions of the Liquidator</u>

1/ The liquidator may sell the assets of the company, represent the company in court, settle disputes through agreement or arbitration, collect payments to the company, and pay debts.

2/ If the assets of the company are deemed insufficient to pay its debts, the liquidator shall collect any unpaid value of shares from the members.

3/ The liquidator may not divide the assets of the company among the members until all the debts of the company have been paid to the creditors or an amount sufficient for payment of the debts have been deposited in court.

50. <u>Payment to Creditors</u>

1/ Creditors whose names appear in the book of account shall be notified of the dissolution of the company in writing and requested to submit documents proving the amounts they claim.

2/ Payments to the creditors of the company shall be made in accordance with the statement of assets and liabilities prepared by the liquidator at the beginning of his work as liquidator.

3/ Sufficient amount of funds shall be deposited in court to cover the debts of the company which have not yet matured or are disputed.

51. <u>Final Statement of Assets and Liabilities</u>

1/ After the debts of the company are paid, the liquidators shall prepare a final statement of assets and liabilities showing the percentage of the remaining assets to be received by each member of the company.

2/ The liquidator shall determine the distribution of assets stated under sub-article (1) of this Article, taking into account whether the members have fully paid the value of their shares and any preexisting rights associated with the members.

3/ The final statement of assets and liabilities signed by the liquidator and the report by auditors shall be deposited with the Ministry or appropriate authority.

4/ The final statement of assets and liabilities shall be deemed approved, if no member files objection with the court within three months from the date the statement is deposited.

5/ After the final statement of assets and liabilities is approved, the liquidator shall ensure that the company is cancelled from the commercial register.

SECTION SEVEN
Incentives and Support for Agribusiness Companies

52. <u>Incentives</u>

1/ Agribusiness company shall be exempt at any time from taxes payable on imported agricultural technologies and inputs, vehicles, spare parts and construction materials that are necessary for its undertakings.

2/ It shall be given priority in accessing the foreign currency required for importing the items and inputs listed under sub-article 1 of this Article.

3/ Members of agribusiness companies shall not pay income tax on the income they earn by selling agricultural products or from profit dividends. However, the agribusiness companies shall pay income tax on the revenues they make, in accordance with the income tax proclamation.

4/ Appropriate legal action shall be taken against agribusiness companies found to have used items provided through incentive or to have imported such items for purposes other than intended or necessary for their undertakings.

53. Support

1/ The management board and members of an agribusiness company shall be provided with capacity building trainings and trained manpower support from local and abroad.
2/ The company may be provided with the necessary infrastructures, revolving funds and other similar support from the concerned governmental and non-governmental bodies.
3/ The regional states and city administrations shall allocate the land necessary for the operations of the company.
4/ The companies shall receive other similar supports according to a directive to be issued by the Ministry.

SECTION EIGHT
Powers and Duties of Executive Organs

54. Powers and Duties of the Ministry

The Ministry shall have the following powers and duties:

1/ Issue a certificate of registration to the companies that fulfil the criteria required in accordance with this Proclamation and the subsequent regulations and directives;
2/ Facilitate access to credit financing for the company;
3/ Facilitate the supply of agricultural inputs independently or in collaboration with relevant stakeholders;
4/ Provide technical and skill-based trainings for the members and the management board;
5/ Facilitate for the companies to get subsidies and incentives based on relevant studies;
6/ Create awareness and provide advisory services to the management and members of the companies to ensure that they focus on market-oriented agricultural products;
7/ Monitor, supervise and take appropriate measures to ensure that the operations of the companies comply with their memorandum of associations and other relevant laws. Details shall be determined by a directive.

55. Powers and Duties of Appropriate Authority

The appropriate authority shall have the following powers and duties:

1. Issue a certificate of registration to the companies that fulfill the criteria, in accordance with the delegation by the Ministry;
2. Raise awareness, and provide skill-based trainings and other necessary support and follow-up to ensure that smallholder farmers, pastoralists, and agro-pastoralists are organized into agricultural business companies;

3. Facilitate linkages between agribusiness companies and financial institutions to enable the companies to access credit services;
4. Provide study-based support for the development of infrastructure necessary to facilitate and streamline the daily operations of the agribusiness companies.

SECTION NINE
Audit System of Agribusiness Companies

56. Internal Auditor

The internal auditor of agribusiness companies shall:

1/ be hired in accordance with the memorandum of association of the company
2/ be accountable to the general assembly;
3/ verify the accuracy of financial records;
4/ evaluate the efficiency and effectiveness of operational procedures;
5/ safeguard the assets of the company;
6/ identify potential risks and provide recommendations for improvement of weaknesses;
7/ verify execution of operational plans through performance reports and field monitoring;
8/ submit independent audit report to the management board and the general assembly;
9/ advise on organizing documents for external audit processes and monitor compliance with such advisory recommendations;
10/ conduct pre-audit planning, field examinations and data analysis;
11/ promote ethical practices and establish whistleblowing mechanisms;
12/ monitor the implementation of corrective measures taken based on previous audit findings and report the status of such measures to the general assembly;
13/ maintain the confidentiality of the secrets of the company.

57. External Auditor

An external auditor of agribusiness companies shall:

1/ be appointed in accordance with the regulations of the company and government procedures;
2/ be selected by the management board and the internal auditor and approved by the general assembly;
3/ submit a written report of his findings to the general assembly and shall appear in person to provide clarifications;
4/ cooperate with relevant government institutions when requested to provide clarifications regarding the audit report;
5/ be duty-bound to maintain the secrets of the company.

SECTION TEN
Financial Sources, Credit and Investment of Agribusiness Companies

58. Sources of Finance

1/ Agribusiness companies shall have internal and external sources of financial resources
2/ The internal financial sources include:

a) The value of the shares collected from members;
b) Profits generated from the sale of products or services;
c) Profits obtained from investments of the company;
d) Reserve funds of the company

3/ The external financial sources include:

a) Loans from financial institutions;
b) Alternative financing options obtained without advance payment for the acquisition of capital goods used in the production and processing;
c) Government subsidies and incentives;
d) Grants and development funds;
e) Contributions from non-governmental organizations and foundations.

59. Credit Services

1/ The management board shall facilitate for the member of the company to access credits in kind or cash for their activities related to the functions of the company in accordance with the memorandum of association;
2/ The criteria for credit approval, the maximum limit of the credit and the repayment schedule shall be determined by the internal regulations of the company.

60. Investment

1/ In order to achieve its corporate objectives, an agribusiness company may, based on the decisions passed by its general assembly:
a) Acquire shares in other companies;
b) Establish subsidiary company;
c) Purchase shares in joint ventures;
d) Enter into investment agreements with any legal corporate entity.
2/ Detailed records of investment agreements entered into pursuant this Article must be maintained in a dedicated register and reported to the Ministry.
3/ The particulars to be recorded under sub-article 2 of this Article shall be determined by a directive to be issued by the Ministry.

SECTION ELEVEN
Miscellaneous Provisions

61. Conversion to Agribusiness Company

1/ Any legal entity established by smallholder producers may be converted to an agribusiness company upon the majority vote of its members and the subsequent amendment of its memorandum of association.

2/ The decision to convert such a legal entity to an agribusiness company shall be formally communicated in writing to the Ministry or the appropriate authority.

3/ This Proclamation shall fully apply to the new agribusiness company formed through conversion.

4/ The members who disagree with the decision for conversion shall have the right to withdraw from the entity by selling their shares to the company.

62. <u>Rights of Creditors</u>

1/ When organizations of smallholder producers are converted to agribusiness companies in accordance with Article 61 of this Proclamation, all rights and obligations of the preexisting organization shall be transferred to the new agribusiness company effective from the date the amended memorandum of association is registered.

2/ Upon the registration of the amended memorandum of association, the new agribusiness company shall immediately notify the creditors of the preexisting organization in writing to submit their claims. Unless a counter-objection is raised, the new agribusiness company shall be recognized as the successor debtor for the creditors of the former organization.

3/ ,The agribusiness company shall be obliged to settle the claims of creditors who oppose the conversion pursuant to sub-article (2) of this Article or if unable to pay immediately, to provide adequate security.

4/ The general manager of the agribusiness company shall ensure that the notice of conversion is published in a newspaper of wide circulation.

63. <u>Applicability of Other Laws</u>

Any law, custom or practice contrary to the provisions of this Proclamation and the subsequent regulations and directives shall not be applicable to the matters related to agribusiness companies provided for in this Proclamation.

64. <u>Amendment of Memorandum of Association</u>

1/ The memorandum of association may only be amended in accordance with a decision passed by the general assembly.

2/ The decision to amend the memorandum of association shall be approved only if it is supported by the vote of three-fourth of the members present at the meeting.

3/ If the memorandum of association is amended in accordance with this Article, a copy of the minutes of the meeting of the general assembly where the decision was passed should be registered within 30 days with the body authorized to register and administer agribusiness companies.

65. <u>Dispute Resolution</u>

1/ Any dispute in connection with the formation, management, or operation of an agribusiness company shall be settled by arbitration or conciliation in accordance with

Proclamation No. 1237/2021, provided that the parties to the dispute have entered into a written agreement to resolve the matter through arbitration or conciliation.

2/ The resolution of a dispute shall be subject to arbitration or conciliation proceedings only where the dispute pertains to liquidated debt, a guarantee claims against a principal debtor, or a claim arising from the non-delivery of products.

3/ Any party aggrieved by an arbitral award rendered pursuant to this Article may, in accordance with Article 49 of Proclamation No. 1237/2021, lodge an appeal to the Federal First Instance Court, if the matter arises at federal level, or to the Regional High Court, if the matter arises in a regional state.

66. Power to Issue Regulations and Directives

1/ The Council of Ministers may issue regulations necessary for the implementation of this Proclamation.

2/ The Ministry may issue directives necessary for the implementation of this Proclamation and the regulations issued pursuant to this Proclamation.

67. Effective Date

This Proclamation shall enter into force as of the date of its publication in the Federal Negarit Gazette.

Addis Ababa, -----------/2026
Taye Atske Selassie
President of the Federal Democratic

Republic of Ethiopia